

**De kommunale og regionale regnskaber
2013**

De kommunale og regionale regnskaber 2013

I tabeller kan afrunding medføre,
at tallene ikke summer til totalen.

Henvendelse om publikationen
kan ske til:
Økonomi- og Indenrigsministeriet
Slotsholmsgade 10-12
1216 København K
T 72 28 24 00

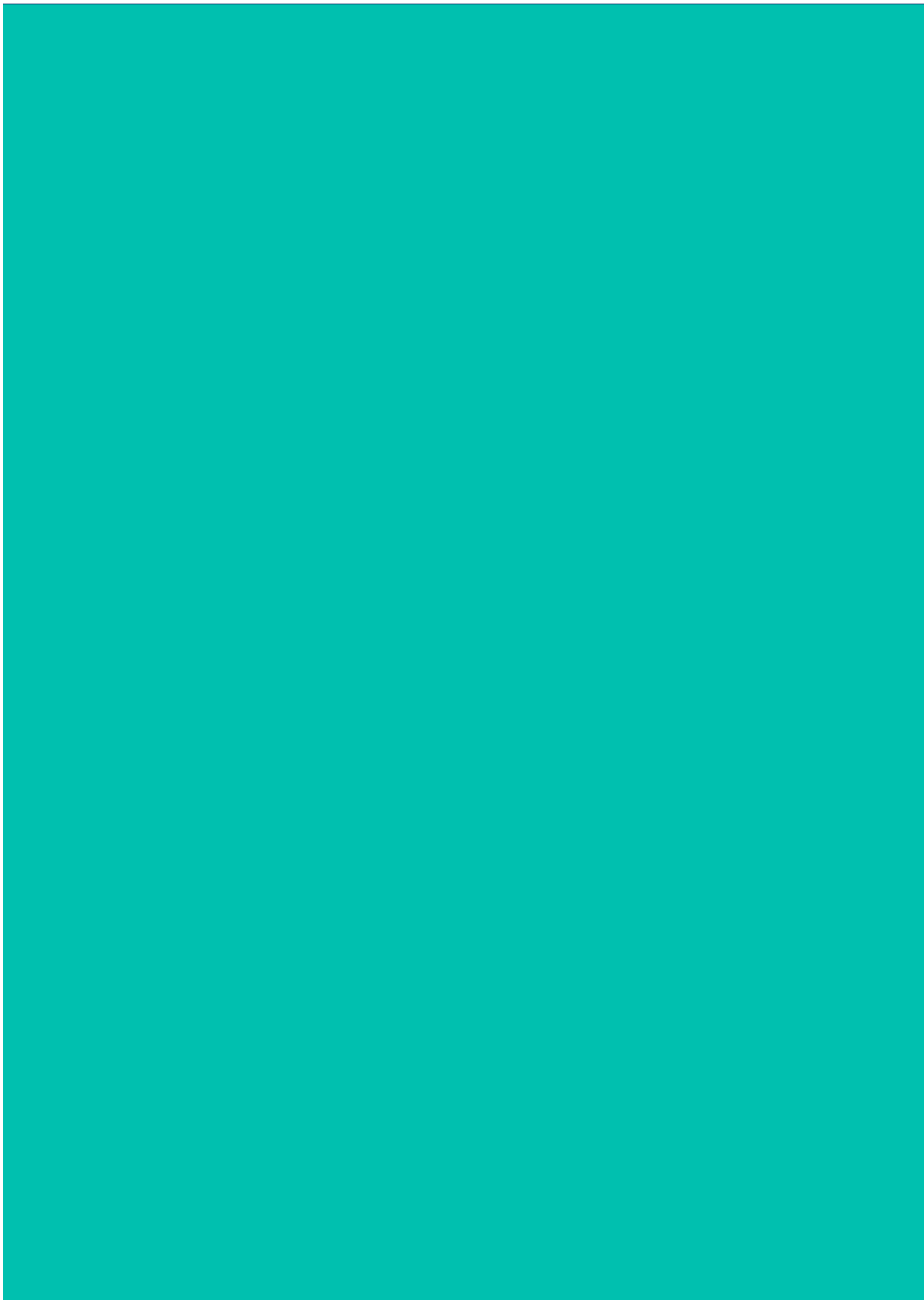
Omslag: Studio Parris Wakefield

Elektronisk Publikation:
ISBN: 978-87-92856-59-3

Publikationen kan hentes på
Økonomi- og Indenrigsministeriets hjemmeside:
www.oim.dk

Indholdsfortegnelse

Indledning.....	5
1. Sammenfatning.....	7
1.1 Oversigt over regnskab 2013.....	7
1.1.1 Oversigt over kommunernes regnskaber for 2013.....	7
1.1.2 Oversigt over regionernes regnskaber for 2013	8
1.2 Sammenholdelse af regnskab med budget- og aftaleniveauet	10
1.2.1 Kommunernes økonomi for 2013.....	10
1.2.2 Regionernes økonomi for 2013.....	12
2. Kommunernes regnskaber	16
2.1 Serviceudgifter	16
2.2 Udgifter til overførsler, herunder forsikrede ledige	19
2.3 Sundhedsudgifter	21
2.4 Anlægsudgifter	22
2.5 Brugerfinansierede områder	23
2.6 Skatter	24
2.7 Tilskud og udligning	25
2.8 Langfristet låntagning og gæld	26
2.9 Renter	27
2.10 Likviditet	28
3. Regionernes regnskaber	31
3.1 Drifts- (netto) og anlægsudgifterne (brutto) på sundhedsområdet, regionsfordelt	32
3.2 Drifts- og anlægsudgifterne (brutto) på social- og specialundervisningsområdet mv., regionsfordelt	33
3.3 Nettodrifts- og bruttoanlægsudgifterne på det regionale udviklingsområde, regionsfordelt	33
3.4 Tilskud.....	34
Bilag	37

Indledning

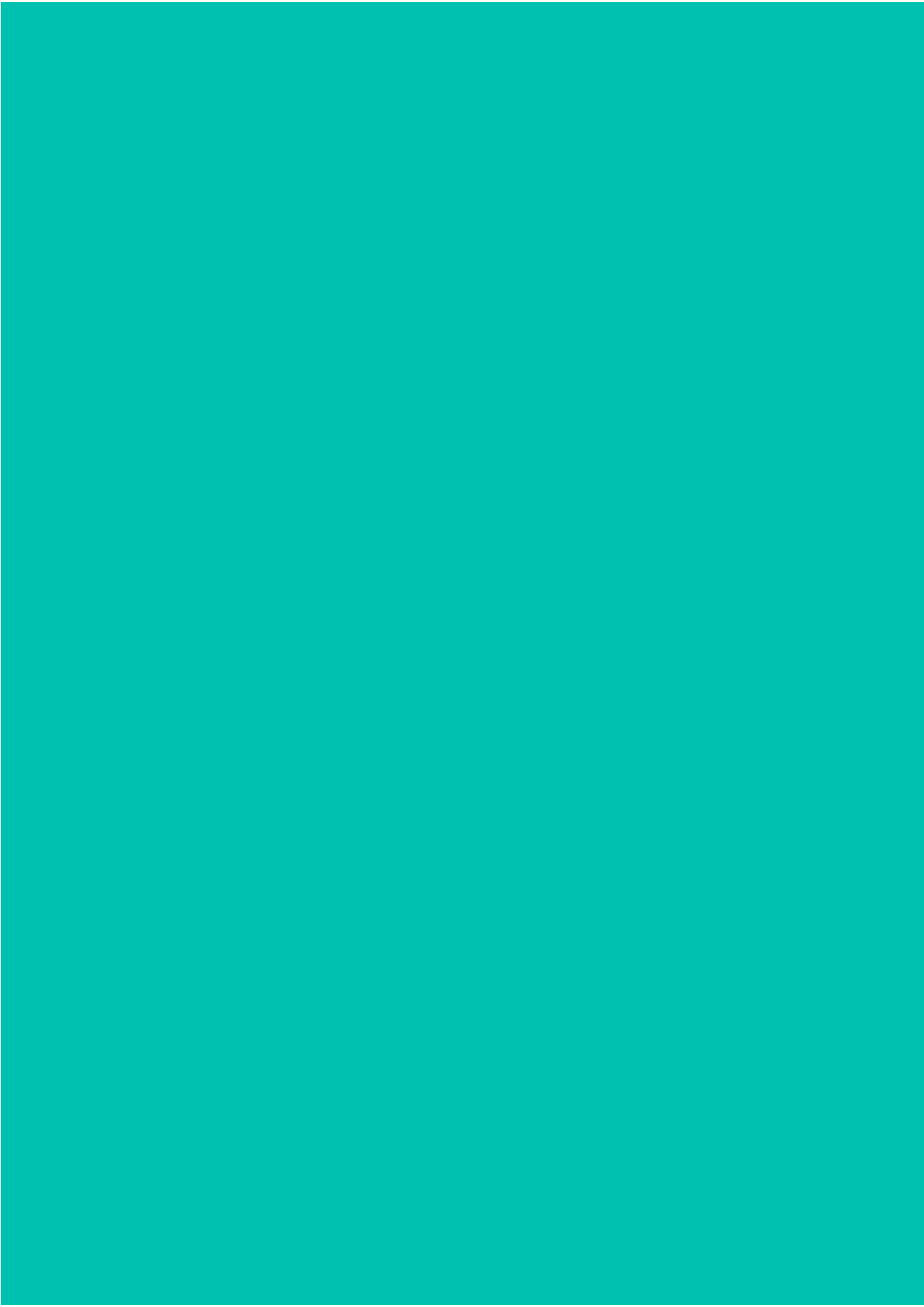

”Kommunernes og regionernes regnskaber 2013” er baseret på de regnskabsoplysninger, som kommuner og regioner har indberettet til Danmarks Statistik. Publikationen er en del af Økonomi- og Indenrigsministeriets publikationsserie om den kommunale og regionale økonomi. I serien udkommer ligeledes en publikation om de kommunale og regionale budgetter, når disse foreligger.

Publikationens første hovedafsnit indledes med et sammenfattende kapitel, der opidser de væsentligste tendenser i kommunernes og regionernes regnskaber og sammenholder dem med henholdsvis budgetterne for 2013 og de indgåede aftaler om udgifter og indtægter for budgetåret 2013. Herefter følger to kapitler, hvor henholdsvis kommunernes og regionernes regnskaber for 2013 gennemgås nærmere. Herunder gennemgås også udviklingen i forhold til regnskabsåret 2012.

Endelig indeholder publikationen en sektion med bilag, hvor der gengives en række opgørelser vedr. kommuners og regioners økonomi.

Økonomi- og Indenrigsministeriet
Afdelingen for Kommunal- og regionaløkonomi, april 2015

1. Sammenfatning

1.1 Oversigt over regnskab 2013

1.1.1 Oversigt over kommunernes regnskaber for 2013

Kommunerne har samlet set afholdt udgifter på 449,0 mia. kr. og haft indtægter på 451,0 mia. kr. i 2013. Det har givet et overskud på drifts- og anlægsvirksomheden inklusiv renter på 1,9 mia. kr.

Overskuddet har resulteret i finansforskydninger, der fordeler sig med et nettolåneoptag på 1,5 mia. kr., øvrige finansforskydninger på 9,1 mia. kr. netto samt et nettolikviditetsforbrug på 5,7 mia. kr., jf. tabel 1.1.1 nedenfor.

Tabel 1.1.1
Oversigt over kommunernes regnskab 2013

Mia. kr. 2013-PL	Udgifter	Indtægter	Nettoudgifter
Drift	413,6	-98,3	315,3
Anlæg	20,5	-3,9	16,7
Renter	2,5	-2,0	0,5
Refusion af købsmoms	0,2	-0,2	0,0
Skatter	1,2	-250,4	-249,2
Tilskud og udligning	11,1	-96,2	-85,2
Resultat før finansforskydninger	449,0	-451,0	-1,9
Låntagning (langfristet)	5,7	-7,2	-1,5
Øvrige finansforskydninger mv.	9,5	-0,3	9,1
Likviditet(- =nettolikviditetsforbrug)	-3,8	-1,9	-5,7
Balance	460,5	-460,5	0,0

Anm.: Der kan forekomme mindre afvigelser i summeringen på grund af afrunding.
Kilde: Danmarks Statistik.

De samlede kommunale skatteindtægter i 2013 er på 249,2 mia. kr., hertil kommer de samlede indtægter fra tilskud og udligning på 85,2 mia. kr.

1.1.2 Oversigt over regionernes regnskaber for 2013

Regionerne har i 2013 samlet set afholdt udgifter for 126,3 mia. kr. Af disse udgør udgifterne til sundhedsområdet 113,8 mia. kr., udgifterne til social- og specialundervisningsområdet 4,6 mia. kr., udgifterne til regional udvikling 2,9 mia. kr. og udgifterne til fællesformål og administration udgør 4,6 mia. kr. Herudover kommer renteudgifter mv. på 0,4 mia. kr.

Regionernes samlede indtægter i 2013 beløber sig til 126,7 mia. kr., hvilket giver et lille overskud på drifts- og anlægsvirksomheden inklusiv renter på 0,4 mia. kr. Størstedelen af indtægterne kommer fra bidrag/tilskud. En oversigt over regionernes udgifts- og indtægtsstruktur ses i tabel 1.1.2.

Tabel 1.1.2

Oversigt over regionernes regnskab 2013

Mia. kr. 2013-PL	Udgifter	Indtægter	Nettoudgifter
Sundhedsområdet			
Drift	108,6	-10,8	97,8
Anlæg	5,2	-1,1	4,1
Bidrag/tilskud	0,0	-104,9	-104,9
Sundhed i alt	113,8	-116,8	-3,0
Social og specialundervisning			
Drift	4,3	-4,3	0,0
Anlæg	0,3	0,0	0,3
Bidrag/tilskud	0,0	-0,2	-0,2
Social og specialundervisning i alt	4,6	-4,5	0,0
Regional udvikling			
Drift	2,9	-0,2	2,7
Anlæg	0,0	0,0	0,0
Bidrag/tilskud	0,0	-2,9	-2,9
Regional udvikling i alt	2,9	-3,1	-0,2
Fællesformål og administration			
Drift	4,5	-1,9	2,5
Anlæg	0,1	-0,1	0,0
Fællesformål og administration i alt	4,6	-2,0	2,6
Renter mv.			
Renter	0,4	-0,3	0,1
Kurstab og gevinster	0,0	0,0	0,1
Refusion af købsmoms	0,0	0,0	0,0
Renter mv. i alt	0,4	-0,3	0,2
Resultat før finansforskydninger	126,3	-126,7	-0,4
Låntagning (langfristet)*	1,2	-0,7	0,4
Finansforskydninger mv.*	0,9	-1,3	-0,4
Likviditet (- =nettolikviditetsforbrug)*	0,2	-1,5	-1,3
Balance	128,6	-130,3	-1,7

* Finansforskydningerne er opgjort på baggrund af budgetoplysningerne for 2013, da der ikke foreligger regnskabsoplysninger for disse ud fra udgiftsmæssige principper.

Anm.: Det bemærkes, at denne tabel er opgjort ud fra udgiftsbaserede principper af hensyn til sammenhængen i tabellen uanset, at regionerne opgør social- og specialundervisningsområdet og udviklingsområdet ud fra omkostningsbaserede principper. Der kan forekomme mindre afvigelser i summeringen på grund af afrunding.

Kilde: Danmarks Statistik og Økonomi- og Indenrigsministeriet.

1.2 Sammenholdelse af regnskab med budget- og aftaleniveauet

Den overordnede styring af den decentrale offentlige økonomi er baseret på aftalesystemet mellem regeringen og de kommunale og regionale parter om det følgende års økonomi for henholdsvis kommuner og regioner. For 2013 indgik regeringen d. 9. og 10. juni 2012 aftaler med Danske Regioner og KL om henholdsvis regionernes og kommunernes økonomi.

I de følgende afsnit sammenholdes aftale, budget og regnskab for 2013 for henholdsvis kommunerne og regionerne.

1.2.1 Kommunernes økonomi for 2013

Regeringen og KL indgik den 10. juni 2012 aftale om kommunernes økonomi for 2013. Rammen for aftalen er et samlet kommunalt udgiftsniveau og indtægtsniveau på henholdsvis 344,0 mia. kr. og 347,5 mia. kr. i 2013 samt en ekstraordinær finansiering på 3,5 mia. kr.

Regeringen og KL blev i 2013 efter budgetlægningen enige om, at kommunerne i 2013 kunne prioritere anlægsudgifter for yderligere 2 mia. kr. inden for den samlede budgetterede ramme. Aftale- og budgetniveauet er korrigeret herfor i tabel 1.2.1.

De realiserede bruttoanlægsudgifter i regnskabet for 2013 ligger 0,2 mia. kr. over det korrigerede budgetterede anlægsniveau, mens de realiserede nettoserviceudgifter ligger 2,8 mia. kr. under det korrigerede budgetniveau.

Tabel 1.2.1
Udgiftsposter i aftale, budget og regnskab 2013

Mia. kr. 2013-PL	Aftale	Budget	Regnskab	Forskel aftale til regnskab	Forskel budget til regnskab
Serviceudgifter, netto	227,4*	226,8*	224,0	-0,6	-2,8
Aktivitetsbestemt medfinansiering	19,3	19,3	19,6	0,0	0,3
Overførsler ekskl. forsikrede ledige	62,0	61,0	61,3	-1,0	0,3
Udgifter til forsikrede ledige	14,6	14,8	13,3	0,2	-1,5
Skattefinansieret bruttoanlæg (ekskl. ældreboliger)	17,5*	18,1*	18,2	0,6	0,2
Udgifter i alt	340,8	340,0	336,5	-0,8	-3,5

* Der er tale om angivelse af det korrigerede niveau som følge af aftale om prioritering af højere anlægsniveau indenfor budgetrammen. Aftalens nettoserviceudgifter er endvidere korrigeret for reguleringer i medfør af DUT-princippet. Budgettet er opregnet til regnskabsniveau. Der kan forekomme mindre afvigelser i summeringen på grund af afrunding.

Kilde: Finansministeriet, "Aftale om kommunernes økonomi for 2013", Finansministeriets meropgaveopgørelse samt Danmarks Statistik.

Kommunernes regnskabsførte serviceudgifter i 2013 sammenholdes i tabel 1.2.2 herunder med kommunernes aftale- og budgetniveauer samt regnskabsførte serviceudgifter i perioden fra 2007-2013. Tallene er opregnet til seneste pris- og lønniveau samt korrigeret for opgaveændringer i medfør af Det Udvidede Totalbalanceprincip (DUT) som opgjort af Finansministeriet. Der tegner sig her et billede af, at kommunerne de seneste år har realiseret et forholdsvis stabilt niveau i de regnskabsførte serviceudgifter.

Tabel 1.2.2
De realiserede kommunale serviceudgifter 2007-2013

Mia. kr., 2015-pl og 2015 opgaveniveau	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Aftale	230,0	233,0	237,4	239,9	239,0	238,8	236,6
Budget	230,3	234,5	236,8	239,0	237,4	236,2	234,0*
Regnskab	234,5	236,9	243,2	240,8	231,4	230,8	231,1

* Budget 2013 er korrigeret for, at kommunerne efter aftale med regeringen valgte at prioritere et løft af investeringerne indenfor den samlede budgetterede ramme. Serviceudgifterne er på både aftale-, budget- og regnskabsniveau reguleret med seneste pris- og løn-opgørelse for service ekskl. overførsler.

Anm.: Serviceudgifter er defineret som kommunernes nettodriftsudgifter eksklusiv udgifter vedrørende forsyningsvirksomheder, almene ældreboliger, udgifter til aktivitetsbestemt medfinansiering af regionernes sundhedsvæsen, udgifter til overførsler og budgetgaranterede områder, udgifter vedrørende forsikrede ledige samt ekskl. indtægter fra den centrale refusionsordning.

Der er korrigeret for ændrede pris- og lønforudsætninger samt opgaveændringer i medfør af DUT mv., således at udgifterne er sammenlignelige over tid (opgjort i budget 2015-opgaveniveau). Der er ikke korrigeret for, at udgiftsniveauet på det specialiserede socialområde blev løftet i 2008 og 2009 i forbindelse med aftalerne om kommunernes økonomi for hhv. 2009 og 2010.

Kilde: Aftaler om kommunernes økonomi 2007-2013, Danmarks Statistik, Finansministeriets meropgave-opgørelse og egne beregninger.

En nærmere beskrivelse af kommunernes regnskaber for 2013 findes i kapitel 2.

1.2.2 Regionernes økonomi for 2013

Regeringen og Danske Regioner indgik den 9. juni 2012 aftale om regionernes økonomi for 2013. Aftalen indeholder et samlet niveau for nettodriftsudgifter på sundhedsområdet (ekskl. medicin) på 94,9 mia. kr., hvortil der kommer reguleringer i medfør af DUT-princippet, og det samlet niveau for udgifter til medicintilskud er fastsat til 6,4 mia. kr. De forudsatte nettodriftsudgifter til regional udvikling udgør 2,9 mia. kr.

Der er aftalt et loft for bruttoanlægsudgifterne på 2,2 mia. kr. på sundhedsområdet efter DUT-korrektioner. Hertil kommer 3,0 mia. kr. til investeringer i de nye sygehuse med støtte fra kvalitetsfonden. Endvidere hensættes ved deponering i regionerne 1.038 mio. kr. til regionernes egen medfinansiering af projekterne med kvalitetsfondsstøtte.

Som det fremgår af tabel 1.2.3 herunder, ligger regionernes realiserede nettodriftsudgifter til sundhed inklusiv medicintilskud 2013 knap 1,2 mia. kr. under det budgetterede i 2013. Afvigelsen skal ses i sammenhæng med, at det realiserede medicintilskud ligger 0,9 mia. kr. under aftale- og budgetniveau.

Tabel 1.2.3
Regionernes udgifter i aftale, budget og regnskab 2013

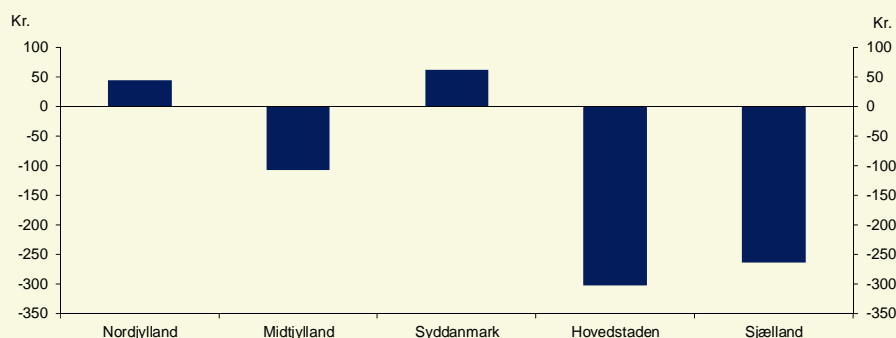
Mia. kr. 2013-PL	Aftale	Budget	Regnskab	Forskel aftale til budget	Forskel budget til regnskab
Nettodriftsudgifter til sundhed ekskl. medicintilskud	94,9	94,9	94,6	0,0	-0,3
Medicintilskud	6,4	6,4	5,5	0,0	-0,9
Bruttoanlægsudgifter sundhed	5,2	5,2	5,2	0,0	0,0
Nettodriftsudgifter til regional udvikling	2,9	2,9	2,8	0,0	-0,1

Anm.: Aftalens nettodriftsudgifter er korrigeret for reguleringer i medfør af DUT-princippet samt meropgaver og PL-rul. Der kan forekomme mindre afvigelser i summeringen på grund af afrunding.

Kilde: Finansministeriet: "Aftale om regionernes økonomi for 2013", Finansministeriets meropgaveopgørelse samt Danmarks Statistik.

Figur 1.1 viser afvigelsen mellem budget og regnskab i kr. pr. indbygger for 2013 mellem regionernes nettodriftsudgifter til sundhed ekskl. medicintilskud.

Figur 1.1
Afvigelse pr. indbygger mellem budget og regnskab (nettodriftsudgifterne til sundhed ekskl. medicintilskud) 2013 (kr.)

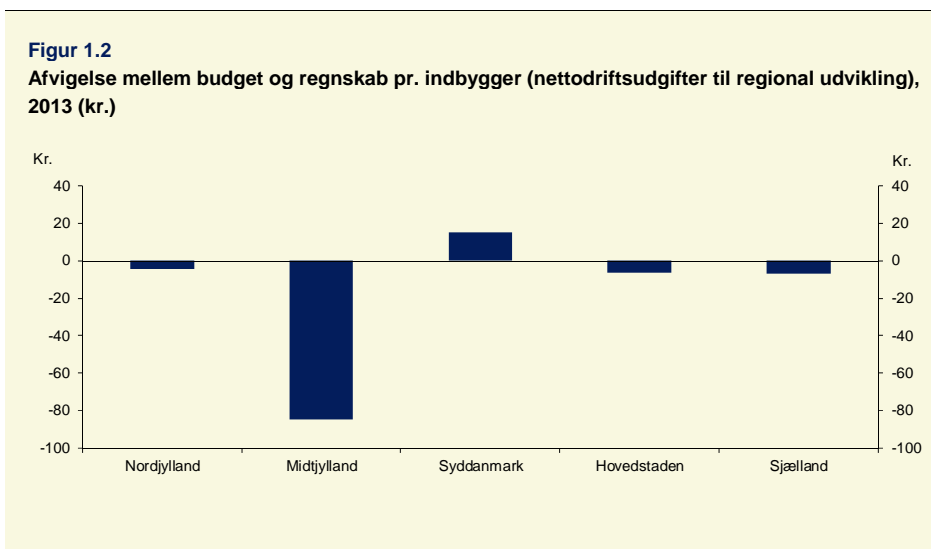

Anm.: Negative tal henviser til højere budgetteret niveau end niveauet ved regnskab 2013.

Kilde: Økonomi- og Indenrigsministeriet og Danmarks Statistik.

Som figur 1.1 viser, er afvigelsen med de realiserede og budgetterede nettodriftsudgifter til sundhed eksklusiv medicintilskud pr. indbygger noget større for region Sjælland og region Hovedstaden end for de tre andre regioner. Det er kun region Nordjylland og region Syddanmark, hvis realiserede nettodriftsudgifter til sundhed eksklusiv medicin overstiger de budgetterede.

Figur 1.2 viser den tilsvarende afvigelse som illustreret i figur 1.1, blot for regional udvikling.

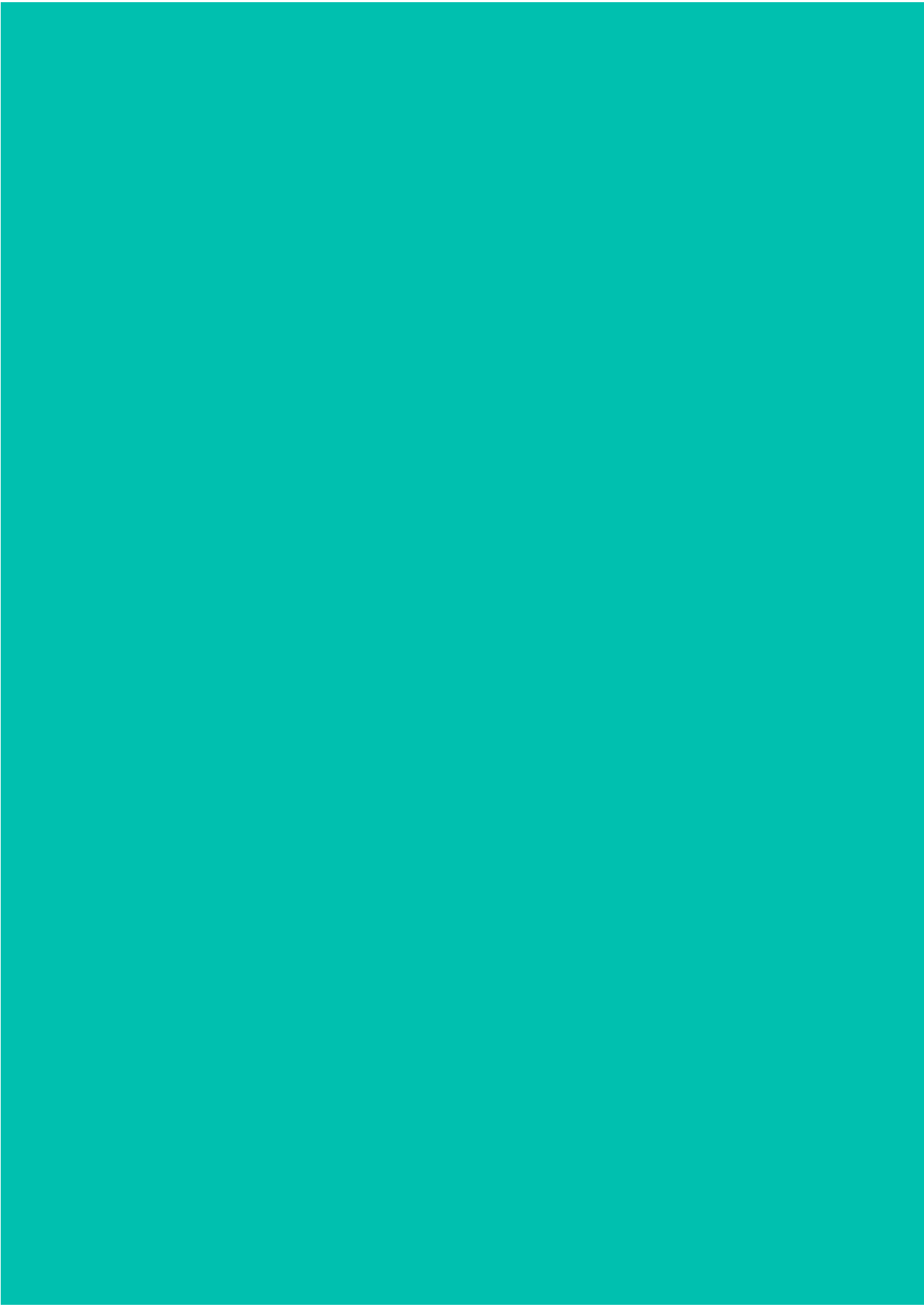

Anm.: Negative tal henviser til højere budgetteret niveau end niveauet ved regnskab 2013.

Kilde: Økonomi- og Indenrigsministeriet og Danmarks Statistik.

De fleste regioner har små afvigelser mellem budget og regnskab på det regionale udviklingsområde. Dog har Region Midtjylland haft lavere realiserede nettodriftsudgifter til regional udvikling pr. indbygger end budgetteret og Region Syddanmark lidt højere realiserede nettodriftsudgifter til regional udvikling pr. indbygger end budgetteret.

En nærmere beskrivelse af regionernes regnskaber for 2013 findes i kapitel 3.

2. Kommunernes regnskaber

I de følgende afsnit gennemgås først de kommunale udgifter opdelt på serviceudgifterne, overførselsudgifterne, sundhedsudgifter, anlægsudgifter og det brugerfinansierede område. Dernæst gennemgås indtægter fra skatter samt tilskud og udligning og til sidst låntagning, gæld, renter og likviditet.

2.1 Serviceudgifter

Et af de væsentligste elementer i de årlige økonomiaftaler mellem regeringen og KL er det aftalte niveau for de kommunale serviceudgifter i det år, som aftalen vedrører. Serviceudgifterne for 2013 opgøres i den forbindelse som nettodriftsudgifterne inkl. statsrefusion på de skatfinansierede områder fratrukket nettodriftsudgifterne til overførselsudgifter (herunder udgifter til forsikrede ledige), udbetaling af tjenestemandspensioner vedrørende forsyningsområdet, nettodriftsudgifterne til den aktivitetsbestemte medfinansiering, ældreboliger samt driftsindtægter fra den centrale refusionsordning. Se nærmere definition i boks 2.1.

Tabel 2.1

Definition af kommunernes serviceudgifter i regnskab 2013

Kommunernes serviceudgifter i regnskabet for 2013 afgrænses i budget- og regnskabssystem for kommuner som kommunernes nettodriftsudgifter inklusive statsrefusion på hovedkonto 0 samt 2-6 fratrukket kommunernes nettodriftsudgifter inkl. statsrefusion på følgende:

Overførsler ekskl. forsikrede ledige	
3.30.45	Erhvervsgrunduddannelser
3.38.77	Daghøjskoler
5.46.60	Integrationsprogram og introduktionsforløb mv.
5.46.61	Kontanthjælp til udlændinge omfattet af integrationsprogrammet
5.46.65	Repatriering
5.48.67	Personlige tillæg mv.
5.48.68	Førtidspension med 50 pct. Refusion
5.48.69	Førtidspension med 35 pct. refusion (før 1. januar 2003)
5.48.70	Førtidspension med 35 pct. refusion (efter 1. januar 2003)
5.57.71	Sygedagpenge
5.57.72	Sociale formål
5.57.73	Kontanthjælp
5.57.74	Kontanthjælp vedr. visse grupper af flygtninge
5.57.75	Aktiverede kontanthjælpsmodtagere
5.57.76	Boligydelse til pensionister
5.57.77	Boligsikring
5.57.79	Særlig uddannelsesordning og midlertidig arbejdsmarkedsydelsesordning
5.58.80	Revalidering, ekskl. dranst 1, gr. 004 og 005
5.58.81	Løntilskud til personer i fleksjob og personer i løntilskudsstillinger
5.58.82	Ressourceforløb
5.68.90	Driftsudgifter til den kommunale beskæftigelsesindsats
5.68.97	Seniorjob til personer over 55 år
5.68.98	Beskæftigelsesordninger
Forsørgelses- og aktiveringsudgifter til de forsikrede ledige	
5.57.78	Dagpenge til forsikrede ledige
5.68.91	Beskæftigelsesindsats for forsikrede ledige

Medfinansiering af sundhedsvæsenet	
4.62.81	Aktivitetsbestemt medfinansiering
Den centrale refusionsordning	
5.22.07	Indtægter fra den centrale refusionsordning
Ældreboliger	
5.32.30	Ældreboliger
Tjenestemandspensioner vedr. forsyningsområdet	
6.52.72	Udbetaling af tjenestemandspension vedr. nuværende eller tidligere kommunale forsyningsvirksomheder, dranst 1, gr. 001 og 002

Kommunerne har samlet set afholdt nettoserviceudgifter på 224,0 mia. kr. i 2013. Det er 2,8 mia. kr. lavere end det korrigerede budgetterede niveau (se også afsnit 1.2.1).

I forhold til niveauet for regnskab 2012, beregnet ud fra servicerammedefinitionen i 2013, har kommunerne samlet haft en stigning på 0,1 pct. svarende til 0,3 mia. kr., jf. tabel 2.1.

Nettoserviceudgifterne er steget på næsten alle hovedkonti fra 2012 til 2013, mens der har været et fald i nettoserviceudgifterne på undervisning- og kulturområdet. Faldet i nettoserviceudgifterne på undervisning- og kulturområdet har sammenhæng til arbejdskonflikten på skoleområdet.

Tabel 2.2

De kommunale nettoserviceudgifter i regnskab 2012 og 2013 fordelt på hovedkonti

Mio. kr. 2013-PL	Regnskab 2012	Regnskab 2013	Udvikling (mio. kr.) 2012-13	Udvikling (pct.) 2012-13
- Byudvikling, bolig og miljø	5.575	5.769	194	3,5
- Transport og infrastruktur	8.243	8.605	362	4,4
- Undervisning og kultur	61.527	60.194	-1.333	-2,2
- Sundhedsområdet	6.951	7.084	133	1,9
- Sociale opgaver og beskæftigelse mv.	107.631	108.074	443	0,4
- Fællesudgifter og administration mv.	33.847	34.312	465	1,4
I alt	223.773	224.037	264	0,1
Budgetteret niveau		226.812*		

* Der er tale om angivelse af det korrigerede niveau som følge af aftale om prioritering af højere anlægsniveau indenfor budgetrammen. Aftalens nettoserviceudgifter er endvidere korrigeret for reguleringer i medfør af DUT-princippet.

Kilde: Danmarks Statistik samt Finansministeriets meropgave-opgørelse.

Kommunefordelte tabeller over bruttodriftsudgifterne fordelt på hovedkonti kan findes på Økonomi- og Indenrigsministeriets www.noegletal.dk.

2.2 Udgifter til overførsler, herunder forsikrede ledige

Overførselsudgifterne ekskl. udgifterne vedr. forsikrede ledige i regnskab 2013 udgør samlet set 61,3 mia. kr. Det er 1,4 mia. kr. over niveauet i regnskabet for 2012, hvilket svarer til en realvækst på 2,3 pct. Fordelingen på de forskellige typer overførselsudgifter fremgår af tabel 2.2.1 herunder.

Af tabellen ses det, at det væsentligste absolutte bidrag til stigningen i kommunernes overførselsudgifter er seniorjob til personer over 55 år med en stigning på 0,5 mia. kr. Herefter følger kontanthjælp, som stiger med 0,4 mia. kr. Sygedagpenge er derimod faldet med 0,8 mia. kr. fra regnskab 2012 til 2013.

Tabel 2.2.1

Overførselsudgifter ekskl. forsikrede i regnskab 2012 og 2013

Mio. kr. 2013-PL	Regnskab 2012	Regnskab 2013	Udvikling 2012-2013 (mio. kr.)	Udvikling 2012-2013 (pct.)
Overførelser ekskl. forsikrede				
Erhvervsgrunduddannelser	143	134	-9	-6,0
Daghøjskoler	38	38	0	-0,9
Integrationsprogram og introduktionsforløb mv.	181	113	-69	-37,8
Kontanthjælp til udlændinge omfattet af integrationsprogrammet	308	389	82	26,5
Repatriering	-7	2	8	-124,5
Personlige tillæg mv.	603	577	-27	-4,4
Førtidspension	21.318	21.435	116	0,5
Sygedagpenge	8.474	7.624	-849	-10,0
Sociale formål	1.364	1.228	-136	-10,0
Kontanthjælp	8.673	9.040	367	4,2
Kontanthjælp vedr. visse grupper af flygtninge	-8	-9	-1	9,5
Aktiverede kontanthjælpsmodtagere	3.998	4.224	226	5,7
Boligydelse til pensionister	2.429	2.406	-23	-1,0
Boligsikring	1.840	1.999	159	8,6
Særlig udd.ord. og midlertidig arbejds-markedsydelsesordning*	-	967	-	-
Revalidering ekskl. dranst 1, grp. 004 og 005	977	848	-128	-13,1
Løntilskud til personer i fleksjob og personer i løntilskudsstillinger	5.836	6.013	177	3,0
Ressourceforløb*	-	80	-	-
Driftsudgifter til den kommunale beskæftigelsesindsats	3.187	2.997	-191	-6,0
Seniorjob til personer over 55 år	80	610	530	667,1
Beskæftigelsesordninger	529	599	71	13,3
Overførsler ekskl. forsikrede i alt	59.963	61.313	1.350	2,3
Budgetteret niveau – overførsler ekskl. forsikrede		61.047		

* Funktionen er oprettet med virkning fra regnskab 2013.

Anm.: Regnskabstallene er pl-reguleret med satsreguleringsprocenten. Bemærk at overførselsudgifterne ikke er korrigeret for reguleringer i medfør af DUT-princippet.

Kilde: Danmarks Statistik og bekendtgørelse om satsreguleringsprocenten, tilpasningsprocenten og satstilpasningsprocenten samt puljebeløbet for finansåret 2013, nr. 870 af 22. august 2012.

Forsørgelses- og aktiveringsudgifter til forsikrede ledige i regnskabet for 2013 er samlet set 13,3 mia. kr. Det er 1,4 mia. kr. under niveauet i regnskab 2012, hvilket svarer til et realfald på 9,5 pct. Fordelingen på de forskellige typer overførselsudgifter fremgår af tabel 2.2.2 herunder. Bemærk at tallene ikke er korrigeret for meropgaver.

Tabel 2.2.2

Forsørgelses- og aktiveringsudgifter til de forsikrede ledige i regnskab 2012 og 2013

Mio. kr. 2013-PL	Regnskab 2012	Regnskab 2013	Udvikling (mio. kr.) 2012-13	Udvikling (pct.) 2012-13
Forsørgelses- og aktiveringsudgifter til de forsikrede ledige				
Dagpenge til forsikrede ledige	12.930	11.947	-983	-7,6
Beskæftigelsesindsats for forsikrede ledige	1.758	1.342	-416	-23,7
Forsørgelse og aktivering vedr. forsikrede ledige i alt	14.688	13.288	-1.399	-9,5
Budgetteret niveau – forsørgelse og aktivering af forsikrede ledige mv.		13.792*		

* Det budgetterede niveau er korrigeret for midtvejsreguleringen.

Anm.: Regnskabstallene er pl-reguleret med satsreguleringsprocenten. Bemærk at overførselsudgifterne ikke er korrigeret for reguleringer i medfør af DUT-princippet.

Kilde: Danmarks Statistik og bekendtgørelse om satsreguleringsprocenten, tilpasningsprocenten og satstilpasningsprocenten samt puljebeløbet for finansåret 2013, nr. 870 af 22. august 2012.

2.3 Sundhedsudgifter

Kommunerne har i 2013 samlet set afholdt nettodriftsudgifter på sundhedsområdet for 26,7 mia. kr., hvoraf de 19,6 mia. kr. vedrører den aktivitetsbestemte kommunale medfinansiering af sundhedsvæsenet.

De samlede kommunale sundhedsudgifter er steget med 3,2 pct. fra regnskab 2012 til regnskab 2013. Udgifterne til sundhedsfremme og forebyggelse har haft den største stigning med 23,2 pct., jf. tabel 2.3 nedenfor.

Tabel 2.3

De kommunale sundhedsudgifter i regnskab 2012 og 2013

Mio. kr. 2013-PL	Regnskab 2012	Regnskab 2013	Udvikling (mio. kr.) 2012-13	Udvikling (pct.) 2012-13
Aktivitetsbestemt medfinansiering af sundheds- væsnet	18.947	19.608	661	3,5
Kommunal genoptræning og vedligeholdelsestræning	1.967	1.992	24	1,2
Vederlagsfri behandling hos en fysioterapeut	860	881	21	2,5
Kommunal tandpleje	2.091	2.059	-33	-1,6
Sundhedsfremme og forebyggelse	525	646	122	23,2
Kommunal sundhedstjeneste	940	948	7	0,8
Øvrige sundhedsudgifter	535	558	23	4,3
Kommunale sundhedsudgifter i alt	25.865	26.692	827	3,2
Budgetteret niveau		26.440		

Anm.: Sundhedsudgifterne eksklusiv den aktivitetsbestemte medfinansiering er pl-reguleret efter den kommunale service-pl. Den aktivitetsbestemte medfinansiering pl-reguleres med pris- og lønpegelsen for sundhed ekskl. medicin. Regnskabstallene er ekskl. art 51. Bemærk at sundhedsudgifterne ikke er korrigeret for reguleringer i medfør af DUT-princippet.

Kilde: Danmarks Statistik, Økonomi- og Indenrigsministeriets pl-skøn.

2.4 Anlægsudgifter

De samlede afholdte kommunale bruttoanlægsudgifter ekskl. ældreboliger udgør i regnskab 2013 18,2 mia. kr., hvilket er 0,2 mia. kr. over det budgetterede niveau.

I forhold til regnskab 2012 har kommunerne samlet set afholdt 1,2 mia. kr. mindre i bruttoanlægsudgifter, jf. tabel 2.4. De største fald er sket på transport og infrastruktur samt byudvikling, bolig og miljøområdet. På fællesudgifter og administration samt sundhedsområdet er bruttoanlægsudgifterne derimod steget med hhv. 4,2 og 10,3 pct.

Tabel 2.4

De skattefinansierede bruttoanlægsudgifter i regnskab 2012 og 2013

Mio. kr. 2013-PL	Regnskab 2012	Regnskab 2013	Udvikling (mio. kr.) 2012-13	Udvikling (pct.) 2012-13
Byudvikling, bolig og miljøforanstaltninger	4.684	4.221	-463	-9,9
Transport og infrastruktur	4.616	4.086	-530	-11,5
Undervisning og kultur	5.883	5.597	-285	-4,9
Sundhedsområdet	244	270	25	10,3
Sociale opgaver og beskæftigelse (ekskl. ældreboliger)	2.621	2.583	-38	-1,4
Fællesudgifter og administration	1.413	1.472	59	4,2
I alt (ekskl. ældreboliger)	19.462	18.229	-1.233	-6,3
Budgetteret niveau		18.078		

Note: Regnskabstallene er pl-reguleret med den kommunale anlægs-pl.

Kilde: Danmarks Statistik og Økonomi- og Indenrigsministeriets pl-skøn.

2.5 Brugerfinansierede områder

De brugerfinansierede områder drives efter et såkaldt "hvile-i-sig-selv" princip, hvilket betyder, at udgifterne til områderne over tid skal finansieres af brugerne og således ikke belaste kommunerne økonomisk. I praksis foregår dette ved, at kommunen finansierer anlægsinvesteringer på områderne og løbende hjemtager driftsindtægterne fra brugerfinansieringen. I det enkelte år kan kommunerne derfor godt have enten nettoudgifter eller -indtægter på området, uden at det strider imod hvile-i-sig-selv princippet.

Kommunerne har samlet set afholdt nettoudgifter (drift og anlæg) til de brugerfinansierede områder på 302 mio. kr. i 2013. Dette svarer til en realstigning i nettoudgifterne til de brugerfinansierede områder på 141 mio. kr. i forhold til regnskab 2012. Varmeforsyningsområdet står for langt hoveddelen af nettodrifts- og anlægsudgifterne i 2013, jf. tabel 2.5 herunder.

Tabel 2.5**Kommunernes nettodrifts- og anlægsudgifter til de brugerfinansierede områder i regnskab 2012 og 2013**

Mio. kr. 2013-PL	Regnskab 2012	Regnskab 2013	Udvikling (mio. kr.)
Gasforsyning	-1	0	1
Elforsyning*	-80	-3	77
Varmeforsyning	226	308	82
Vandforsyning*	-24	-23	1
Andre forsyningsvirksomheder	16	30	14
Spildevandsanlæg	24	23	-1
Affaldshåndtering	1	-33	-33
Brugerfinansierede områder i alt	162	302	141

* Områderne er selskabsgjorte og derfor adskilt fra den offentlige forvaltning.

Note: Regnskabstallene er pl-reguleret med den samlede kommunale pl og ekskl. art 51.

Kilde: Danmarks Statistik samt Økonomi- og Indenrigsministeriets pl-opgørelse.

2.6 Skatter

Kommunerne har for 2013 haft skatteindtægter på i alt 249,2 mia. kr. mod 234,4 mia. kr. i 2012. Det svarer til en stigning på 14,8 mio. kr. Hovedparten af denne stigning kommer primært fra de kommunale skatteindtægter vedr. indkomstkatten og grundskyld, som er begge er steget omkring 6 pct. fra 2012 til 2013.

Langt størstedelen af de kommunale skatteindtægter stammer fra kommunal indkomstskat. I regnskab 2013 udgør indkomstkatten 218 mia. kr., svarende til 87,5 pct. Grundskyld og kommunal andel af selskabsskatten udgør hhv. 22,6 og 4,5 mia. kr., svarende til 9,1 og 1,8 pct. af de samlede kommunale skatteindtægter.

Tabel 2.6

De kommunale skatteindtægter i regnskab 2012 og 2013

Mio. kr. 2013-PL	Regnskab 2012	Regnskab 2013	Udvikling (mio. kr.) 2012-13	Udvikling (pct.) 2012-13
Kommunal indkomstskat	-204.989	-218.163	-13.174	6,4
Selskabsskat	-4.328	-4.489	-160	3,7
Anden skat på lignet visse indkomster	-421	-526	-105	25,0
Grundskyld	-21.403	-22.620	-1.217	5,7
Anden skat på fast ejendom	-3.302	-3.416	-114	3,5
Øvrige skatter og afgifter	-1	0	1	-116,6
Skatteindtægter i alt	-234.444	-249.214	-14.770	6,3
Budgetteret niveau		-248.973		

Note: Regnskabstallene er pl-reguleret med den samlede kommunale pl.

Kilde: Danmarks Statistik og Økonomi- og Indenrigsministeriets pl-opgørelse.

Der henvises til Økonomi- og Indenrigsministeriets publikation "De kommunale og regionale budgetter 2011-2013" for en mere uddybende beskrivelse af den kommunale skattesammensætning samt Økonomi- og Indenrigsministeriets noegletal.dk for kommunefordelte skattetal.

2.7 Tilskud og udligning

Kommunerne har samlet set haft nettoindtægter på 68,6 mia. kr. i 2013 fra det generelle tilskuds- og udligningssystem. Det er 9,7 mia. kr. mindre end i 2012.

Den største indtægtskilde samlet set i det generelle tilskuds- og udligningssystem er den kommunale udligning. I 2013 var denne post på 54,3 mia. kr.

Tabel 2.7
Tilskud og udligning i regnskab 2012 og 2013

Mio. kr. 2013-PL	Regnskab 2012	Regnskab 2013	Udvikling (mio. kr.) 2012-13	Udvikling (pct.) 2012-13
Kommunal udligning	-57.141	-54.343	2.797	-4,9
Statstilskud til kommuner	-20.872	-14.846	6.027	-28,9
Efterregulering	-314	547	861	-274,4
Udligning af selskabsskatten	-13	0	13	-100,0
Udligning og generelle tilskud i alt	-78.340	-68.642	9.698	-12,4
Udligning og tilskud vedr. udlændinge	-9	-12	-3	28,9
Kommunale bidrag til regionerne	688	690	2	0,2
Særlige tilskud	-19.776	-17.195	2.581	-13,1
<i>heraf beskæftigelsestilskud</i>	-14.255	-13.229	1.026	-7,2
Tilskud og udligning i alt	-97.437	-85.158	12.278	-12,6
Budgetteret niveau		-87.344		

Note: Regnskabstallene er pl-reguleret med den samlede kommunale pl.
Kilde: Danmarks Statistik og Økonomi- og Indenrigsministeriets pl-opgørelse.

De kommunale bidrag til regionerne består af et udviklingsbidrag, svarende til 124 kr. pr. indbygger i 2013. Således har kommunerne afholdt et kommunalt udviklingsbidrag på knap 0,7 mia. kr. i 2013, jf. tabel 2.7.

Det kommunefordelte statsgaranterede grundlag fra tilskuds- og udligningssystemet kan findes i Økonomi- og Indenrigsministeriets publikation "Kommunal udligning og generelle tilskud 2013", ligesom der her findes en beskrivelse af tilskuds- og udligningssystemet samt opgørelser over de enkelte kriterieværdier mv.

2.8 Langfristet låntagning og gæld

Kommunerne har under ét optaget lån for 7,2 mia. kr. og afdraget på lån med 5,7 mia. kr. i 2013, svarende til en samlet nettolåntagning på 1,5 mia. kr. Det betyder, at den samlede kommunale langfristede gæld er steget, jf. tabel 2.8.1 herunder.

Tabel 2.8.1
Kommunal langfristet låntagning i 2012 og 2013

Mio. kr. 2013-PL	2012	2013
Langfristet låntagning	-10.437	-7.247
Afdrag på lån	7.981	5.724
Nettolåntagning	-2.456	-1.523

Note: Et negativt tal angiver nettogæld eller låntagning.

Kilde: Danmarks Statistik.

I bilag 2 er vist de kvartalsvise ultimo beholdninger fra 2007 til 2013 4. kvartal.

Kommunernes nettolåntagning i 2013 svarer til -8,4 pct. af de skattefinansierede bruttoanlægsudgifter i 2013. Til sammenligning havde kommunerne i 2012 en nettolåntagning svarende til -12,6 pct. af de budgetterede nettodriftsudgifter, jf. tabel 2.8.2 herunder.

Tabel 2.8.2
Nettolåntagning i pct. af de skattefinansierede bruttoanlægsudgifter i 2012 og 2013

Pct	Regnskab 2012	Regnskab 2013
Kommuner	-12,6	-8,4

Note: Et negativt tal angiver nettolåntagning. Låntagningen er pl-reguleret med den samlede kommunale pl, hvor anlæg er pl-reguleret med den kommunale anlægs-pl.

Kilde: Danmarks Statistik samt Økonomi- og Indenrigsministeriets pl-opgørelse.

2.9 Renter

Kommunerne har haft nettorenteudgifter på 0,5 mia. kr. i 2013, hvilket er en stigning på 0,2 mia. kr. i forhold til 2012, jf. tabel 2.9.

Tabel 2.9
De kommunale nettorenteudgifter i regnskab 2012 og 2013

Mio. kr. 2013-PL	Regnskab 2012	Regnskab 2013
Kommuner	292	497

Note: Regnskabstallene er pl-reguleret med den samlede kommunale pl.

Kilde: Danmarks Statistik samt Økonomi- og Indenrigsministeriets pl-opgørelse.

2.10 Likviditet

Kommunerne har i 2013 haft et nettoforbrug af likvide midler på 5,7 mia. kr. svarende til 1,8 pct. af nettodriftsudgifterne. Til sammenligning havde kommunerne i 2012 en likviditetsopbygning, der svarede til 1,4 pct. af årets nettodriftsudgifter, jf. tabel 2.10 herunder.

Tabel 2.10

Forskydninger i likvide aktiver i mio. kr. og i pct. af nettodriftsudgifter i 2012 og 2013

2013-PL	Regnskab 2012	Regnskab 2013
Forskydninger i likvide aktiver, mio. kr.	4.324	-5.698
Forskydninger i likvide aktiver i pct. af nettodriftsudgifterne, pct.	1,4	-1,8

Note: Et negativt tal angiver et forbrug af likvide aktiver. Budgettallene er pl-reguleret med den samlede kommunale pl.

Kilde: Danmarks Statistik samt Økonomi- og Indenrigsministeriets pl-opgørelse.

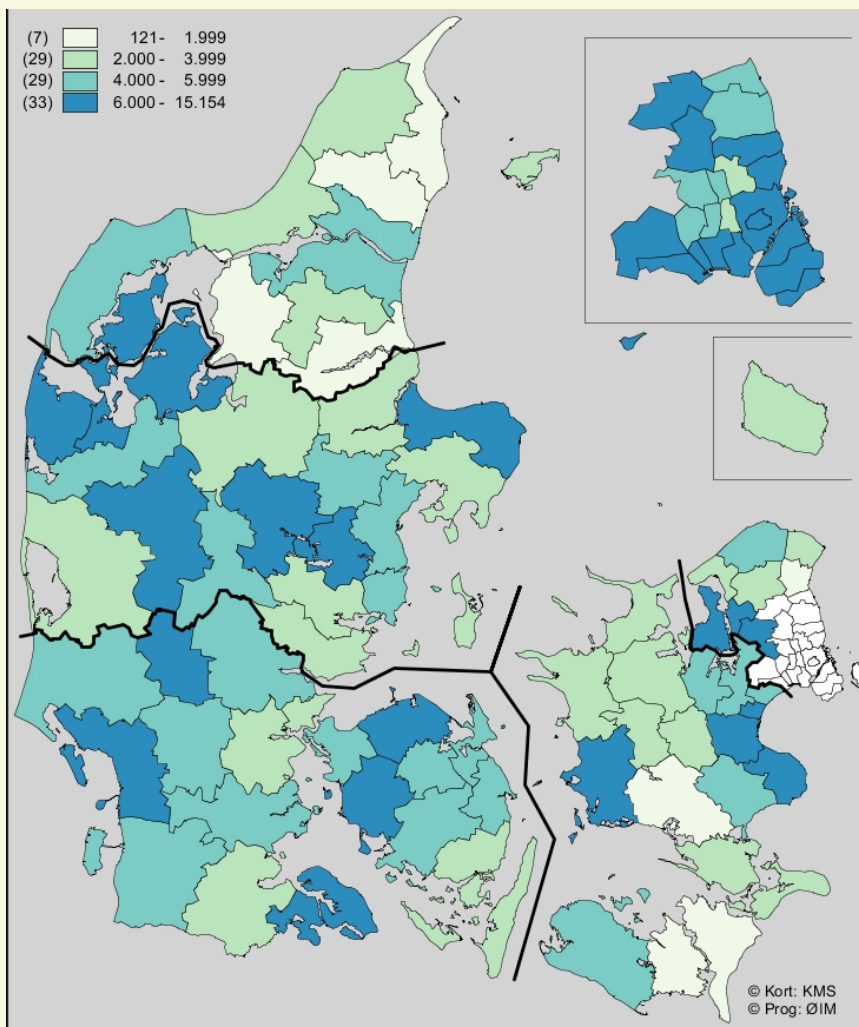
I bilag 1 er vist de kvartalsvise ultimo beholdninger for 2007 til 2013 4. kvartal.

Ultimotallet giver et øjebliksbillede af kommunernes likviditet på den pågældende dato. Likviditeten opgjort efter kassekreditreglen viser derimod den gennemsnitlige likviditet set henover de seneste 365 dage.

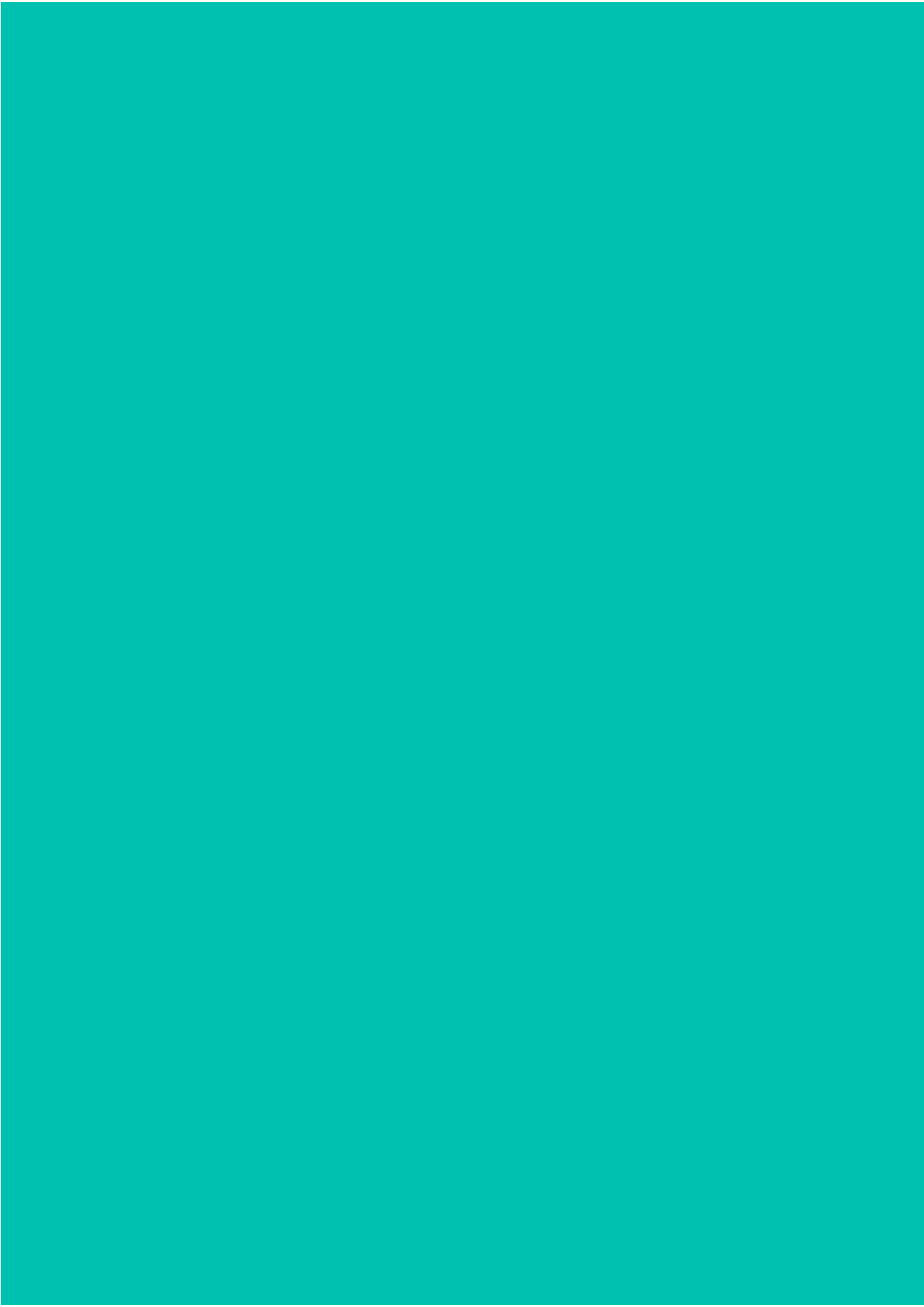
I figur 2.1 nedenfor er vist likviditetsniveauet efter kassekreditreglen pr. 4. kv. 2013 for de enkelte kommuner målt i kr. pr. indbygger.

Figur 2.1

Likviditet opgjort efter kassekreditreglen pr. indbygger ultimo 4. kvartal 2013

Kilde: Økonomi- og Indenrigsministeriet.

3. Regionernes regnskaber

Regionernes økonomi er opdelt i tre adskilte områder:

1. Sundhed
2. Social- og specialundervisning
3. Regional udvikling

Disse tre opgaveområder finansieres i hovedsagen af følgende indtægter:

Sundhedsområdet

Finansiering af regionernes opgaver på sundhedsområdet:

- Et generelt tilskud fra staten (bloktilskud)
- Et aktivitetsbestemt tilskud til sundhedsområdet fra staten
- Et aktivitetsbestemt bidrag til sundhedsområdet fra kommunerne

Social- og specialundervisningsområdet

Finansiering af regionernes drift af institutioner på social- og undervisningsområdet:

- Takstbetaling fra kommunerne

Det regionale udviklingsområde

Finansiering af regionernes opgaver på udviklingsområdet:

- Et generelt tilskud fra staten (bloktilskud)
- Et udviklingsbidrag fra kommunerne

Opdelingen af regionernes økonomi i tre adskilte dele betyder, at indtægter, der er øremærkede til det ene af disse områder, ikke kan anvendes til finansiering af et af de øvrige områder. Adskillelsen af regionernes økonomi i tre dele indebærer desuden, at alle regionernes indtægter skal henføres til et af de tre aktivitetsområder. I budget- og regnskabssystemet for regionerne er reglerne for administration af de likvide aktiver mv. fastsat således, at det sikres, at der ikke overføres midler mellem de tre områder.

Det bemærkes, at regionerne i henhold til de gældende budget- og regnskabsregler budgetterer sundhedsområdet efter udgiftsbaserede principper, mens udviklingsområdet og social- og specialundervisningsområdet budgetteres efter omkostningsbaserede principper.

I de følgende afsnit beskrives de enkelte regioners nettodrifts- og anlægsudgifter til sundhed (afsnit 3.1), social- og specialundervisning (afsnit 3.2) og regional udvikling (afsnit 3.3). Herefter beskrives de statslige og kommunale tilskud på de enkelte områder for regnskab 2012-2013.

3.1 Drifts- (netto) og anlægsudgifterne (brutto) på sundhedsområdet, regionsfordelt

Tabel 3.1 viser de afholdte nettodrifts- og bruttoanlægsudgifter regionsfordelt på sundhedsområdet for 2013. Der er en forholdsvis lille spredning regionerne imellem i forhold til fordelingen af nettodriftsudgifter på sundhedsområdet. Dog udgør speciallægehjælp og sygehusvæsen en større henholdsvis mindre andel af de samlede nettodriftsudgifter i Region Hovedstaden end i de andre regioner.

Tabel 3.1

Nettodrifts- og bruttoanlægsudgifterne på sundhedsområdet regionsfordelt, 2013

Mio. kr. 2013-PL	Hovedstaden	Sjælland	Syddanmark	Midtjylland	Nordjylland	I alt
Sygehusvæsen	22.076	11.497	17.015	16.460	8.089	75.136
-heraf medicin	2.769	730	1.346	1.560	536	6.941
Sygesikring m.v.	6.601	2.994	4.287	4.378	2.028	20.287
- Almen lægehjælp	2.473	1.242	1.848	1.805	885	8.253
- Speciallægehjælp	1.376	468	568	565	248	3.225
- Medicin	1.518	866	1.237	1.277	606	5.504
- Tandlæge	422	196	275	307	131	1.331
- Øvrige	812	220	358	424	158	1.973
Diverse udgifter og indtægter	1.877	42	86	167	197	2.369
Andel af fælles formål og administration	690	552	461	454	172	2.330
Driftsudgifter i alt (netto)	31.244	15.085	21.848	21.459	10.486	100.122
Anlægsudgifterne i alt (brutto)	1.654	799	1.013	1.411	352	5.229
Drifts- (netto) og anlægsudgifterne (brutto) i alt	32.898	15.884	22.861	22.870	10.838	105.351

Kilde: Danmarks Statistik.

3.2 Drifts- og anlægsudgifterne (brutto) på social- og specialundervisningsområdet mv., regionsfordelt

I tabel 3.2 nedenfor er vist de enkelte regioners bruttoudgifter til sociale tilbud og specialundervisning for 2013. Området er fuldt ud takstfinansieret, således at kommunerne betaler for benyttelse af de regionale tilbud.

Jf. tabellen har Region Midtjylland de højeste bruttoudgifter til sociale tilbud og specialundervisning mv.

Tabel 3.2

Bruttoudgifter til sociale tilbud og specialundervisning mv. regionsfordelt, 2013

Mio. kr. 2013-PL	Hovedstaden	Sjælland	Syddanmark	Midtjylland	Nordjylland	I alt
Sociale tilbud og specialundervisning	809	709	780	1.195	665	4.159
Diverse omkostninger og indtægter	16	13	23	32	17	100
Andel af fælles formål og administration	16	22	44	19	14	114
Særlige administrative opgaver	0	0	1	0	0	1
Driftsudgifter i alt (brutto)	841	743	848	1.246	696	4.373
Anlægsudgifterne i alt (brutto)	57	21	111	21	100	309
Drifts- og anlægsudgifterne i alt (brutto)	897	764	959	1.267	796	4.682

Kilde: Danmarks Statistik.

3.3 Nettodrifts- og bruttoanlægsudgifterne på det regionale udviklingsområde, regionsfordelt

I tabellen nedenfor er vist de enkelte regioners nettoudgifter til regional udvikling for 2013. Som det fremgår af tabellen, udgør udgifterne til kollektiv trafik ca. halvdelen af de samlede udgifter på udviklingsområdet efterfulgt af udgifterne til erhvervsudvikling, "diverse" og miljøområdet. Udgifterne til kollektiv trafik i forhold til de samlede nettoudgifter ligger i et spænd fra 40 pct. i region Syddanmark til 64 pct. i region Sjælland.

Tabel 3.3

Drifts- (netto) og anlægsudgifter (brutto) til regional udvikling regionsfordelt, 2013

Mio. kr. 2013-PL	Hovedstaden	Sjælland	Syddanmark	Midtjylland	Nordjylland	I alt
Kollektiv trafik	455	354	216	289	162	1.475
Kulturel virksomhed	17	3	6	2	4	32
Erhvervsudvikling	128	73	103	46	64	414
Uddannelse	45	4	20	15	14	98
Miljø	126	33	69	47	23	299
Diverse	118	65	93	77	42	396
Andel af fælles formål og administration	18	20	38	10	5	91
Driftsudgifter i alt (netto)	907	552	546	486	314	2.805
Anlægsudgifterne i alt (brutto)	1	0	3	11	0	15
Drifts- (netto) og anlægsudgifterne (brutto) i alt	908	552	549	498	314	2.820

Kilde: Danmarks Statistik.

3.4 Tilskud

Tabel 3.4 nedenfor viser regionernes tilskud på sundhedsområdet, social- og specialundervisningsområdet og for det regionale udviklingsområde. For sundhedsområdet og området for regional udvikling gælder det, at de overvejende er finansieret af et bloktilskud fra staten. Således androg bloktilskuddet henholdsvis 79,0 pct. og 76,5 pct. af de samlede tilskud og bidrag på henholdsvis sundhedsområdet og området for regional udvikling i regnskab 2013. En lille del af bloktilskuddet på sundhedsområdet overføres til social- og specialundervisningsområdet til særlige administrative opgaver såsom udarbejdelse af rammeaftaler mv. Beløbets størrelse bestemmes af regionsrådet.

Tilskuddene på sundhedsområdet består endvidere af de kommunale og statslige aktivitetsbestemte tilskud.

For regionerne er der et loft for hver regions indtægter fra aktivitetsbestemt medfinansiering, som fastsættes på baggrund af de enkelte regioners aktivitet i det foregående år med tillæg af økonomiaftalens vækstforudsætninger. I 2013 udgør loftet for regionerne samlet set 19.150 mio. kr., hvortil kommer reguleringer i medfør af DUT-princippet.

Kommunerne betaler endvidere et objektivi finansieringsbidrag og et udviklingsbidrag til social- og specialundervisningsområdet henholdsvis til det regionale udviklingsområde. Udviklingsbidraget svarer til 124 kr. pr. indbygger i kommunen i 2013.

Tabel 3.4

Tilskud i regnskab 2012 og 2013

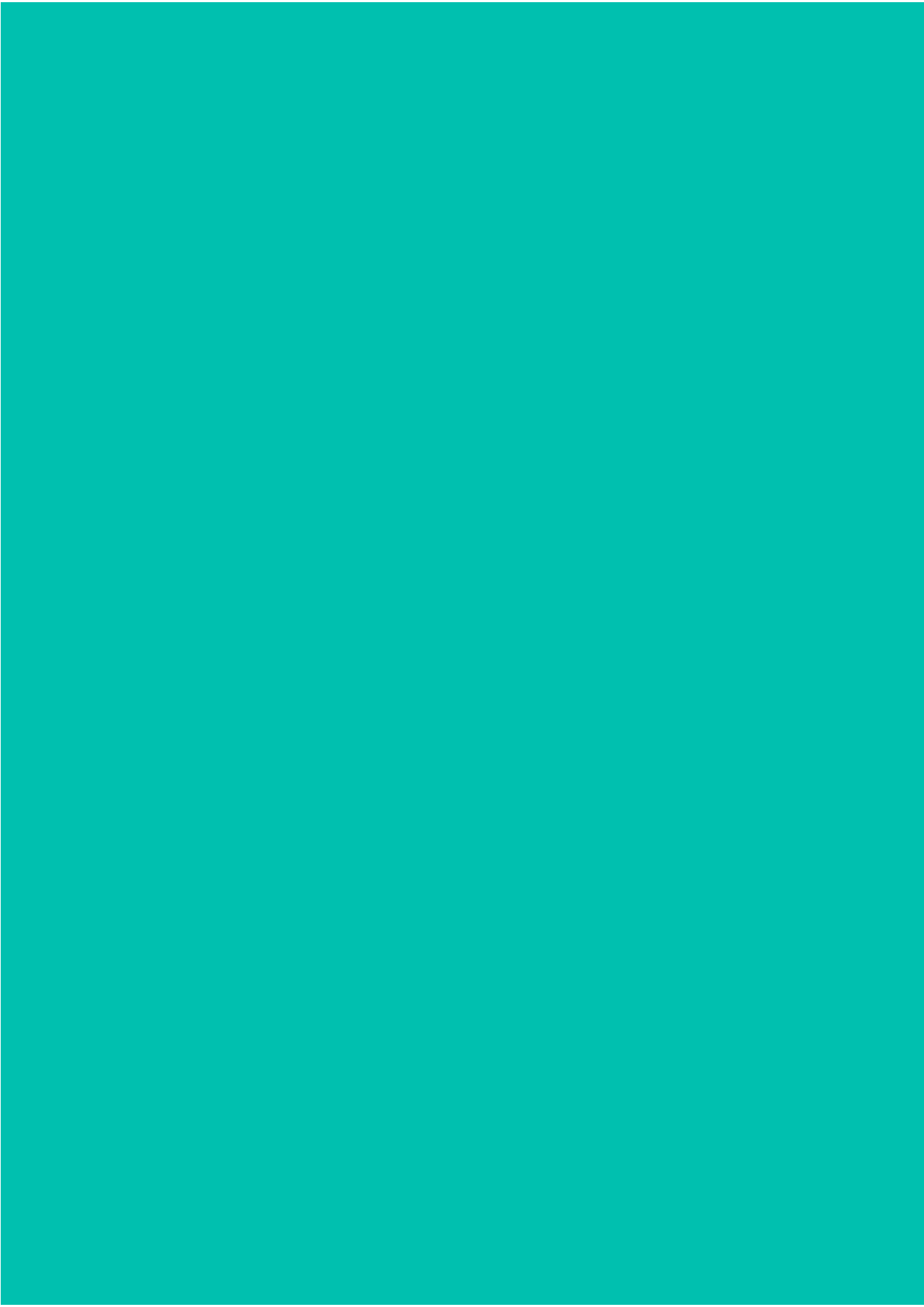
Mio. kr. 2013-PL	Regnskab 2012	Regnskab 2013	Udvikling (mio. kr.) 2012-13	Udvikling (pct.) 2012-13
Sundhedsområdet				
Bloktilskud fra staten	-81.841	-82.955	-1.114	1,4
Aktivitetsbestemte bidrag fra kommunerne	-18.980	-19.189	-209	1,1
Aktivitetsbestemte tilskud fra staten	-2.675	-2.707	-32	1,2
Tilskud fra bløderudligningsordningen*	-71	-	-	-
Tilskud til sundhed i alt	-103.566	-104.851	-1.285	1,2
Social og specialundervisning				
Objektive finansieringsbidrag fra kommunerne	-259	-240	18	-7,1
Bloktilskud fra staten**	-3	-2	0	-3,6
Tilskud til social og specialundervisning i alt	-261	-243	19	-7,1
Regional udvikling				
Bloktilskud fra staten	-2.222	-2.226	-3	0,1
Kommunale udviklingsbidrag	-683	-690	-7	1,0
Tilskud til regional udvikling i alt	-2.905	-2.916	-10	0,4
Tilskud i alt	-106.733	-108.009	-1.276	1,2

* Bløderudligningsordningen blev ophævet fra 1. januar 2013 ved lov nr. 1258 af 18. december 2012.

** Omfatter den del af bloktilskuddet på sundhedsområdet, som regionsrådet bestemmer skal anvendes til særlige administrative opgaver på social- og specialundervisningsområdet.

Note: Regnskabstallene er pl-reguleret med den samlede regionale PL.

Kilde: Danmarks Statistik og Økonomi- og Indenrigsministeriets pl-opgørelse.

Bilag

Bilag 1 Kvartalsoversigt over kommunernes og regionernes likvide beholdning 2008-2013..	38
Bilag 2 Kvartalsoversigt over kommunernes og regionernes langfristede gæld 2008-2013...	39
Bilag 3a Den kommunale pris- og lønudvikling 2007-2015	40
Bilag 3b Den regionale pris- og lønudvikling 2007-2015	41
Bilag 4 Oversigt over kommunernes budget 2014	42
Bilag 5 Oversigt over kommunernes regnskab 2013.....	43
Bilag 6 Oversigt over kommunernes regnskab 2012.....	44
Bilag 7 Oversigt over kommunernes regnskab 2011.....	45
Bilag 8 Oversigt over kommunernes regnskab 2010.....	46
Bilag 9 Oversigt over kommunernes regnskab 2009.....	47
Bilag 10 Oversigt over kommunernes regnskab 2008.....	48
Bilag 11 Oversigt over kommunernes regnskab 2007.....	49
Bilag 12 Oversigt over regionernes budget 2014	50
Bilag 13 Oversigt over regionernes budget 2013	51
Bilag 14 Oversigt over regionernes budget 2012	52
Bilag 15 Oversigt over regionernes budget 2011	53
Bilag 16 Oversigt over regionernes budget 2010	54
Bilag 17 Oversigt over regionernes budget 2009	55
Bilag 18 Oversigt over regionernes budget 2008	56
Bilag 19 Oversigt over regionernes budget 2007	57
Bilag 20 Aftale om kommunernes økonomi for 2013.....	58
Bilag 21 Aftale om regionernes økonomi for 2013	81

Bilag 1**Kvartalsoversigt over kommunernes og regionernes likvide beholdning 2008-2013**

Mio. kr.	Regioner	Kommuner	I alt
Ultimo 2008			
1. kvartal	10.148	19.452	29.600
2. kvartal	8.675	14.049	22.725
3. kvartal	9.781	18.582	28.363
4. kvartal	7.911	13.897	21.808
Ultimo 2009			
1. kvartal	10.082	13.722	23.804
2. kvartal	8.439	9.014	17.453
3. kvartal	8.433	11.116	19.549
4. kvartal	8.458	7.269	15.727
Ultimo 2010			
1. kvartal	8.679	13.026	21.705
2. kvartal	5.064	8.987	14.051
3. kvartal	6.697	13.333	20.030
4. kvartal	4.698	13.979	18.676
Ultimo 2011			
1. kvartal	8.880	14.396	23.276
2. kvartal	8.198	13.248	21.446
3. kvartal	8.068	19.238	27.306
4. kvartal	9.008	15.410	24.418
Ultimo 2012			
1. kvartal	9.277	19.779	29.055
2. kvartal	9.451	17.905	27.356
3. kvartal	9.521	22.692	32.213
4. kvartal	6.637	20.679	27.316
Ultimo 2013			
1. kvartal	7.001	24.048	31.049
2. kvartal	5.528	20.526	26.053
3. kvartal	5.477	22.978	28.455
4. kvartal	4.750	15.887	20.637

Note: Ultimobeholdning for kvartalet beregnes ud fra primosaldoen og forskydninger i året indtil ultimo kvartalet

Kilde: Danmarks Statistik, Statistikbanken tabel REGK64 og REGR64.

Bilag 2**Kvartalsoversigt over kommunernes og regionernes langfristede gæld 2008-2013**

Mio. kr.	Regioner	Kommuner	I alt
Ultimo 2008			
1. kvartal	-18.120	-74.086	-92.205
2. kvartal	-18.710	-74.029	-92.739
3. kvartal	-18.815	-74.404	-93.219
4. kvartal	-21.180	-74.702	-95.883
Ultimo 2009			
1. kvartal	-19.719	-76.571	-96.289
2. kvartal	-19.777	-75.669	-95.445
3. kvartal	-19.597	-76.214	-95.811
4. kvartal	-19.504	-77.455	-96.960
Ultimo 2010			
1. kvartal	-19.599	-79.200	-98.799
2. kvartal	-19.648	-79.680	-99.328
3. kvartal	-19.499	-79.461	-98.960
4. kvartal	-19.489	-81.195	-100.684
Ultimo 2011			
1. kvartal	-19.734	-82.798	-102.531
2. kvartal	-19.904	-81.311	-101.215
3. kvartal	-19.747	-81.098	-100.845
4. kvartal	-19.591	-81.845	-101.436
Ultimo 2012			
1. kvartal	-19.108	-81.439	-100.547
2. kvartal	-19.223	-82.301	-101.523
3. kvartal	-18.999	-82.863	-101.861
4. kvartal	-18.745	-83.534	-102.280
Ultimo 2013			
1. kvartal	-18.280	-84.388	-102.668
2. kvartal	-18.031	-85.239	-103.269
3. kvartal	-17.944	-84.823	-102.767
4. kvartal	-17.773	-85.042	-102.815

Note: Ultimobeholdning for kvartalet beregnes ud fra primosaldoen og forskydninger i året indtil ultimo kvartalet

Kilde: Danmarks Statistik, Statistikbanken tabel REGK65 og REGR65.

Bilag 3a
Den kommunale pris- og lønudvikling 2007-2015

År	Pris- og lønudvikling	Kommuner
2007-2008	Inkl. Overførsler	3,7
	Ekskl. overførsler	3,8
2008-2009	Inkl. Overførsler	3,9
	Ekskl. overførsler	4,0
2009-2010	Inkl. Overførsler	2,9
	Service ekskl. overførsler	2,8
	Anlæg	1,7
2010-2011	Inkl. overførsler	1,3
	Service ekskl. overførsler	1,1
	Anlæg	2,9
2011-2012	Inkl. overførsler	2,4
	Service ekskl. overførsler	2,3
	Anlæg	2,3
2012-2013	Inkl. overførsler	1,0
	Service ekskl. overførsler	0,9
	Anlæg	1,6
2013-2014*	Inkl. overførsler	1,3
	Service ekskl. overførsler	1,2
	Anlæg	0,9
2014-2015*	Inkl. overførsler	1,9
	Service ekskl. overførsler	2,0
	Anlæg	1,3

* Skønnet pris- og lønudvikling

Kilde: Økonomi- og Indenrigsministeriets opgørelse af pris- og lønudviklingen, samt Finansministeriets pris- og lønskøn..

Bilag 3b
Den regionale pris- og lønudvikling 2007-2015

År	Pris- og lønudvikling	Regioner
2007-2008	Inkl. medicin	2,4
	Ekskl. medicin	3,4
2008-2009	Inkl. medicin	2,6
	Sundhed ekskl. medicin	3,3
	Regional udvikling	2,3
2009-2010	Inkl. medicin	2,2
	Sundhed ekskl. medicin	2,5
	Regional udvikling	3,5
2010-2011	Anlæg	1,0
	Inkl. medicin	0,2
	Sundhed ekskl. medicin	0,6
	Regional udvikling	2,5
2011-2012	Anlæg	1,8
	Inkl. medicin	1,1
	Sundhed ekskl. medicin	1,4
	Regional udvikling	2,4
2012-2013	Anlæg	2,5
	Inkl. medicin	0,2
	Sundhed ekskl. medicin	0,6
	Regional udvikling	0,8
2013-2014*	Anlæg	1,1
	Inkl. medicin	0,8
	Sundhed ekskl. medicin	1,0
	Regional udvikling	1,2
2014-2015*	Anlæg	0,8
	Inkl. medicin	1,5
	Sundhed ekskl. medicin	1,7
	Regional udvikling	2,0
	Anlæg	1,3

* Skønnet pris- og lønudvikling

Kilde: Økonomi- og Indenrigsministeriets opgørelse af pris- og lønudviklingen, samt Finansministeriets pris- og lønskøn..

Bilag 4**Oversigt over kommunernes budget 2014**

Mio. kr. løbende priser	Udgifter	Indtægter	Nettoudgifter
Driftsvirksomhed (inkl. refusion)			
0. Byudvikling, bolig- og miljøforanstaltninger	8.597	-2.632	5.964
heraf refusion	-	-4	-4
1. Forsyningsvirksomheder m.v.	9.206	-9.356	-149
2. Transport og infrastruktur	11.457	-2.806	8.651
3. Undervisning og kultur	71.313	-8.999	62.314
heraf refusion	-	-220	-220
4. Sundhedsområdet	27.282	-165	27.117
5. Sociale opgaver og beskæftigelse	246.022	-63.653	182.368
heraf refusion	-	-32.114	-32.114
6. Fællesudgifter og administration	39.800	-2.348	37.452
A. Driftsvirksomhed i alt	413.677	-89.959	323.718
heraf refusion	-	-32.339	-32.339
Anlægsvirksomhed			
0. Byudvikling, bolig- og miljøforanstaltninger	4.468	-2.366	2.102
1. Forsyningsvirksomheder m.v.	1.635	-68	1.568
2. Transport og infrastruktur	4.182	-251	3.932
3. Undervisning og kultur	5.400	-511	4.889
4. Sundhedsområdet	370	-17	353
5. Sociale opgaver og beskæftigelse	3.285	-97	3.188
6. Fællesudgifter og administration	1.625	-355	1.271
B. Anlægsvirksomhed i alt	20.966	-3.664	17.302
C. Renter i alt (7.22.05 - 7.58.78)	2.233	-1.300	933
Finansforskydninger			
Forøgelse i likvide aktiver (8.22.01 - 8.22.11)	-1.203	-	-1.203
Øvrige balanceforskydninger (8.25.12 - 8.52.62)	1.464	-1.410	54
D. Finansforskydninger i alt	261	-1.410	-1.149
E. Afdrag på lån (8.55.63 - 8.55.79)	4.504	-	4.504
Sum (A+B+C+D+E)	441.641	-96.333	345.307
Finansiering			
Forbrug af likvide aktiver (8.22.01 - 8.22.11)	-	-300	-300
Optagne lån (8.55.63 - 8.55.79)	-	-4.983	-4.983
Tilskud og udligning (7.62.80 - 7.62.86)	8.962	-94.501	-85.538
Refusion af købsmoms (7.65.87)	61	0	60
Skatter (7.68.90-7.68.96)	682	-255.228	-254.546
F. Finansiering i alt	9.705	-355.011	-345.307
Balance	451.345	-451.345	1

Note: Der kan ske ændringer i Danmarks Statistiks regnskabsopgørelse pr. 6.februar 2015 efter kommunal henvendelse.
Kilde: Danmarks Statistik.

Bilag 5**Oversigt over kommunernes regnskab 2013**

Mio. kr. løbende priser	Udgifter	Indtægter	Nettoudgifter
Driftsvirksomhed (inkl. refusion)			
0. Byudvikling, bolig- og miljøforanstaltninger	8.767	-2.998	5.769
heraf refusion	-	-12.193	-12.193
1. Forsyningsvirksomheder m.v.	10.124	-10.652	-528
2. Transport og infrastruktur	11.508	-2.903	8.605
3. Undervisning og kultur	70.816	-10.425	60.391
heraf refusion	-	-229	-229
4. Sundhedsområdet	27.032	-340	26.692
5. Sociale opgaver og beskæftigelse	247.387	-67.519	179.868
heraf refusion	-	-33.713	-33.713
6. Fællesudgifter og administration	37.968	-3.425	34.544
A. Driftsvirksomhed i alt	413.603	-98.262	315.341
heraf refusion	-	-33.954	-33.954
Anlægsvirksomhed			
0. Byudvikling, bolig- og miljøforanstaltninger	4.221	-2.564	1.657
1. Forsyningsvirksomheder m.v.	962	-85	877
2. Transport og infrastruktur	4.086	-475	3.611
3. Undervisning og kultur	5.597	-321	5.276
4. Sundhedsområdet	270	-52	217
5. Sociale opgaver og beskæftigelse	3.937	-152	3.785
6. Fællesudgifter og administration	1.472	-242	1.231
B. Anlægsvirksomhed i alt	20.554	-3.891	16.654
C. Renter i alt (7.22.05 - 7.58.78)	2.483	-1.986	497
Finansforskydninger			
Forøgelse i likvide aktiver (8.22.01 - 8.22.11)	-3.791	-	-3.791
Øvrige balanceforskydninger (8.25.12 - 8.52.62)	9.492	-347	9.145
D. Finansforskydninger i alt	5.701	-347	5.353
E. Afdrag på lån (8.55.63 - 8.55.79)	5.734	-	5.724
Sum (A+B+C+D+E)	448.055	-104.486	343.569
Finansiering			
Forbrug af likvide aktiver (8.22.01 - 8.22.11)	-	-1.907	-1.907
Optagne lån (8.55.63 - 8.55.79)	-	-7.247	-7.247
Tilskud og udligning (7.62.80 - 7.62.86)	11.065	-96.223	-85.158
Refusion af købsmoms (7.65.87)	168	-211	-43
Skatter (7.68.90-7.68.96)	1.184	-250.398	-249.214
F. Finansiering i alt	12.417	-355.986	-343.569
Balance	460.472	-460.472	0

Note: Der kan ske ændringer i Danmarks Statistiks regnskabsopgørelse pr. 6. februar 2015 efter kommunal henvendelse.
Kilde: Danmarks Statistik.

Bilag 6**Oversigt over kommunernes regnskab 2012**

Mio. kr. løbende priser	Udgifter	Indtægter	Nettoudgifter
Driftsvirksomhed (inkl. refusion)			
0. Byudvikling, bolig- og miljøforanstaltninger	8.381	-2.890	5.492
heraf refusion	-	-13	-13
1. Forsyningsvirksomheder m.v.	9.733	-10.066	-333
2. Transport og infrastruktur	11.154	-2.985	8.170
3. Undervisning og kultur	71.707	-10.605	61.135
heraf refusion	-	-218	-218
4. Sundhedsområdet	26.055	-365	25.692
5. Sociale opgaver og beskæftigelse	261.874	-83.657	178.219
heraf refusion	-	-48.386	-48.386
6. Fællesudgifter og administration	37.362	-3.538	33.783
A. Driftsvirksomhed i alt	426.264	-114.106	312.159
heraf refusion	-	-48.616	-48.616
Anlægsvirksomhed			
0. Byudvikling, bolig- og miljøforanstaltninger	4.611	-3.018	1.593
1. Forsyningsvirksomheder m.v.	750	-211	539
2. Transport og infrastruktur	4.544	-532	4.011
3. Undervisning og kultur	5.790	-282	5.509
4. Sundhedsområdet	240	-64	177
5. Sociale opgaver og beskæftigelse	4.788	-243	4.545
6. Fællesudgifter og administration	1.391	-275	1.116
B. Anlægsvirksomhed i alt	22.114	-4.626	17.489
C. Renter i alt (7.22.05 - 7.58.78)	3.325	-3.037	289
Finansforskydninger			
Forøgelse i likvide aktiver (8.22.01 - 8.22.11)	4.916	-	4.916
Øvrige balanceforskydninger (8.25.12 - 8.52.62)	1.175	-4.457	-3.282
D. Finansforskydninger i alt	6.091	-4.457	1.634
E. Afdrag på lån (8.55.63 - 8.55.79)	7.902	-	7.902
Sum (A+B+C+D+E)	465.697	-126.225	399.472
Finansiering			
Forbrug af likvide aktiver (8.22.01 - 8.22.11)	-	-635	-635
Optagne lån (8.55.63 - 8.55.79)	-	-10.334	-10.334
Tilskud og udligning (7.62.80 - 7.62.86)	8.102	-104.574	-96.472
Refusion af købsmoms (7.65.87)	363	-272	91
Skatter (7.68.90-7.68.96)	2.679	-234.802	-232.123
F. Finansiering i alt	11.145	-350.617	-339.472
Balance	476.842	-476.842	0

Note: Der kan ske ændringer i Danmarks Statistiks regnskabsopgørelse pr. 17. januar 2013 efter kommunal henvendelse.
Kilde: Danmarks Statistik.

Bilag 7**Oversigt over kommunernes regnskab 2011**

Mio. kr. løbende priser	Udgifter	Indtægter	Nettoudgifter
Driftsvirksomhed (inkl. refusion)			
0. Byudvikling, bolig- og miljøforanstaltninger	8.078	-2.914	5.164
heraf refusion	-	-11	-11
1. Forsyningsvirksomheder m.v.	9.086	-9.656	-570
2. Transport og infrastruktur	10.975	-3.165	7.811
3. Undervisning og kultur	71.387	-10.728	60.697
heraf refusion	-	-203	-203
4. Sundhedsområdet	18.146	-362	17.786
5. Sociale opgaver og beskæftigelse	255.920	-83.953	171.970
heraf refusion	-	-47.111	-47.111
6. Fællesudgifter og administration	36.597	-3.756	32.798
A. Driftsvirksomhed i alt	410.190	-114.533	295.657
heraf refusion	-	-47.325	-47.325
Anlægsvirksomhed			
0. Byudvikling, bolig- og miljøforanstaltninger	4.070	-3.179	890
1. Forsyningsvirksomheder m.v.	1.140	-1.229	-89
2. Transport og infrastruktur	4.222	-368	3.854
3. Undervisning og kultur	5.548	-486	5.063
4. Sundhedsområdet	236	-9	227
5. Sociale opgaver og beskæftigelse	4.978	-383	4.596
6. Fællesudgifter og administration	1.369	-123	1.247
B. Anlægsvirksomhed i alt	21.563	-5.776	15.787
C. Renter i alt (7.22.05 - 7.58.78)	2.894	-2.290	604
Finansforskydninger			
Forøgelse i likvide aktiver (8.22.01 - 8.22.11)	2.920	-	2.920
Øvrige balanceforskydninger (8.25.12 - 8.52.62)	10.784	-12.976	-2.193
D. Finansforskydninger i alt	13.704	-12.976	727
E. Afdrag på lån (8.55.63 - 8.55.79)	10.368	-	10.368
Sum (A+B+C+D+E)	458.719	-135.575	323.143
Finansiering			
Forbrug af likvide aktiver (8.22.01 - 8.22.11)	-	-1.085	-1.085
Optagne lån (8.55.63 - 8.55.79)	-	-9.903	-9.903
Tilskud og udligning (7.62.80 - 7.62.86)	17.095	-102.146	-85.051
Refusion af købsmoms (7.65.87)	600	-518	83
Skatter (7.68.90-7.68.96)	5.024	-232.201	-227.177
F. Finansiering i alt	22.720	-345.854	-323.134
Balance	481.438	-481.429	9

Note: Der kan ske ændringer i Danmarks Statistiks regnskabsopgørelse pr. 17. januar 2013 efter kommunal henvendelse.
Kilde: Danmarks Statistik.

Bilag 8**Oversigt over kommunernes regnskab 2010**

Mio. kr. løbende priser	Udgifter	Indtægter	Nettoudgifter
Driftsvirksomhed (inkl. refusion)			
0. Byudvikling, bolig- og miljøforanstaltninger	8.265	-2.944	5.321
heraf refusion	-	-9	-9
1. Forsyningsvirksomheder m.v.	9.492	-9.666	-174
2. Transport og infrastruktur	12.118	-3.420	8.698
3. Undervisning og kultur	72.413	-10.480	61.980
heraf refusion	-	-200	-200
4. Sundhedsområdet	17.912	-326	17.588
5. Sociale opgaver og beskæftigelse	252.007	-88.771	163.238
heraf refusion	-	-50.777	-50.777
6. Fællesudgifter og administration	37.499	-3.771	33.675
A. Driftsvirksomhed i alt	409.705	-119.379	290.325
heraf refusion	-	-50.987	-50.987
Anlægsvirksomhed			
0. Byudvikling, bolig- og miljøforanstaltninger	4.016	-4.618	-602
1. Forsyningsvirksomheder m.v.	357	-117	240
2. Transport og infrastruktur	3.188	-242	2.945
3. Undervisning og kultur	5.503	-425	5.077
4. Sundhedsområdet	193	-1	192
5. Sociale opgaver og beskæftigelse	4.199	-515	3.684
6. Fællesudgifter og administration	1.518	-161	1.357
B. Anlægsvirksomhed i alt	18.973	-6.080	12.893
C. Renter i alt (7.22.05 - 7.58.78)	3.648	-2.651	996
Finansforskydninger			
Forøgelse i likvide aktiver (8.22.01 - 8.22.11)	5.311	-	5.311
Øvrige balanceforskydninger (8.25.12 - 8.52.62)	10.230	-14.800	-4.570
D. Finansforskydninger i alt	15.541	-14.800	741
E. Afdrag på lån (8.55.63 - 8.55.79)	10.092	-	10.092
Sum (A+B+C+D+E)	457.958	-142.911	315.047
Finansiering			
Forbrug af likvide aktiver (8.22.01 - 8.22.11)	-	44	44
Optagne lån (8.55.63 - 8.55.79)	-	-13.439	-13.439
Tilskud og udligning (7.62.80 - 7.62.86)	15.867	-93.251	-77.384
Refusion af købsmoms (7.65.87)	682	-587	96
Skatter (7.68.90-7.68.96)	2.765	-226.353	-223.588
F. Finansiering i alt	19.314	-333.586	-314.272
Aktiver 8.58.80-8.75.95	-	-775	-775
Balance	477.273	-477.273	0

Note: Der kan ske ændringer i Danmarks Statistiks regnskabsopgørelse pr. 17. januar 2013 efter kommunal henvendelse.
Kilde: Danmarks Statistik.

Bilag 9**Oversigt over kommunernes regnskab 2009**

Mio. kr. løbende priser	Udgifter	Indtægter	Nettoudgifter
Driftsvirksomhed (inkl. refusion)			
0. Byudvikling, bolig- og miljøforanstaltninger	8.471	-2.956	5.515
heraf refusion	-	-14	-14
1. Forsyningsvirksomheder m.v.	13.112	-15.067	-1.955
2. Transport og infrastruktur	10.797	-3.301	7.497
3. Undervisning og kultur	71.015	-10.215	60.851
heraf refusion	-	-184	-184
4. Sundhedsområdet	16.989	-276	16.714
5. Sociale opgaver og beskæftigelse	231.278	-82.313	148.968
heraf refusion	-	-46.042	-46.042
6. Fællesudgifter og administration	36.769	-4.157	32.554
A. Driftsvirksomhed i alt	388.430	-118.286	270.144
heraf refusion		-46.240	-46.240
Anlægsvirksomhed			
0. Byudvikling, bolig- og miljøforanstaltninger	5.182	-3.204	1.978
1. Forsyningsvirksomheder m.v.	2.276	-591	1.685
2. Transport og infrastruktur	2.646	-280	2.366
3. Undervisning og kultur	4.325	-312	4.013
4. Sundhedsområdet	204	-2	202
5. Sociale opgaver og beskæftigelse	3.743	-295	3.448
6. Fællesudgifter og administration	1.571	-114	1.457
B. Anlægsvirksomhed i alt	19.949	-4.799	15.150
C. Renter i alt (7.22.05 - 7.58.78)	3.032	-3.525	-493
Finansforskydninger			
Forøgelse i likvide aktiver (8.22.01 - 8.22.11)	-3.617	-	-3.617
Øvrige balanceforskydninger (8.25.12 - 8.52.62)	11.808	-14.202	-2.394
D. Finansforskydninger i alt	8.190	-14.202	-6.012
E. Afdrag på lån (8.55.63 - 8.55.79)	9.525	-	9.525
Sum (A+B+C+D+E)	429.126	-140.812	288.314
Finansiering			
Forbrug af likvide aktiver (8.22.01 - 8.22.11)	-	-2.215	-2.215
Optagne lån (8.55.63 - 8.55.79)	-	-11.627	-11.627
Tilskud og udligning (7.62.80 - 7.62.86)	14.961	-73.761	-58.800
Refusion af købsmoms (7.65.87)	579	-523	56
Skatter (7.68.90-7.68.96)	920	-216.642	-215.722
F. Finansiering i alt	16.459	-304.768	-288.309
Balance	445.585	-445.580	5

Note: Der kan ske ændringer i Danmarks Statistiks regnskabsopgørelse pr. 17. januar 2013 efter kommunal henvendelse.
Kilde: Danmarks Statistik.

Bilag 10**Oversigt over kommunernes regnskab 2008**

Mio. kr. løbende priser	Udgifter	Indtægter	Nettoudgifter
Driftsvirksomhed (inkl. refusion)			
0. Byudvikling, bolig- og miljøforanstaltninger	8.468	-3.017	5.451
heraf refusion	-	-16	-16
1. Forsyningsvirksomheder m.v.	15.837	-18.094	-2.257
2. Transport og infrastruktur	9.958	-3.367	6.591
3. Undervisning og kultur	66.313	-9.753	56.610
heraf refusion	-	-171	-171
4. Sundhedsområdet	14.897	-305	14.594
5. Sociale opgaver og beskæftigelse	213.450	-76.504	136.946
heraf refusion	-	-42.575	-42.575
6. Fællesudgifter og administration	34.655	-3.879	30.722
A. Driftsvirksomhed i alt	363.577	-114.920	248.657
heraf refusion	-	-42.761	-42.761
Anlægsvirksomhed			
0. Byudvikling, bolig- og miljøforanstaltninger	7.676	-5.475	2.201
1. Forsyningsvirksomheder m.v.	3.654	-966	2.688
2. Transport og infrastruktur	2.689	-147	2.543
3. Undervisning og kultur	3.297	-203	3.094
4. Sundhedsområdet	164	-4	160
5. Sociale opgaver og beskæftigelse	3.939	-479	3.460
6. Fællesudgifter og administration	1.592	-155	1.437
B. Anlægsvirksomhed i alt	23.011	-7.429	15.582
C. Renter i alt (7.22.05 - 7.58.78)	3.835	-3.548	287
Finansforskydninger			
Førøgelse i likvide aktiver (8.22.01 - 8.22.11)	-2.721	-	-2.721
Øvrige balanceforskydninger (8.25.12 - 8.52.62)	10.435	-10.838	-403
D. Finansforskydninger i alt	7.714	-10.838	-3.124
E. Afdrag på lån (8.55.63 - 8.55.79)	9.766	-	9.766
Sum (A+B+C+D+E)	407.904	-136.735	271.169
Finansiering			
Forbrug af likvide aktiver (8.22.01 - 8.22.11)	-	-1.135	-1.135
Optagne lån (8.55.63 - 8.55.79)	-	-10.634	-10.634
Tilskud og udligning (7.62.80 - 7.62.86)	15.245	-62.476	-47.231
Refusion af købsmoms (7.65.87)	842	-513	329
Skatter (7.68.90-7.68.96)	967	-213.462	-212.496
F. Finansiering i alt	17.054	-288.222	-271.168
Balance	424.958	-424.957	1

Note: Der kan ske ændringer i Danmarks Statistiks regnskabsopgørelse pr. 17. januar 2013 efter kommunal henvendelse.
Kilde: Danmarks Statistik.

Bilag 11
Oversigt over kommunernes regnskab 2007

Mio. kr. løbende priser	Udgifter	Indtægter	Nettoudgifter
Driftsvirksomhed (inkl. refusion)			
0. Byudvikling, bolig- og miljøforanstaltninger	7.940	-2.815	5.140
heraf refusion	-	-6	-6
1. Forsyningsvirksomheder m.v.	15.287	-18.248	-2.961
2. Transport og infrastruktur	9.847	-3.092	6.800
3. Undervisning og kultur	62.564	-8.964	53.759
heraf refusion	-	-170	-170
4. Sundhedsområdet	13.910	-241	13.682
5. Sociale opgaver og beskæftigelse	200.361	-71.548	128.832
heraf refusion	-	-40.355	-40.355
6. Fællesudgifter og administration	32.691	-3.552	28.889
A. Driftsvirksomhed i alt	342.600	-108.460	234.140
heraf refusion	-	-40.531	-40.531
Anlægsvirksomhed			
0. Byudvikling, bolig- og miljøforanstaltninger	6.558	-6.754	-196
1. Forsyningsvirksomheder m.v.	3.069	-772	2.298
2. Transport og infrastruktur	2.016	-216	1.800
3. Undervisning og kultur	3.364	-192	3.172
4. Sundhedsområdet	110	-5	105
5. Sociale opgaver og beskæftigelse	3.722	-256	3.466
6. Fællesudgifter og administration	1.778	-177	1.601
B. Anlægsvirksomhed i alt	20.617	-8.372	12.245
C. Renter i alt (7.22.05 - 7.58.78)	2.867	-9.544	-6.677
Finansforskydninger			
Forøgelse i likvide aktiver (8.22.01 - 8.22.11)	3.969	-	3.969
Øvrige balanceforskydninger (8.25.12 - 8.52.62)	14.764	-18.009	-3.245
D. Finansforskydninger i alt	18.732	-18.009	724
E. Afdrag på lån (8.55.63 - 8.55.79)	15.403	-	15.403
Sum (A+B+C+D+E)	400.219	-144.384	255.835
Finansiering			
Forbrug af likvide aktiver (8.22.01 - 8.22.11)	-	390	390
Optagne lån (8.55.63 - 8.55.79)	-	-12.694	-12.694
Tilskud og udligning (7.62.80 - 7.62.86)	14.340	-56.804	-42.464
Refusion af købsmoms (7.65.87)	687	-524	163
Skatter (7.68.90-7.68.96)	280	-201.510	-201.230
F. Finansiering i alt	15.307	-271.142	-255.835
Balance	415.526	-415.526	0

Note: Der kan ske ændringer i Danmarks Statistiks regnskabsopgørelse pr. 17. januar 2013 efter kommunal henvendelse.
 Kilde: Danmarks Statistik.

Bilag 12**Oversigt over regionernes budget 2014**

Mio. kr. løbende priser	Udgifter	Indtægter	Nettoudgifter
A. Driftsvirksomhed	115.447	-12.129	103.318
B. Anlægsvirksomhed	7.585	-2.081	5.504
C. Fælles formål og administration (Hkt. 4)	4.116	-1.666	2.450
D. Renter (Hkt. 5)	421	-212	208
Finansforskydninger			
Forøgelse af likvide aktiver (6.10.01-6.10.11)	160	-	160
Afdrag på lån og leasingforpligtigelser (6.55.63-66.55.79)	1.241	-	1.241
Øvrige finansforskydninger (6.15.13-6.52.62)	676	-1.511	-836
E. Finansforskydninger i alt	2.077	-1.511	565
SUM (A+B+C+D+E)	129.645	-17.600	112.046
Finansiering			
Forbrug af likvide aktiver (6.10.01-6.10.11)	-	-2.466	-2.466
Optagne lån og ny leasinggæld (6.55.63-6.55.79)	-	-1.205	-1.205
Bloktilskud fra staten (1.90.90, 2.90.91 og 3.90.90)	-	-86.666	-86.666
Aktivitetsbestemte bidrag fra staten (1.90.93)	-	-1.300	-1.300
Aktivitetsafhængige bidrag fra kommunerne (1.90.92)	-	-19.425	-19.425
Objektive finansieringsbidrag (2.90.90)	-	-276	-276
Kommunale udviklingsbidrag (3.90.91)	-	-699	-699
F. Finansiering i alt	-	-112.036	-112.036
Balance	129.645	-129.635	10

Note: Det bemærkes, at data er fra Danmarks Statistiks budgetopgørelse pr.30. januar 2015, hvorefter der kan ske ændringer efter regional henvendelse. Forskydningerne i de finansielle poster stammer fra den kommunale budgetindberetning til Økonomi- og Indenrigsministeriet, mens resten af posterne stammer fra den kommunale budgetindberetning til Danmarks Statistik. Forskydningen i indberetningstidspunktet kan medføre difference i balancen.

Kilde: Danmarks Statistik og Økonomi- og Indenrigsministeriet.

Bilag 13
Oversigt over regionernes budget 2013

Mio. kr. løbende priser	Udgifter	Indtægter	Nettoudgifter
A. Driftsvirksomhed	114.697	-12.155	102.542
B. Anlægsvirksomhed	5.737	-1.508	4.229
C. Fælles formål og administration (Hkt. 4)	4.203	-1.889	2.314
D. Renter (Hkt. 5)	442	-204	238
Finansforskydninger			
Forøgelse af likvide aktiver (6.10.01-6.10.11)	188	-	188
Afdrag på lån og leasingforpligtigelser (6.55.63-66.55.79)	1.165	-	1.165
Øvrige finansforskydninger (6.15.13-6.52.62)	903	-1.327	-424
E. Finansforskydninger i alt	2.256	-1327	929
SUM (A+B+C+D+E)	127.335	-17.082	110.253
Finansiering			
Forbrug af likvide aktiver (6.10.01-6.10.11)	-	-1.536	-1.536
Optagne lån og ny leasinggæld (6.55.63-6.55.79)	-	-748	-748
Bloktilskud fra staten (1.90.90, 2.90.91 og 3.90.90)	-	-84.984	-84.984
Aktivitetsbestemte bidrag fra staten (1.90.93)	-	-2.707	-2.707
Aktivitetsafhængige bidrag fra kommunerne (1.90.92)	-	-19.259	-19.259
Tilskud fra bløderudligningsordningen (1.90.94)	-	-76	-76
Objektive finansieringsbidrag (2.90.90)	-	-267	-267
Kommunale udviklingsbidrag (3.90.91)	-	-690	-690
F. Finansiering i alt	-	-110.267	-110.267
Balance	127.335	-127.350	-15

Note: Det bemærkes, at data er fra Danmarks Statistiks budgetopgørelse pr.30. januar 2015, hvorefter der kan ske ændringer efter regional henvendelse. Forskydningerne i de finansielle poster stammer fra den kommunale budgetindberetning til Økonomi- og Indenrigsministeriet, mens resten af posterne stammer fra den kommunale budgetindberetning til Danmarks Statistik. Forskydningen i indberetningstidspunktet kan medføre difference i balancen.

Kilde: Danmarks Statistik og Økonomi- og Indenrigsministeriet.

Bilag 14
Oversigt over regionernes budget 2012

Mio. kr. løbende priser	Udgifter	Indtægter	Nettoudgifter
A. Driftsvirksomhed	112.794	-12.831	99.964
B. Anlægsvirksomhed	5.356	-668	4.688
C. Fælles formål og administration (Hkt. 4)	4.403	-1.898	2.504
D. Renter (Hkt. 5)	613	-251	362
Finansforskydninger			
Forøgelse af likvide aktiver (6.10.01-6.10.11)	36	-	36
Afdrag på lån og leasingforpligtigelser (6.55.63-66.55.79)	1.082	-	1.082
Øvrige finansforskydninger (6.15.13-6.52.62)	210	0	210
E. Finansforskydninger i alt	1.328	0	1.328
SUM (A+B+C+D+E)	124.494	-15.648	108.847
Finansiering			
Forbrug af likvide aktiver (6.10.01-6.10.11)	-	-1.667	-1.667
Optagne lån og ny leasinggæld (6.55.63-6.55.79)	-	-902	-902
Bloktilskud fra staten (1.90.90, 2.90.91 og 3.90.90)	-	-83.702	-83.702
Aktivitetsbestemte bidrag fra staten (1.90.93)	-	-2.669	-2.669
Aktivitetsafhængige bidrag fra kommunerne (1.90.92)	-	-18.852	-18.852
Tilskud fra bløderudligningsordningen (1.90.94)	-	-65	-65
Objektive finansieringsbidrag (2.90.90)	-	-230	-230
Kommunale udviklingsbidrag (3.90.91)	-	-682	-682
F. Finansiering i alt	-	-108.769	-108.769
Balance	124.494	-124.417	78

Note: Det bemærkes, at data er fra Danmarks Statistiks budgetopgørelse pr.30. januar 2015, hvorefter der kan ske ændringer efter regional henvendelse. Forskydningerne i de finansielle poster stammer fra den kommunale budgetindberetning til Økonomi- og Indenrigsministeriet, mens resten af posterne stammer fra den kommunale budgetindberetning til Danmarks Statistik. Forskydningen i indberetningstidspunktet kan medføre difference i balancen.

Kilde: Danmarks Statistik og Økonomi- og Indenrigsministeriet.

Bilag 15
Oversigt over regionernes budget 2011

Mio. kr. løbende priser	Udgifter	Indtægter	Nettoudgifter
A. Driftsvirksomhed	109.744	-12.545	97.198
B. Anlægsvirksomhed	5.161	-549	4.611
C. Fælles formål og administration (Hkt. 4)	4.282	-1.859	2.423
D. Renter (Hkt. 5)	577	-255	322
Finansforskydninger			
Forøgelse af likvide aktiver (6.10.01-6.10.11)	-389	-	-389
Afdrag på lån og leasingforpligtigelser (6.55.63-6.55.79)	1.874	-	1.874
Øvrige finansforskydninger (6.15.13-6.52.62)	126	0	126
E. Finansforskydninger i alt	1.612	0	1.612
SUM (A+B+C+D+E)	121.375	-15.208	106.167
Finansiering			
Forbrug af likvide aktiver (6.10.01-6.10.11)	-	-1.259	-1.259
Optagne lån og ny leasinggæld (6.55.63-6.55.79)	-	-1.928	-1.928
Bloktilskud fra staten (1.90.90, 2.90.91 og 3.90.90)	-	-81.674	-81.674
Aktivitetsbestemte bidrag fra staten (1.90.93)	-	-2.618	-2.618
Kommunalt grundbidrag (1.90.91)	-	-6.739	-6.739
Aktivitetsafhængige bidrag fra kommunerne (1.90.92)	-	-11.244	-11.244
Tilskud fra bløderudligningsordningen (1.90.94)	-	-38	-38
Objektive finansieringsbidrag (2.90.90)	-	-269	-269
Kommunale udviklingsbidrag (3.90.91)	-	-667	-667
F. Finansiering i alt	-	-106.436	-106.436
Balance	121.375	-121.644	-268

Note: Det bemærkes, at data er fra Danmarks Statistiks budgetopgørelse pr.8. februar 2013, hvorefter der kan ske ændringer efter regional henvendelse. Forskydningerne i de finansielle poster stammer fra den kommunale budgetindberetning til Økonomi- og Indenrigsministeriet, mens resten af posterne stammer fra den kommunale budgetindberetning til Danmarks Statistik. Forskydningen i indberetningstidspunktet kan medføre difference i balancen.

Kilde: Danmarks Statistik og Økonomi- og Indenrigsministeriet.

Bilag 16
Oversigt over regionernes budget 2010

Mio. kr. løbende priser	Udgifter	Indtægter	Nettoudgifter
A. Driftsvirksomhed	106.996	-12.364	94.632
B. Anlægsvirksomhed	4.543	-395	4.149
C. Fælles formål og administration (Hkt. 4)	4.413	-1.858	2.555
D. Renter (Hkt. 5)	597	-300	297
Finansforskydninger			
Forøgelse af likvide aktiver (6.10.01-6.10.11)	-133	-	-133
Afdrag på lån og leasingforpligtigelser (6.55.63-6.55.79)	1.023	-	1.023
Øvrige finansforskydninger (6.15.13-6.52.62)	-170	0	-170
E. Finansforskydninger i alt	721	0	721
SUM (A+B+C+D+E)	117.269	-14.916	102.353
Finansiering			
Forbrug af likvide aktiver (6.10.01-6.10.11)	-	-855	-855
Optagne lån og ny leasinggæld (6.55.63-6.55.79)	-	-1.359	-1.359
Bloktilskud fra staten (1.90.90, 2.90.91 og 3.90.90)	-	-79.147	-79.147
Aktivitetsbestemte bidrag fra staten (1.90.93)	-	-2.607	-2.607
Kommunalt grundbidrag (1.90.91)	-	-6.653	-6.653
Aktivitetsafhængige bidrag fra kommunerne (1.90.92)	-	-10.581	-10.581
Tilskud fra bløderudligningsordningen (1.90.94)	-	-13	-13
Objektive finansieringsbidrag (2.90.90)	-	-295	-295
Kommunale udviklingsbidrag (3.90.91)	-	-660	-660
F. Finansiering i alt	-	-102.170	-102.170
Balance	117.269	-117.087	183

Note: Det bemærkes, at data er fra Danmarks Statistiks budgetopgørelse pr.8. februar 2013, hvorefter der kan ske ændringer efter regional henvendelse. Forskydningerne i de finansielle poster stammer fra den kommunale budgetindberetning til Økonomi- og Indenrigsministeriet, mens resten af posterne stammer fra den kommunale budgetindberetning til Danmarks Statistik. Forskydningen i indberetningstidspunktet kan medføre difference i balancen.

Kilde: Danmarks Statistik og Økonomi- og Indenrigsministeriet.

Bilag 17
Oversigt over regionernes budget 2009

Mio. kr. løbende priser	Udgifter	Indtægter	Nettoudgifter
A. Driftsvirksomhed	103.189	-12.123	91.066
B. Anlægsvirksomhed	3.826	0	3.826
C. Fælles formål og administration (Hkt. 4)	3.751	-1.547	2.205
D. Renter (Hkt. 5)	608	-250	358
Finansforskydninger			
Forøgelse af likvide aktiver (6.10.01-6.10.11)	55	-	55
Afdrag på lån og leasingforpligtigelser (6.55.63-6.55.79)	1.506	-	1.506
Øvrige finansforskydninger (6.15.13-6.52.62)	-167	-29	-195
E. Finansforskydninger i alt	1.394	-29	1.365
SUM (A+B+C+D+E)	112.769	-13.949	98.820
Finansiering			
Forbrug af likvide aktiver (6.10.01-6.10.11)	-	-314	-314
Optagne lån og ny leasinggæld (6.55.63-6.55.79)	-	-1.568	-1.568
Bloktilskud fra staten (1.90.90, 2.90.91 og 3.90.90)	-	-76.476	-76.476
Aktivitetsbestemte bidrag fra staten (1.90.93)	-	-2.535	-2.535
Kommunalt grundbidrag (1.90.91)	-	-6.455	-6.455
Aktivitetsafhængige bidrag fra kommunerne (1.90.92)	-	-10.476	-10.476
Tilskud fra bløderudligningsordningen (1.90.94)	-	-15	-15
Objektive finansieringsbidrag (2.90.90)	-	-229	-229
Kommunale udviklingsbidrag (3.90.91)	-	-639	-639
F. Finansiering i alt	-	-98.707	-98.707
Balance	112.769	-112.656	113

Note: Det bemærkes, at data er fra Danmarks Statistiks budgetopgørelse pr.8. februar 2013, hvorefter der kan ske ændringer efter regional henvendelse. Forskydningerne i de finansielle poster stammer fra den kommunale budgetindberetning til Økonomi- og Indenrigsministeriet, mens resten af posterne stammer fra den kommunale budgetindberetning til Danmarks Statistik. Forskydningen i indberetningstidspunktet kan medføre difference i balancen.

Kilde: Danmarks Statistik og Økonomi- og Indenrigsministeriet.

Bilag 18
Oversigt over regionernes budget 2008

Mio. kr. løbende priser	Udgifter	Indtægter	Nettoudgifter
A. Driftsvirksomhed	97.809	-11.963	85.846
B. Anlægsvirksomhed	2.886	0	2.886
C. Fælles formål og administration (Hkt. 4)	3.684	-1.637	2.046
D. Renter (Hkt. 5)	555	-231	324
Finansforskydninger			
Forøgelse af likvide aktiver (6.10.01-6.10.11)	217	-	217
Afdrag på lån og leasingforpligtigelser (6.55.63-6.55.79)	1.336	-	1.336
Øvrige finansforskydninger (6.15.13-6.52.62)	-144	0	-144
E. Finansforskydninger i alt	1.409	0	1.409
SUM (A+B+C+D+E)	106.342	-13.831	92.511
Finansiering			
Forbrug af likvide aktiver (6.10.01-6.10.11)	-	-126	-126
Optagne lån og ny leasinggæld (6.55.63-6.55.79)	-	-2.374	-2.374
Bloktilskud fra staten (1.90.90, 2.90.91 og 3.90.90)	-	-70.628	-70.628
Aktivitetsbestemte bidrag fra staten (1.90.93)	-	-2.420	-2.420
Kommunalt grundbidrag (1.90.91)	-	-6.189	-6.189
Aktivitetsafhængige bidrag fra kommunerne (1.90.92)	-	-10.055	-10.055
Tilskud fra bløderudligningsordningen (1.90.94)	-	-8	-8
Objektive finansieringsbidrag (2.90.90)	-	-218	-218
Kommunale udviklingsbidrag (3.90.91)	-	-613	-613
F. Finansiering i alt	-	-92.631	-92.631
Balance	106.342	-106.462	-120

Note: Det bemærkes, at data er fra Danmarks Statistiks budgetopgørelse pr.8. februar 2013, hvorefter der kan ske ændringer efter regional henvendelse. Forskydningerne i de finansielle poster stammer fra den kommunale budgetindberetning til Økonomi- og Indenrigsministeriet, mens resten af posterne stammer fra den kommunale budgetindberetning til Danmarks Statistik. Forskydningen i indberetningstidspunktet kan medføre difference i balancen.

Kilde: Danmarks Statistik og Økonomi- og Indenrigsministeriet.

Bilag 19
Oversigt over regionernes budget 2007

Mio. kr. løbende priser	Udgifter	Indtægter	Nettoudgifter
A. Driftsvirksomhed	90.701	-11.384	79.316
B. Anlægsvirksomhed	2.893	-179	2.714
C. Fælles formål og administration (Hkt. 4)	2.953	-1.212	1.742
D. Renter (Hkt. 5)	429	-136	293
Finansforskydninger			
Forøgelse af likvide aktiver (6.10.01-6.10.11)	1.401	-	1.401
Afdrag på lån og leasingforpligtigelser (6.55.63-6.55.79)	1.303	-	1.303
Øvrige finansforskydninger (6.15.13-6.52.62)	-1.195	0	-1.195
E. Finansforskydninger i alt	1.509	0	1.509
SUM (A+B+C+D+E)	98.485	-12.911	85.574
Finansiering			
Forbrug af likvide aktiver (6.10.01-6.10.11)	-	35	35
Optagne lån og ny leasinggæld (6.55.63-6.55.79)	-	-560	-560
Bloktilskud fra staten (1.90.90, 2.90.91 og 3.90.90)	-	-63.860	-63.860
Aktivitetsbestemte bidrag fra staten (1.90.93)	-	-2.357	-2.357
Kommunalt grundbidrag (1.90.91)	-	-5.997	-5.997
Aktivitetsafhængige bidrag fra kommunerne (1.90.92)	-	-9.483	-9.483
Objektive finansieringsbidrag (2.90.90)	-	-1.120	-1.120
Kommunale udviklingsbidrag (3.90.91)	-	-594	-594
F. Finansiering i alt	-	-83.936	-83.936
Balance	98.485	-96.847	1.638

Note: Det bemærkes, at data er fra Danmarks Statistiks budgetopgørelse pr.8. februar 2013, hvorefter der kan ske ændringer efter regional henvendelse. Forskydningerne i de finansielle poster stammer fra den kommunale budgetindberetning til Økonomi- og Indenrigsministeriet, mens resten af posterne stammer fra den kommunale budgetindberetning til Danmarks Statistik. Forskydningen i indberetningstidspunktet kan medføre difference i balancen.

Kilde: Danmarks Statistik og Økonomi- og Indenrigsministeriet.

Bilag 20 Aftale om kommunernes økonomi for 2013

Regeringen
KL

Aftale om kommunernes økonomi for 2013

---

1. Indledning

Dansk økonomi står i de kommende år over for væsentlige udfordringer. Konkurrenceanen er svækket og produktivitetsvæksten lav. Den demografiske udvikling betyder, at store årgange af ældre vil forlade arbejdsmarkedet i de kommende år. Og de store underskud på de offentlige finanser skærper kravene til at føre en ansvarlig og troværdig økonomisk politik.

Regeringen har med planen *Med Danmark i Arbejde – Udfordringer for dansk økonomi mod 2020* fremlagt en reformdagsorden, som skal tage hånd om disse udfordringer og sikre vækst og balance i økonomien frem mod 2020.

De økonomiske rammer for kommunerne i 2013 er fastsat under hensyntagen til EU-henstillingen og behovet for at konsolidere de offentlige finanser. Regeringen og KL er enige om behovet for at gennemføre reformer frem mod 2020. Det skal medvirke til at skabe rum til at prioritere den offentlige service i de kommende år.

Et bredt flertal i Folketinget står bag en budgetlov, som fastlægger de fremtidige rammer for samarbejdet mellem staten og kommunerne. Med budgetloven vil Folketinget fra 2013 skulle fastsætte fireårige lofter for de kommunale serviceudgifter.

Kommunerne har i de seneste år påtaget sig et stort ansvar i forhold til den nødvendige konsolidering af de offentlige finanser. De seneste års budgetter har holdt sig inden for de aftalte rammer, og regnskaberne for 2010 og 2011 afspejler en opstramning i forhold til styringen af den kommunale økonomi. Kommunerne har samtidig prioriteret et historisk højt investeringsniveau i de senere år. De kommunale investeringer understøtter vækst og beskæftigelse og bidrager samtidig til udbygning af velfærdssamfundet.

Kommunerne har igangsat en omstilling af opgaveløsningen på de store velfærdsområder, hvor der blandt andet tænkes i nye strukturer og samarbejdsformer, omlægning til digitale løsninger og administrativ effektivisering.

Der er i de kommende år fortsat behov for at nytænke og modernisere den offentlige opgaveløsning. Det handler om at prioritere kerneopgaver på bekostning af unødigt bureaukrati og mindre vigtige opgaver. Samtidig skal opgaverne løses bedre og billigere gennem bl.a. digitalisering og velfærds-

teknologi, offentlig-privat samarbejde, bedre styring og regulering samt et styrket fokus på resultater, effekt og omkostningsbevidsthed. Moderniseringen forudsætter et aktivt og tillidsfuldt samarbejde mellem stat og kommuner.

2. Større lokalpolitisk råderum

Regeringen og kommunerne vil samarbejde om en fortsat modernisering af den offentlige sektor. Der er således brug for et tæt og aktivt samarbejde på tværs af hele den offentlige sektor omkring de fremtidige udfordringer. Regeringen vil fremlægge forslag, der styrker den igangværende omstilling i kommunerne gennem et større lokalpolitisk råderum.

De årlige aftaler om kommunernes økonomi udgør omdrejningspunktet for fastlæggelsen af de økonomiske rammer for kommunerne og en tæt dialog mellem stat og kommuner omkring kommunernes opgaveløsning.

Regeringen og KL er enige om, at den fortsatte dialog bygger videre på de tidligere aftalte *10 principper for god decentral styring*. Afsættet er, at en stærk decentral offentlig sektor understøtter kvalitet for pengene ved, at opgaveløsningen tilpasses lokale ønsker og behov samt de konkrete forhold i den enkelte kommune.

Regeringen og KL er enige om at igangsætte et eftersyn af de *10 principper for god decentral styring*.

Principperne om decentral styring indebærer, at den offentlige styring i højere grad skal have fokus på resultater, således at der bliver rum til at udvikle og nytænke opgaveløsningen på decentralt niveau.

3. Kommunernes økonomi for 2013

Rammen for de kommunale serviceudgifter i 2013 tager udgangspunkt i de kommunale budgetter for 2012. Hertil kommer et løft til dagtilbud på 500 mio. kr. samt et løft på 300 mio. kr. til at styrke den forebyggende og sundhedsfremmende indsats i kommunerne.

Aftalen indebærer, at kommunernes serviceudgifter i 2013 udgør 231,6 mia. kr. Hertil kommer yderligere reguleringer i medfør af DUT-princippet.

Regeringen og KL er enige om, at der for kommunerne under ét vil være balance i den kommunale økonomi i 2013 med nedenstående forudsætninger.

Tabel 1
Balance for kommunerne i 2013

Mio. kr., 2013-pl	Aftale
Serviceudgifter, netto	231.572
Aktivitetsbestemt medfinansiering	19.150
Overførsler	62.032
Udgifter til forsikrede ledige mv.	14.604
Bruttoanlæg (ekskl. ældreboliger)	15.517
Øvrige udgifter	1.155
Udgifter i alt	344.030
Skatteindtægter	-249.586
Bloktilskud mv.	-76.283
- Heraf betinget bloktilskud	-4.000
Beskæftigelsestilskud	14.604
Øvrige indtægter	-7.056
Indtægter i alt	-347.530
Ekstraordinær finansiering	-3.500

Der er fastsat et balancetilskud for at sikre balance mellem de samlede kommunale udgifter og indtægter for kommunerne under ét i 2013. Balancetilskuddet løftes i 2013 ekstraordinært med 3.000 mio. kr. med henblik på at styrke kommunernes generelle likviditet. Hertil afsættes der en lånepulje på 500 mio. kr. til kommuner med lav likviditet.

I 2013 er 3 mia. kr. af kommunernes bloktilskud betinget af kommunernes aftaleoverholdelse i budgetterne for 2013. Der er enighed om, at en eventuel regnskabssanktion vedrørende 2013 tager afsæt i det aftalte udgiftsniveau. Samtidig er regeringen og KL enige om at drøfte regnskabsresultatet for 2012, når dette foreligger.

Udgangspunktet for fastsættelsen af bloktilskuddet til kommunerne i 2013 er en uændret kommunal skattefastsættelse i 2013.

Regeringen og Enhedslisten har indgået *Aftale om justeringer i udligningssystemet*. Regeringen har i forlængelse heraf fremsat lovforslag om justeringer af udligningssystemet. Med aftalen indføres en overgangsordning, der indebærer, at de byrdefordelmæssige virkninger indføres gradvist for de kommuner, som har de største tab.

Det indgår i lovforslaget, at den ordinære særtilskudspulje forhøjes ekstraordinært til 400 mio. kr. i 2013 og 2014, mens aftalen indføres. Puljen kan som hidtil søges af såvel kommuner med aktuelle som mere vedvarende økonomiske udfordringer.

Det indgår endvidere i lovforslaget, at der oprettes en ny social særtilskudspulje på 400 mio. kr. fra og med 2013 til løsning af sociale problemer, der er store i bestemte områder af landet, typisk i de større byer.

I forbindelse med justeringen af udligningssystemet fra 2013 gives der mulighed for en vis tilpasning af de kommunale skatter under forudsætning af uændret beskatningsniveau for kommunerne under ét.

Regeringen finder, at nogle kommuner skal have mulighed for at forhøje skatten inden for en ramme på 250 mio. kr. Økonomi- og Indenrigsministeriet udmelder inden sommer de kriterier, som vil ligge til grund for fordelingen af rammen for skattestigninger. Herefter ansøger kommunerne økonomi- og indenrigsministeren om en andel af den aftalte ramme for skattestigninger.

For at skabe plads til disse skatteforhøjelser inden for et uændret beskatningsniveau for kommunerne under ét forudsættes det, at andre kommuner sætter skatten ned svarende til i alt 250 mio. kr. For 2013 etableres der en tilskudsordning til de kommuner, der har et beskatningsniveau over landsgennemsnittet, og som for 2013 nedsætter skatten. Tilskuddet kan højst udgøre 75 pct. af provenutabet i 2013, 50 pct. i 2014 og 2015 og 25 pct. i 2016. Hvis der er ønsker om skattnedsættelser på over 250 mio. kr., fastsættes en grænse for, hvor store skattnedsættelser puljen kan finansiere.

Regeringen tilkendegiver, at hvis der for 2013 sker en skatteforhøjelse for kommunerne under ét, vil der i medfør af gældende lov ske en modgående regulering af bloktilskuddet svarende til overskridelsen.

Kommuner, der på forhånd har fået en andel af rammen for skatteforhøjelser, og som vedtager en skatteforhøjelse i overensstemmelse hermed, vil blive friholdt for en eventuel individuel modregning som følge af en samlet skatteforhøjelse.

Anlæg

Regeringen og KL er enige om, at kommunernes anlægsinvesteringer i 2013 maksimalt må udgøre et niveau på 15,5 mia. kr., hvilket er fuldt finansieret inden for rammerne af aftalen. En andel af kommunernes bloktilskud på 1 mia. kr. er betinget af, at kommunernes budgetter for 2013 lever op til den aftalte ramme for anlægsudgifterne.

I 2013 udmøntes 2 mia. kr. fra Kvalitetsfonden. Kommunernes investeringsniveau på kvalitetsfundsområderne udgør således mindst 7 mia. kr. i 2013. Der afsættes en lånepulje på 750 mio. kr. til investeringer på kvalitetsfundsområderne. Lånepuljen målrettes primært kommuner i en økonomisk og likviditetsmæssig vanskelig situation.

Regeringen, KL og Danske Regioner er enige om at nedsætte en arbejdsgruppe om de kommunale og regionale låne- og deponeringsregler.

Arbejdsgruppen skal undersøge mulighederne for en modernisering af låne- og deponeringsreglerne for investeringer, der gennem fremtidige driftsbesparelser sikrer en fornuftig rentabilitet. Derudover undersøges mulighederne for et flerårigt perspektiv i kommuner og regioners låntagning, og der foretages en kortlægning af kommuner og regioners eksisterende lånemuligheder. Arbejdsgruppen skal tage i betragtning, at budgetloven indebærer et forstærket behov for overordnet styring i den offentlige sektor.

Almene boliger

Regeringen og KL er enige om at understøtte kommunernes muligheder for at føre en aktiv boligpolitik. Regeringen vil på den baggrund søge tilslutning til at nedsætte det kommunale grundkapitalindskud til almene boliger til 10 pct. fra 1. juli 2012 og som udgangspunkt frem til udgangen af 2016.

Overførsler

Det er forudsat i aftalen, at kommunernes overførselsudgifter vil udgøre 62,0 mia. kr. i 2013, og at kommunernes udgifter til forsørgelse og aktivering af forsikrede ledige mv. vil udgøre 14,6 mia. kr. i 2013.

Regeringen og KL er enige om, at kommunernes aktive indsats kan påvirke størrelsen af indkomstoverførslerne.

Regeringen og KL er enige om, at der foretages en midtvejsvurdering af skønnene for udgifterne til indkomstoverførsler i 2013. I tilfælde af væsentlige ændringer i skønnet for udgifterne til indkomstoverførsler sammenholdt med de øvrige forudsætninger for aftalen kan der være behov for at neutralisere dette i den indgåede aftale.

Øvrige økonomiske forudsætninger

De øvrige økonomiske forudsætninger for den kommunale økonomi i 2013 fremgår af boks 1.

Boks 1**Øvrige økonomiske forudsætninger****Bidrag til regionerne**

Udgangspunktet for kommunernes grundbidrag på udviklingsområdet for 2012 var 123 kr. pr. indbygger. For 2013 vil pris- og lønregulering indebære, at udgangspunktet for bidragsfastsættelsen vil være et grundbidrag på 124 kr. på udviklingsområdet. Reguleringen er fastsat på basis af et skøn for den regionale pris- og lønudvikling fra 2012-2013 på 1,2 pct. inkl. medicin.

Den kommunale balance i 2013 tager højde for, at der er sammenhæng mellem kommunernes forventede medfinansiering på sundhedsområdet og det aftalte udgiftsniveau for regionerne. Kommunernes aktivitetsbestemte medfinansiering af regionernes sundhedsvæsen er i 2013 forudsat til 19.150 mio. kr.

Skatter

Det er ved fastsættelsen af det statsgaranterede udskrivningsgrundlag i kommunerne lagt til grund, at fremskrivningsprocenten for udskrivningsgrundlaget fra det korrigerede beregningsgrundlag for 2010 til 2013 udgør 10,8 pct.

Der er med virkning fra og med 2003 indført et loft over grundlaget for beregning af grundskyld. Det er forudsat, at reguleringsprocenten ved beregning af loftet for 2013 vil blive fastsat til 7,0 pct.

Pris- og lønudvikling

Der anvendes et skøn for pris- og lønudviklingen for kommunerne fra 2012-2013 for de samlede udgifter inkl. overførsler på 1,5 pct. PL-skønnet for serviceudgifter (ekskl. overførsler) er 1,5 pct. fra 2012-2013, og PL-skønnet for anlægsudgifter er 1,6 pct. fra 2012-2013. Der er endvidere forudsat en satsreguleringsprocent for 2013 på 1,6 pct.

Styrket økonomistyring

God økonomistyring er en forudsætning for kommunernes udgiftsstyring og bidrager samtidig til at skabe overblik og gennemsigtighed i, hvad de offentlige ressourcer anvendes til. Der er derfor igangsat et arbejde, der skal forbedre økonomistyringen markant i hele den offentlige sektor.

I staten er der fra 2012 gennemført en række initiativer, som skal understøtte bedre statslig økonomistyring på koncern- og institutionsniveau. Det er ligeledes med økonomiaftalen for 2012 aftalt, at der skal rettes fokus på styrket økonomistyring i kommunerne.

Regeringen og KL er i forlængelse heraf enige om i efteråret 2012 at gennemføre en kortlægning af kommunernes økonomistyring, der blandt andet skal fokusere på den konkrete praksis for styring, budgettering, opfølgning samt kobling mellem økonomi og aktivitet.

4. Sektorområder

Grøn omstilling - investeringer i klimatilpasning og bedre miljø og natur

Danmark skal være grønnere. Vi skal forberede os på de kommende klimaforandringer. Vandet skal være renere. Og naturen skal have det bedre. Regeringen og KL vil gennem et grønt partnerskab løfte disse udfordringer.

Regeringen og KL er enige om en række fælles initiativer, der skal understøtte en grøn omstilling i de kommende år. Det drejer sig om:

- en ambitiøs klimatilpasningsindsats, der sikrer klare rammer og nye værktøjer til kommunerne for at imødegå konsekvenserne af klimaforandringerne.
- en styrket natur- og miljøindsats, som vil bidrage til et renere vandmiljø og en bedre beskyttelse af de mange levesteder for dyr og planter i Danmark.

Investeringer i klimatilpasning

Regeringen og KL er enige om, at kommunerne løfter investeringsniveauet i klimatilpasning af spildevandsområdet med 2,5 mia. kr. i 2013. Investeringerne målrettes aktiviteter, som varetages af spildevandsselskaberne. Flere investeringer inden for spildevandssektoren vil udover at styrke klimatilpasningsindsatsen samtidig være til gavn for beskæftigelsen.

For at understøtte forsyningsselskabernes investeringer vil regeringen justere de kommunale lånegarantier ved at forlænge varigheden af garantieme og de tilhørende lånemuligheder i medfør af lånebekendtgørelsen fra 25 til 40 år. Dette vil skabe bedre sammenhæng mellem afskrivninger på spildevandsanlæg og finansieringen af nye investeringer.

Regeringen vil endvidere sikre bedre rammer for klimatilpasningsindsatsen i kommunerne med særligt fokus på at forebygge oversvømmelser. Forsyningsselskaber på spildevandsområdet skal således på visse betingelser kunne understøtte kommunale investeringer, som har til formål at styrke afledning og håndtering af regnvand. Forsyningsselskabernes indsats finansieres over taksterne for afledning af spildevand.

Udmøntning af de nærmere vilkår og rammer for klimatilpasningsindsatsen, herunder mulighederne for at justere de kommunale lånegarantier, sker i efteråret 2012. Lovgivning fremsættes i efteråret 2012 med henblik på, at reguleringen er på plads inden udgangen af 2012. Sigtet er, at reglerne får virkning for prislofterne i 2013.

Reguleringen skal sikre et klarere grundlag for den fremtidige klimatilpasningsindsats i kommunerne. Det skal i den forbindelse sikres en klar afgrænsning af, hvilke aktiviteter og udgifter der kan takstfinansieres som led i klimatilpasning.

Kommunerne udarbejder frem mod udgangen af 2013 klimatilpasningsplaner, der indeholder en kortlægning af risikoen for oversvømmelse, og som skaber overblik og prioriterer indsatsen. Klimatilpasningsplanerne indarbejdes direkte i eller som et tillæg til kommuneplanerne. Staten understøtter kommunernes arbejde med klimatilpasningsplaner ved at stille data og kort til rådighed for kommunernes risikokortlægning og ved at gennemføre de nødvendige ændringer af regelgrundlaget.

Der gennemføres en evaluering af indsatsen i 2015. Evalueringen omfatter bl.a. erfaringer med de nye regler for takstfinansiering samt de kommunale klimatilpasningsplaner.

Regeringen vil efter sommerferien igangsætte en analyse af spildevandsområdet. Det vil som et led heri blive undersøgt, om kommunerne har de rette værktøjer som myndighed på området.

Fokus på miljø og natur

Med offentliggørelsen af de statslige vand- og naturplaner i december 2011 er rammerne for kommunernes indsats på vand- og naturområdet nu fastlagt. Grundlaget for at sikre fremdrift i implementeringen af EU's vandrammedirektiv og Natura2000-direktiverne er dermed på plads.

Regeringen og KL er enige om, at kommunerne i de kommende år skal styrke indsatsen i forhold til de beskyttede naturtyper og vandmiljøet. Indsatsen tilrettelægges således, at den målrettes løsning af opgaverne beskrevet i vand- og naturplanerne. Det indebærer en bred indsats både i forhold til naturbeskyttelse, vandløbsvedligeholdelse og –restaurering samt spildevand.

Af hensyn til implementeringen af Danmarks EU-forpligtelser er det afgørende at sikre fremdrift i indsatsen i de kommende år. Regeringen og KL er enige om, at der er tale om en opgave af betydeligt omfang. Som led i partnerskabet nedsættes derfor en myndighedsgruppe, der følger udviklingen i vand- og naturindsatsen samt drøfter prioriteterne for indsatsen i perioden efter 2015. Regeringen og KL er enige om, at reguleringen af vand- og naturindsatsen i næste planperiode inden for rammerne af direktiverne skal forenkles og tage afsæt i en mål- og rammestyring af kommunernes indsats. Der er endvidere enighed om, at indsatserne i det kommende landdistriktsprogram skal understøtte kommunernes implementering af Danmarks EU-forpligtelser på natur- og miljøområdet.

Myndighedsgruppen skal endvidere inden 1. oktober 2012 komme med konkrete forslag til forenkling og afbureaukratisering af den gældende regulering. Arbejdet sigter på at lette den kommunale administration bl.a. på vand- og naturområdet inden for en ramme på i alt 60 mio. kr. i perioden indtil 2015.

Indsatsen på spildevandsområdet udgør en særlig udfordring for kommuner med relativt mange spredte bebyggelser i det åbne land. Der er derfor enighed om at analysere spildevandsindsatsen i disse kommuner nærmere, herunder indfasningsprofiler for indsatsen.

Regeringen og KL er enige om at afsætte 106 mio. kr. årligt til kommunernes vand- og naturindsats frem mod 2015. Samtidig yder staten tilskud til de såkaldte LIFE-projekter mv. inden for en ramme på 75 mio. kr. Regeringen og KL er enige om at drøfte kompensationen for senere planperioder baseret på eventuelle nye krav og mål i kommende vand- og naturplaner.

I de statslige tilskudsordninger gives der tilskud til bl.a. de erstatningsrelaterede udgifter til dambrug, der pålægges kommunerne i medfør af vandplanerne. Det forventes, at udgiftsniveauet for erstatninger vil falde betydeligt i løbet af perioden indtil 2015.

Vindmøller

Aftale om den danske energipolitik 2012-2020 indebærer, at der skal opstilles flere vindmøller på land. Regeringen vil medio 2013 fremlægge et oplæg til, hvordan opstillingen af flere vindmøller kan

understøttes af nye planlægningsredskaber, strategisk miljøvurdering og tilpasning af rammevilkårene som følge af teknologiudviklingen mv. KL vil blive inddraget i udarbejdelsen af oplægget.

Dagtilbud

Tilskud til bedre dagtilbud

Med finansloven for 2012 er der afsat 500 mio. kr. til bedre normeringer i dagtilbud fra 2013 og frem. Regeringen og KL er enige om, at midlerne fordeles som et tilskud til kommunerne ud fra antallet af 0-5-årige børn i kommunerne. Der er enighed om, at prioriteringen vil indebære en styrkelse af kvaliteten i dagtilbud.

Regeringen og KL er samtidig enige om at følge udviklingen i normeringerne i dagtilbud fra 2012 til 2013. Det skal understøtte, at kommunerne anvender midlerne til en generel forbedring af kvaliteten i dagtilbud. I forbindelse med aftalen om kommunernes økonomi for 2014 gøres på den baggrund status for udviklingen i normeringer i kommunerne.

Lukkedage

Med økonomiaftalen for 2009 blev det aftalt at afskaffe løsrevne lukkedage i daginstitutioner. Der har sidenhen været konstateret udfordringer med implementeringen af aftalen.

Der er på den baggrund gennemført en undersøgelse af omfanget af løsrevne lukkedage, som viser, at langt hovedparten af kommunerne ikke har løsrevne lukkedage i 2012. KL følger målrettet op i forhold til de kommuner, der har løsrevne lukkedage i 2012

Regeringen og KL er enige om, at der ikke må være løsrevne lukkedage fremover. Kommunerne skal således sikre, at der kun holdes lukkedage i daginstitutioner, når mange børn og forældre holder ferie, og fremmødet er så lavt, at det vil være uforholdsmæssigt omkostningstungt at holde åbent. Der skal foretages en vurdering af, om der er et lavt fremmøde på de ønskede lukkedage, og vurderingen skal foretages på en sådan måde, at den afspejler forældrenes reelle pasningsbehov. Samtidig skal kommunen stille et alternativt pasningstilbud til rådighed.

Regeringen og KL er enige om, at alle kommuner skal orientere om lukkedage på institutionsniveau på kommunernes hjemmesider. Kommunerne indberetter status for omfang og placering af lukkedage i april 2013.

Der er enighed om at følge op på udviklingen i omfanget og placeringen af lukkedage frem mod økonomiaftalen for 2014.

Sundhed

Regeringen, Danske Regioner og KL er enige om, at et effektivt sundhedsvæsen, der tager udgangspunkt i, hvad der er bedst for patienten, stiller krav om et effektivt samarbejde om og sammenhæng mellem sundhedsindsatsen på tværs af sektorer.

Regeringen og KL er enige om at styrke kommunernes arbejde med forebyggelse og hverdagsrehabilitering for ældre samt kommunernes indsats over for mennesker med kronisk sygdom. Der afsættes derfor et målrettet løft til kommunerne på 300 mio. kr. i 2013 og frem.

Samlet set skal de afsatte midler styrke den forebyggende og sundhedsfremmende indsats i kommunerne og dermed medvirke til at forebygge uhensigtsmæssige indlæggelser og bidrage til sammenhængende patientforløb.

Der er igangsat en række analysearbejder, der vedrører sundhedsområdet og samspillet mellem sektorer. I *evaluering af kommunalreformen* er der på sundhedsområdet fokus på at afdække mulige snitflader på tværs af kommune- og regionsgrænser i forhold til blandt andet patientrettet forebyggelse, genoptræning og det psykiatriske område. Hertil kommer den igangsatte *kulegravning af strukturer og incitamenter i sundhedsvæsenet* samt *udvalget vedr. potentialer for forbedret kommunal forebyggelse*, der udmønter økonomiaftalen fra juni 2011 om, at kommunernes forebyggende indsats skal analyseres med henblik på at belyse potentialerne for en styrket forebyggelsesindsats i kommunerne.

Endvidere indgår sundhed som tema i frikommuneforsøgene, som blandt andet fokuserer på samarbejde og sammenhæng mellem sektorer.

Konklusionerne fra de igangsatte analyser foreligger i løbet af 2012 og foråret 2013. Regeringen og KL er enige om i forlængelse heraf politisk at drøfte initiativer, der fremadrettet kan styrke sammenhængende patientforløb og sikre fokus på evidensbaserede forebyggelsesindsatser. Det skal medvirke til at sikre en omkostningseffektiv ressourceanvendelse med patienten i centrum.

Parterne er desuden enige om at fastholde en fælles dialog, der politisk løbende følger op på udviklingen af den forebyggende og sundhedsfremmende indsats i kommunerne. Danske Regioner indgår i dialogen vedrørende det sammenhængende sundhedsvæsen. Regeringen vil i lyset af denne dialog og i lyset af ovenstående udvalgsarbejder fremlægge et sundhedspolitisk udspil i 2013.

Kommunerne har en central opgave i forhold til at skabe rammer for det sunde liv og sikre, at færrest mulige får behov for det specialiserede sundhedsvæsen. Regeringen og KL er enige om, at den kommunale sundhedsindsats udgør en del af løsningen på de fælles udfordringer, som sundhedsvæsenet står overfor. Det fordrer bl.a. et større fokus på evidensbaserede løsninger og en mere systematisk opsamling på afprøvning af nye kommunale initiativer på sundhedsområdet.

Regeringen og KL er enige om, at kommunerne med inspiration i Sundhedsstyrelsens kommende forebyggelsespakker kan sikre målretning og prioritering af effektive indsatser.

Regeringen og KL er enige om, at en videreudvikling af nationale informationssystemer som eSundhed/KØS (Kommunaløkonomisk sundhedsinformationsgrundlag) er vigtig for at understøtte opfølgningen på kommunernes sundhedsindsats. Der er ligeledes enighed om, at den kommunale dokumentation på sundhedsområdet på samme måde som den regionale bør være tilgængelig for staten, bl.a. med henblik på formidling af viden og gode erfaringer.

Med satspuljeaftalen for 2012 er der afsat i alt 200,4 mio. kr. i perioden 2012-2015 til en national handlingsplan for den ældre medicinske patient, der skal reducere antallet af uhensigtsmæssige (gen)indlæggelser og styrke sammenhængen i og koordinationen af patientforløb. Initiativerne omfatter bl.a. fælles regionale-kommunale forløbskoordinatorfunktioner til særligt svækkede ældre medicinske patienter, opfølgende hjemmebesøg efter udskrivning og et styrket samarbejde mellem kommuner, regioner og almen praksis.

KL vil endvidere blive inddraget i arbejdet med de nationale kliniske retningslinjer. De kliniske retningslinjer skal bidrage til en effektiv ressourceudnyttelse ved at understøtte gode patientforløb og effektive arbejdsgange. Der er afsat 80 mio. kr. på finansloven for 2012 i perioden 2012-2015 til udarbejdelse af nationale kliniske retningslinjer. Der udarbejdes ca. 5 kliniske retningslinjer i 2012 og yderligere ca. 15 kliniske retningslinjer i hvert af de følgende år 2013-2015.

Der er enighed om, at retningslinjerne skal sikre en løbende prioritering på sundhedsområdet med fokus på at sikre mest mulig sundhed for pengene. Til sikring heraf nedsættes der en styregruppe for arbejdet med deltagelse af KL, Danske Regioner, Sundhedsstyrelsen og Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse.

Beskæftigelsesområdet

Kommunerne har ansvaret for, at ledige kommer i beskæftigelse. Regeringen og KL er enige om, at arbejdsudbuddet skal forøges, og at beskæftigelsesindsatsen er et vigtigt redskab til at opfylde denne målsætning.

Kommunerne har en afgørende opgave i at sikre, at ledige kommer tilbage i beskæftigelse eller påbegynder et uddannelsesforløb. Samtidig har beskæftigelsesindsatsen stor betydning for den enkelte kommunes økonomi, idet effektivitetsforskelle i indsatsen i høj grad påvirker kommunernes økonomiske handlemuligheder. Kommunernes realisering af målsætningerne i de kommende reformer af førtidspension, fleksjob, kontanthjælp mv. får således stor samfunds- såvel som kommunaløkonomisk betydning.

Forenkling og modernisering af regler

Kommunerne bruger mange administrative ressourcer på at leve op til krav om dokumentation og kontrol.

Regeringen og KL er enige om, at der skal ske en forenkling af reglerne på beskæftigelsesområdet, som kan understøtte, at ledige i højere grad får mulighed for at tage ejerskab for deres jobsituation, og som kan frigøre administrative ressourcer i kommunerne, som i stedet kan bruges på jobcentrenes primære opgave, nemlig at hjælpe ledige i job.

Som opfølgning på sidste års økonomaftale har et udvalgsarbejde med deltagelse af Beskæftigelsesministeriet, KL og Finansministeriet i foråret 2012 forberedt flere forslag til forenklinger.

Reglerne om rettidighed og strafrefusion blev indført for at sikre, at alle dagpenge- og kontanthjælpsmodtagere modtager en aktiv indsats med sigte på at hjælpe dem i job. Reglerne har dog vist sig at være tunge at administrere for kommunerne.

Regeringen og KL er på den baggrund enige om en 2-årig suspension af reglerne om 100 pct. kommunal finansiering af udgifterne til arbejdsløshedsdagpenge og kontanthjælp, hvis tilbud om aktivering og samtaler ikke gennemføres rettidigt (strafrefusion). En eventuel permanent afvikling af refusionsstraffen kan indgå i drøftelserne om en refusionsomlægning, *jf. nedenfor*.

En suspension af strafrefusionen for forsikrede ledige vil frigøre 20 mio. kr. i 2013, som indgår som element i regeringens opfyldelse af moderniseringsaftalen.

Regeringen og KL er enige om, at ledige generelt skal mødes med respekt og tillid og understøttes i at tage ejerskab for deres jobsøgning. Kommunerne bruger i dag mange ressourcer på at vejlede ledige og administrere rådigheds- og sanktionsreglerne.

Der er derfor enighed om at modernisere de kommunale rådigheds- og sanktionsregler, *jf. boks 2*. Forslagene forhandles og finansieres som led i en reform af kontanthjælpssystemet og kan først gennemføres efter en politisk aftale herom.

Boks 2

Initiativer til forenkling og modernisering af rådigheds- og sanktionsregler

- Et mere fleksibelt CV på Jobnet.dk.
- Bedre vejledning af ledige – med fokus på job.
- Jobsøgning og digital joblog for jobklare kontanthjælpsmodtagere.
- Løbende opfølgning på jobsøgningen og aftaler om jobsøgning.
- Sanktion til jobklare kontanthjælpsmodtagere, der ikke søger job som aftalt.
- Harmonisering af ydelsestræk.
- Afskaffelse af træk i transportgodtgørelse.
- Harmonisering af beregningsgrundlag for punktsanktioner.
- Frigørelsesattest for kontanthjælpsmodtagere afskaffes.

Mere fokus på mål, resultater og incitamenter

Staten godtgør kommunerne for en del af udgifterne til indkomstoverførsler via statslig refusion. En omlægning af den statslige refusion for de kommunale forsørgelsesudgifter, hvor kommunerne i højere grad styres ud fra resultater af beskæftigelsesindsatsen, vil kunne styrke kommunernes tilskyndelse til at yde en effektiv indsats, der modvirker længerevarende offentlig forsørgelse og fokuserer på tilbagevenden til beskæftigelse.

Herudover vil en refusionsomlægning kunne forenkle systemet og gøre det mere gennemskueligt, ligesom den rummer et betydeligt potentiale for at høste effektiviseringsgevinster.

Aftaleparterne noterer sig, at regeringen vil fremlægge et oplæg til en refusionsomlægning. KL indrages i udarbejdelsen af oplægget, som færdiggøres inden udgangen af 2012.

Udgangspunktet er, at kommunernes udgifter til forsørgelse ikke længere skal afhænge af, hvilken ydelse der udbetales, men i højere grad af, hvor længe en borger har modtaget offentlig forsørgelse. Hovedprincippet for det nye system kan, inspireret af Arbejdsmarkedskommissionens model, fx være, at refusionssatsen – uafhængigt af ydelse – gradvist aftrappes med den enkelte borgers varighed på offentlig forsørgelse. Det er samtidig vigtigt, at der sikres en indsats til udsatte borgere.

Den konkrete udformning af modellen vil samtidig skulle tage højde for evt. byrdefordelmæssige konsekvenser mellem kommunerne.

Øget fokus på modernisering og regelforenklning

En refusionsomlægning kan bidrage til at lægge det fremadrettede spor og danne udgangspunkt for yderligere afbureaukratiserings- og moderniseringstiltag på beskæftigelsesområdet med henblik på at understøtte et mere individuelt fokus i indsatsen.

Regeringen og KL er derfor enige om at fortsætte det udvalgsarbejde, som blev igangsat med økonomiaftalen for 2012. Der er enighed om, at arbejdet tager afsæt i nedenstående konkrete temaer:

- Bedre effekter af beskæftigelsesindsatsen gennem mere individuelle kontaktføløb.
- Forenkling af kommunikation mellem a-kasser og jobcentre om rådighed og sanktioner.
- Dataregistreringskrav på beskæftigelsesområdet.
- Forenkling af de administrative regler om kategorisering af ledige, opgørelsesmetoder i forhold til kontaktføløb og aktivering samt beregning af ydelser.
- Bedre muligheder for en sammenhængende indsats for borgerne i den enkelte kommune.

Udvalgsarbejdet skal munde ud i en række konkrete forslag til afbureaukratiserings- og moderniseringstiltag. Udvalget afrapporterer senest i april 2013 med henblik på, at forslagene kan indgå i regeringens reformarbejde.

Folkeskole

Folkeskolen er fundamentet for det danske uddannelsessystem. Alligevel forlader for mange i dag folkeskolen uden tilstrækkelige kompetencer til at kunne gennemføre en ungdomsuddannelse. Regeringen og KL er derfor enige om at understøtte en mere inkluderende folkeskole, så alle elever sikres et højt fagligt udbytte af undervisningen. Regelforenklning og bedre ressourceudnyttelse skal samtidig understøtte mere og bedre undervisning til eleverne.

Inklusion

Regeringen og KL er enige om fortsat at arbejde for en omstilling af folkeskolen, så en stigende del af eleverne inkluderes. Regeringen understøtter kommunernes indsats gennem et rådgivningsteam, hvortil der med satspuljen for 2012 er afsat 60 mio. kr. i 2012-2015. Hertil kommer etablering af et nationalt ressourcecenter for specialundervisning og inklusion i folkeskolen.

Der er enighed om, at en succesfuld omstilling til øget inklusion skal måles på andelen af elever, der inkluderes i den almindelige undervisning, at det faglige niveau i den almindelige undervisning sikres, og at eleverne deltager socialt og trives.

Regeringen og KL er enige om følgende målsætninger:

- Andelen af elever, der inkluderes i den almene undervisning, øges. Målet er således, at andelen af elever i almindelig undervisning i 2015 er forøget fra 94,4 pct. til 96,0 pct. af det samlede elevtal i folkeskolen.
- Andelen af elever, der får 2 eller derunder i læsning, retstavning og matematisk problemløsning i 9. klasses afgangsprøve, skal være reduceret i 2015 og reduceres yderligere frem mod 2018.
- Elevernes trivsel fastholdes i takt med omstillingen til øget inklusion.

Samtidig er parterne enige om at have fokus på at følge udviklingen inden for centrale fokusområder; kompetencer, inklusionsfremmende styringsmodeller og opbakning til inklusion.

Der sker en årlig afrapportering af status på omstillingen til øget inklusion. Omstillingen følges foreløbig i en periode over tre år. I den forbindelse er regeringen og KL enige om, at der gennemføres en tilbagevendende repræsentativ undersøgelse af omstillingen til øget inklusion i 10-12 udvalgte kommuner, herunder på baggrund af data om supplerende undervisning.

Undervisning af anbragte børn

Regeringen og KL er enige om, at der er behov for, at interne skoler anvendes i mindre omfang, og at eleverne i højere grad skal inkluderes i folkeskolen. Samtidig er der behov for at fokusere skolekommunens tilsyn med, at undervisningen i de interne skoler lever op til kravene i folkeskoleloven, herunder at eleverne så vidt muligt tilbydes den fulde fagrække, deltager i de nationale test og aflægger folkeskolens afgangsprøve.

Regeringen og KL er endvidere enige om at fortsætte arbejdet med at sikre, at undervisningen på de interne skoler fører til, at eleverne gennemfører videre uddannelse, herunder at de har en uddannelsesplan, og at kommunen følger op på resultaterne på den enkelte interne skole.

De aftalte initiativer i forhold til undervisning af anbragte børn på interne skoler skal ses i sammenhæng med et generelt styrket fokus på, at udsatte børn og unge gennemfører folkeskolens afgangsprøve.

Bedre ressourceudnyttelse

Det indgik i sidste års økonomiaftale, at der skulle ske en forenkling af reglerne på folkeskoleområdet med henblik på at give kommunerne friere rammer til en lokal prioritering. Som led i et udvalgsarbejde i foråret 2012 er der udarbejdet et katalog med konkrete forslag til, hvordan der kan sættes mere fokus på resultater og mindre fokus på processer. Regeringen vil arbejde for, at forslagene fra dette arbejde indgår i forbindelse med udarbejdelsen af en reform af folkeskolen.

Regeringen og KL er enige om, at kommunerne skal fortsætte den igangværende omstilling på folkeskoleområdet, hvor skolestrukturen tilpasses for at skabe stærkere faglige miljøer og sikre bedre ressourceudnyttelse, og hvor der i stigende grad anvendes digitale læringsmidler.

Målsætningen om bedre ressourceudnyttelse skal ses i relation til lærernes arbejdstid. Anvendelsen af lærernes arbejdstid er reguleret i centrale overenskomster og lokale arbejdstidsaftaler. Dette begrænser mulighederne for at anvende lærernes arbejdstid mere hensigtsmæssigt. Regeringen og KL er på den baggrund enige om, at der er behov for at få mere undervisningstid for de nuværende lærerressourcer i folkeskolen.

Endelig er regeringen og KL enige om, at der er behov for bedre viden om effekten af efteruddannelsesaktiviteter med henblik på at målrette kompetenceudviklingen i folkeskolen og i dagtilbuddene. Der igangsættes et arbejde, der skal kortlægge efteruddannelsesindsatsen med henblik på at opnå en mere hensigtsmæssig udnyttelse af ressourcerne og størst mulige læringsmæssige effekt af indsatsen.

Internationale tilbud i regi af folkeskolen

Regeringen og KL er enige om, at der skal skabes muligheder for at etablere internationale grundskoletilbud i kommunalt regi. Regeringen vil således søge tilslutning til lovændringer med henblik på, at kommunalbestyrelsen kan få særlige bemyndigelser til at etablere internationale linjer på en eller

flere af kommunens folkeskoler eller internationale skoler, der er fritstående i forhold til kommunens folkeskoler.

Socialområdet

Efter en årrække med kraftig udgiftsvækst har kommunerne fået styr på udgiftsudviklingen på det specialiserede socialområde. Det er centralt, at kommunerne fastholder dette fremover.

Kommunerne har samtidig igangsat en omstilling af indsatsen på det specialiserede socialområde, hvor der i stigende grad anvendes inkluderende tilbud, og hvor der i stigende grad er fokus på, at de eksisterende ressourcer skal anvendes bedre. Regeringen og KL er enige om at arbejde videre med et styrket fokus på, at den kommunale indsats virker og har den ønskede effekt, hvilket også er et centralt tema i regeringens arbejde med en socialreform.

Som overordnet ramme for samarbejdet har regeringen og KL indgået et partnerskab om socialområdet, der skal sætte fokus på klare mål for indsatser, øget vidensopbygning og udbredelse af de metoder, der har vist sig at virke.

Regeringen og KL er enige om at omstille indsatsen for udsatte børn og unge med fokus på følgende centrale mål for udviklingen i de kommende år:

- *Uddannelse i fokus.* Kun 88 pct. af de udsatte børn og unge havde som 18-årige gennemført folkeskolens afgangsprøve i 2009, mens det tilsvarende tal for øvrige børn og unge var 98 pct. Der er på den baggrund enighed om at løfte andelen af udsatte børn og unge, der gennemfører folkeskolens afgangsprøve i de kommende år. Et konkret mål herfor aftales i regi af partnerskabet på socialområdet. Det er i den forbindelse centralt, at kommunerne sætter fokus på bekymrende skolefravær. Samtidig understøttes målet af de aftalte tiltag om undervisning af anbragte børn på interne skoler.
- *Udbredelse af familieprogrammer.* Brugen af familieprogrammer skal udbredes i kommunerne. Med satspuljeaftalen for 2012 er der afsat 10 mio. kr. årligt til at understøtte kommunernes arbejde hermed.
- *Øget brug af plejefamilier.* Brugen af plejefamilier, herunder netværkspleje, skal øges til fordel for andre anbringelsesformer. Dette skal ses i sammenhæng med en tættere opfølgning i forhold til kommunernes supervision og uddannelsesindsats i forhold til plejefamilier.

På baggrund af de positive erfaringer med DUBU er parterne enige om at fremrykke målet for udbredelse af DUBU således, at kommunerne senest i 2014 har anskaffet DUBU eller et tilsvarende it-system. Det skal sikre en systematisk sagsbehandling i alle kommuner, som kan medvirke til at forebygge alvorlige fejl i enkeltsager og sikre bedre styring.

Der er enighed om at følge op på omstillingen af indsatsen for udsatte børn og unge og de aftalte målsætninger i de kommende år. Samtidig er der enighed om i fællesskab at understøtte udviklingen og udbredelsen af metoder og systematikker i den sociale praksis, der er omkostningseffektive og har en dokumenterbar effekt for borgeren. Det vil bl.a. ske i regi af partnerskabet på socialområdet.

Regeringen og KL er enige om at igangsætte en analyse, der skal danne grundlag for forenklinger af serviceloven på voksenområdet og understøtte en helheds- og resultatorienteret indsats, og som skal understøtte kommunernes muligheder for at styre og prioritere serviceydelse inden for de givne fysiske rammer.

Regeringen og KL er enige om, at der er behov for at styrke godkendelsen af og tilsynet med tilbud på det sociale område. På den baggrund er der i regi af partnerskabet på socialområdet udsendt fælles anbefalinger for det gode tilsyn på børneområdet til kommunerne. I forlængelse heraf er regeringen og KL enige om i efteråret at drøfte, hvordan man kan løfte kvaliteten af godkendelse og tilsyn i forhold til sociale tilbud. Regeringen vil i efteråret fremlægge et forslag til en ny model for godkendelse af og tilsyn med tilbud efter serviceloven.

Transport – omlægning af befordringsordninger

Regeringen, Danske Regioner og KL har gennemført en analyse af de kommunale befordringsordninger. Analysen viser, at udgifterne til de kommunale befordringsordninger vil kunne reduceres med i størrelsesordenen 430 mio. kr. årligt.

De skønnede gevinster følger af lavere kørselspriser via mere effektive udbud, samt at kørslen kan tilrettelægges og planlægges bedre i trafiksselskaberne.

Der igangsættes en analyse af konkrete muligheder for at indhøste de skønnede effektiviseringsgevinster fra 2014. I analysen indgår en model, hvor de regionale trafiksselskaber overtager ansvaret for udbud og planlægning, mens kommunerne fortsat varetager visitation og budgetansvar. Samtidig skal analysen afdække behovet og mulighederne for lokale løsninger. Analysen færdiggøres primo 2013.

Regeringen og KL er enige om i fællesskab at prioritere de frigjorte effektiviseringsgevinster i forbindelse med drøftelserne om kommunernes økonomi for 2014.

5. Modernisering og bedre ressourceanvendelse

I de kommende år er der begrænset rum til at udvide rammerne for det offentlige forbrug. Det betyder, at udvikling og forbedring af den kommunale service må ske inden for de givne økonomiske rammer. Fortsat modernisering af den kommunale opgaveløsning er derfor en forudsætning for at fremtidssikre den offentlige velfærd.

Med *Danmark i arbejde – Udfordringer for dansk økonomi frem mod 2020* vil regeringen igangsætte en gennemgribende modernisering af den offentlige sektor. Målet er at prioritere kerneopgaverne samt understøtte en bedre ressourceudnyttelse i opgaveløsningen.

Kommunerne er i gang med at omstille og nytænke serviceproduktionen på de store velfærdsområder, hvor der bl.a. tænkes i nye strukturer, løsninger og samarbejdsformer. Der er fortsat en række muligheder for at understøtte en bedre lokal ressourceudnyttelse og dermed en bedre service til borgerne.

En modernisering af den kommunale opgaveløsning kræver et tæt, aktivt og tillidsbaseret samarbejde mellem regeringen og kommunerne. Nogle moderniseringsinitiativer vil kræve regeringstiltag, mens andre initiativer vil kunne gennemføres af kommunerne selv.

Regeringen og KL er enige om en ambitiøs målsætning for moderniseringsarbejdet frem mod 2020. Der er i forlængelse heraf enighed om i fællesskab at frigøre ressourcer i kommunerne svarende til samlet 1½ mia. kr. i 2013 og 2014.

Kommunerne kan anvende de frigjorte ressourcer til at forbedre den borgernære service i overensstemmelse med de lokale behov.

Den nye *moderniseringsaftale* indebærer konkret, at regeringen såvel som kommunerne hver vil gennemføre initiativer for i alt 750 mio. kr. frem til 2014.

En ambitiøs modernisering af den kommunale opgaveløsning forudsætter et aktivt bidrag fra kommunerne i form af konkrete ideer til nye statslige initiativer, herunder regelforenkling, digitalisering mv. Regeringen og KL er derfor enige om at igangsætte en ide-proces for nye konkrete initiativer.

I forhold til 2013 har regeringen fremlagt initiativer for 358 mio. kr., som vil indgå i regeringens opfyldelse af aftalen, *jf. bilag 1*.

Regeringen og KL er samtidig enige om, at kommunerne vil fortsætte arbejdet med at omstille og effektivisere og som led i deres opfyldelse af aftalen bl.a. sætte fokus på følgende områder:

- Mindre administration i kommunerne, herunder som følge af effektivisering af løn, bogføring og regnskab.
- Øget tilslutning til SKI's forpligtende rammeaftaler.
- Digitalisering og velfærdsteknologi, herunder implementering af digital post, selvbetjening og telemedicinsk sår vurdering.

Samtidig er der enighed om at følge systematisk op på implementeringen af de igangsatte initiativer.

Digitalisering

Digitalisering er et centralt redskab til at forny den offentlige sektor, skabe økonomisk råderum og sikre en mere fleksibel, moderne service.

Regeringen og KL er enige om, at implementeringen af de første to bølger af obligatoriske digitale selvbetjeningsløsninger frigør 41 mio. kr. i 2013 og 255 mio. kr. i 2014. Hertil kommer yderligere gevinster ved obligatorisk digital selvbetjening og mere effektiv informationssøgning på resterende kommunale områder på minimum 300 mio. kr.

For at kommunikationen mellem offentlige myndigheder, borgere og virksomheder kan overgå til digitale løsninger, har regeringen fremlagt lovforslag om obligatorisk digital post. Lovforslaget bidrager blandt andet til effektiviseringsgevinster i kommunerne på 212 mio. kr. i 2013 stigende til 547 mio. kr. i 2015. Heraf udgør kommunale mindreudgifter til porto, materiale mv. i alt 103 mio. kr. i 2013 med stigende profil, som modregnes i det kommunale bloktilskud i overensstemmelse med DUT-princippet. De øvrige gevinster indgår i moderniseringsaftalen med 24 mio. kr. i 2013. Det afspejler et yderligere omprioriteringspotentiale i forhold til tidligere projekter om fjernprint og digital dokumentboks.

Regeringen og KL vil samarbejde om at sikre effektive indkøb og konkurrence på det kommunale it-marked, herunder gennem fælles udvikling og konkurrenceudsættelse af landsdækkende it-

løsninger. I forlængelse heraf er regeringen og KL enige om, at der i efteråret 2012 gennemføres en analyse af muligheder og potentialer ved øget konkurrence og lavere priser på kommunale it-ydelser, bl.a. gennem mere samordnet indkøb, øget prisgennemsigtighed mv. Parterne forventer endvidere at indgå en aftale om grunddata i efteråret 2012, der vil medvirke til at åbne det kommunale it-marked op for mere konkurrence.

De aftalte initiativer er nærmere uddybet i bilag 2.

Velfærdsteknologi

Regeringen, KL og Danske Regioner er enige om at udarbejde en ny ambitiøs digitaliseringsreform af velfærdsområderne, der kan indgå i økonomiforhandlingerne for 2014. Reformens målsætning er at sætte fart på national udbredelse af digitale og velfærdsteknologiske løsninger, der øger produktiviteten i den offentlige service, reducerer ressourceforbruget, understøtter kvalitet og har fokus på borgernes mestring af eget liv.

Regeringen, KL og Danske Regioner er enige om at gennemføre national implementering af telemedicinsk sår vurdering samt at igangsætte initiativerne i en national handlingsplan for udbredelse af telemedicin. Telemedicinsk sår vurdering vurderes foreløbigt at kunne frigøre 45 mio. i 2013 stigende til knap 262 mio. kr. i 2017 i kommunerne.

Der er samtidig enighed om, at der skal udarbejdes en ny digitaliseringsstrategi for sundhedsvæsenet frem mod økonomiforhandlingerne for 2014. Arbejdet koordineres med digitaliseringsreformen.

De aftalte initiativer er nærmere uddybet i bilag 2.

Fokus på effekter, resultater og benchmarking

Regeringen og kommunerne er enige om at øge fokus på effekter og resultater. På en række områder er der i dag kun begrænset viden om, hvilke indsatser og metoder der virker og har effekt. Parterne vil i fællesskab understøtte, at kommunerne har et bedre beslutningsgrundlag, når der skal vælges konkrete løsninger.

Sammenligninger af metoder, resultater og indsatser kan medvirke til at synliggøre konkrete initiativer, der forbedrer effektiviteten i den offentlige sektor. Regeringen og KL er enige om at etablere en mere systematisk tilgang til benchmarking, der samtidig sætter fokus på udbredelse og gensidig læring. Det skal ske med inddragelse af det regionale og kommunale forsknings- og analyseinstitut samt gennem tværkommunale samarbejder, herunder fx med afsæt i det nye Fælleskommunale Ledelsesinformationssystem, FLIS.

Fokus på kerneopgaverne, forenkling og forsøg

En forudsætning for, at afbureaukratisering har mærkbare effekter, er, at der sættes fokus på at forenkle og afskaffe lovgivning, der tager tid og ressourcer fra de egentlige kerneopgaver. Det betyder, at der skal være en mere enkel styring af de store velfærdsområder.

Regeringen og KL er enige om at foretage en systematisk og dybdegående gennemgang af den eksisterende lovgivning – område for område. Gennemgangen skal sikre en mere sammenhængende og effektiv anvendelse af de offentlige ressourcer, men også en bedre og mere koordineret indsats over for borgeren.

Gennemgangen skal muliggøre en gennemgribende forenkling af reglerne og et øget fokus på resultater både inden for de enkelte sektorområder og på tværs af områder. Gennemgangen af de første initiativer afsluttes, så de kan indgå i økonomiaftalen for 2014.

Regeringen har samtidig fremlagt 37 nye konkrete forenklingsforslag, som frigør 194 mio. kr. til bedre borgernær service i kommunerne i 2013, *jf. bilag 1*.

Af større initiativer kan fremhæves følgende:

- *Forenkling af frit valg på hjemmehjælpsområdet.* Regeringen vil gøre det lettere for kommunerne at tilbyde borgerne frit valg på hjemmehjælpsområdet. Særreglerne på området skal fjernes, og det skal være lettere for kommunerne at indgå aftaler med private leverandører. Borgerens frie valg fastholdes. Det frigør 132 mio. kr. i kommunerne i 2013 til borgernær service.
- *Lempelse af annonceringspligten for offentlige udbydere.* For at lette kommunernes administrative byrder i relation til annonceringspligten vil regeringen skabe et enstrengt system for de såkaldte bilag II B-tjenesteydelser, således at der for disse ydelser ikke skal være mere byrdefulde regler end, hvad der følger af EU's udbudsdirektiv. Det frigør 10 mio. kr. i 2013 til borgernær service.
- *Forenklingsinitiativer vedr. private fælles veje.* Det er de private grundejere, der har ansvaret for, at private fælles veje er i god og forsvarlig stand. Kommunerne fører tilsyn hermed. Regeringen har foreslået en række initiativer, som mindsker den kommunale administration af forhold vedrørende private fælles veje. Det frigør 28 mio. kr. i 2013 til borgernær service.

Forenkling af statslige regler kan ikke stå alene. Det er derfor vigtigt, at kommunerne fortsætter arbejdet med forenkling lokalt. Regeringen og KL er enige om at understøtte dette, fx gennem lokale forsøg, der udfordrer og nytænker de eksisterende arbejdsgange.

Der er i regi af frikommuneforsøget igangsat perspektivrige og nytænkende forsøg. Evalueringen af forsøgene forventes at danne grundlag for forslag til yderligere forenkling af statslig regulering og udvikling af velfærd. Der vil samtidig blive arbejdet med nye forsøg inden for prioriterede områder.

Regeringen og KL er herudover enige om at fastholde og forlænge udfordringsretten til udgangen af 2015. Samtidig forenkles ansøgningsprocessen med henblik på at forkorte sagsbehandlingstiderne. Der vil endvidere blive sat øget fokus på systematisk erfaringsindsamling, med henblik på at gode erfaringer kan forankres i den statslige regelforenklingsindsats.

Mindre administration i kommunerne

Med økonomiaftalen for 2012 er det aftalt, at den kommunale administration skal reduceres med 5 pct. i 2013 svarende til knap 1 ½ mia. kr. i forhold til niveauet i 2010. De frigjorte ressourcer bliver i kommunerne og anvendes til borgernær service.

Kommunernes regnskaber for 2011 viser, at kommunerne har gennemført en betydelig tilpasning af den kommunale administration. De samlede administrationsudgifter er således faldet med ca. 1,2 mia. kr. sammenholdt med regnskaberne for 2010.

Regeringen og KL er enige om, at kommunerne skal fortsætte indsatsen for at reducere det administrative ressourceforbrug i 2013. I forlængelse af anbefalingerne fra arbejdsgruppen om kommunernes administration er der samtidig enighed om opgørelsesmetoder for kommunernes administration. Økonomi- og Indenrigsministeriet vil fremover offentliggøre tal for udviklingen i den kommunale administration og ledelse på kommuneniveau baseret på tal for både personale og udgifter. En opgørelse baseret på personaletal offentliggøres halvårligt fra efteråret 2012, mens udviklingen i udgifterne til administration og ledelse opgøres på årsbasis fra regnskab 2013.

Indkøb

Kommunerne har styrket deres samarbejde om fælles forpligtende indkøb og standardisering af vareressortimenter. Det har reduceret kommunernes indkøbspriser.

Som led i denne proces blev der med økonomiaftalen for 2012 aftalt konkrete målsætninger for det kommunale indkøb. Det indgik heri, at der frem mod 2015 etableres 15 - 20 fælleskommunale forpligtende indkøbsaftaler i regi af SKI, Statens og Kommunernes Indkøbs Service.

Den første fase af fælleskommunale forpligtende aftaler er igangsat, og størstedelen af kommunerne har tilsluttet sig de nye aftaler, der dækker fire områder (kopi og print, forbrugsartikler, computere og møbler).

De fælleskommunale forpligtende aftaler skal både give bedre priser og reducere kommunernes eget administrative arbejde med eksempelvis at afholde udbud. Der er med de første to forpligtende aftaler alene opnået besparelser på over 100 mio. kr. i aftalernes løbetid for de tilsluttede kommuner. Regeringen og KL opfordrer på den baggrund kommunerne til fortsat at bakke op om de fælleskommunale forpligtende aftaler.

Offentligt privat samarbejde

Øget offentlig-privat samarbejde kan udfordre og give ideer til den lokale opgavevaretagelse samt understøtte en højere kvalitet og effektivitet i opgaveløsningen. Det er imidlertid vigtigt, at den enkelte kommune selv fastlægger de relevante områder. Et frivilligt og konstruktivt samarbejde mellem det offentlige og private kan medvirke til, at de offentlige opgaver løses på den bedste og mest effektive måde.

Regeringen og KL er enige om at understøtte og udbrede kommunernes samarbejde med den private sektor. Nye former for samarbejde og fleksible udbudsformer som fx funktionsudbud, udbud efter forhandling og offentlig-private partnerskaber kan medvirke til at forbedre kommunernes muligheder for at inddrage private aktører i opgaveløsningen. Samtidig skal gode erfaringer med offentlig-privat samarbejde udbredes, så kommunerne kan lære af hinanden.

Det er samtidig vigtigt, at der skabes gode rammevilkår for samarbejdet, så samarbejdet med private virksomheder ikke er unødigt tids- eller ressourcekrævende for kommunerne.

Der er enighed om, at praksis i det nuværende klagesystem for udbud indebærer for store forsinkelser og omkostninger. Regeringen vil derfor tage initiativ til at ændre rammerne for det nuværende klagesystem med henblik på bl.a. at mindske antallet af åbenlyst ubegrundede klager. Som led heri vurderes mulighederne for at afkorte de nuværende klagefrister over udbud, hæve klagegebyret og skabe større symmetri i fordeling af sagsomkostninger mellem offentlig ordregiver og klager.

Regeringen og KL er enige om, at rammeaftaler er et vigtigt redskab ved tilrettelæggelsen af et effektivt offentligt indkøb. Regeringen vil i nær fremtid søge at skabe øget klarhed om anvendelsen af rammeaftaler via en revision af implementeringsbekendtgørelsen.

Regeringen og KL er endvidere enige om, at der generelt er behov for at sikre en bedre forståelse af og klarhed om de gældende udbudsregler. KL noterer sig i den forbindelse, at regeringen vil arbejde for at forenkle EU's udbudsregler, så det bliver nemmere og billigere at gennemføre udbud, ligesom regeringen vil styrke vejledningen om udbudsreglerne.

Regeringen vil derudover som opfølgning på EU's nye udbudsdirektiver fremlægge en dansk udbudslov, der skal sikre større klarhed og fleksibilitet for virksomheder og ordregivere, herunder i forhold til nye udbudsformer, der styrker innovation og tager hensyn til livscyklusomkostninger. Regeringen vil nedsætte en arbejdsgruppe til det lovforberedende arbejde med deltagelse af blandt andet KL og eksterne eksperter med praktisk erfaring i arbejdet med udbud.

Regeringen og KL er endvidere enige om vigtigheden af at anvende sociale klausuler om uddannelses- og praktikpladser, partnerskaber mv. i relevante større udbud. Det konstateres i den forbindelse, at kommunerne arbejder med sociale klausuler og etiske hensyn i forbindelse med udbud.

Kommunernes brug af private leverandører målt ved IKU-indikatoren udgør i 2011 25 pct., hvilket afspejler en stigning i forhold til 2010. Regeringen og KL er enige om at følge udviklingen i IKU-indikatoren.

Med henblik på at fremme offentligt privat samarbejde etableres en låne- og deponeringsfritagelsespulje på 100 mio. kr. i 2013, hvor der kan søges om låneadgang eller dispensation fra deponeringsforpligtelsen i lånebekendtgørelsen.

6. Øvrige temaer

Restancer

På trods af målrettede initiativer ligger de kommunale restancer fortsat på et højt niveau. Regeringen og KL er derfor enige om fortsat at fastholde fokus på opkrævning og inddrivelse af de kommunale restancer dels for at nedbringe restancerne, dels for at sikre et højt gensidigt informationsniveau og opnå bedre sammenhængende processer på området.

Regeringen og KL er på den baggrund enige om at indgå i et partnerskab om inddrivelse med deltagelse af Skatteministeriet, KL samt udvalgte kommuner. Partnerskabet får til opgave at sikre den overordnede koordinering af konkrete initiativer til styrkelse af den fælles opkrævnings- og inddrivelsesopgave.

Følgende emner vil blandt andet blive behandlet i partnerskabet, der skal komme med konkrete anbefalinger i foråret 2013:

- Sikring af gennemsigtighed og løbende information og kommunikation om løsning af opkrævnings- og inddrivelsesopgaven og udbredelse af best practice.
- Afdækning af muligheder for procesoptimering på lønindeholdelsesområdet.

- Afklaring af hvorvidt der i større omfang er øvrige afgiftslignende kommunale krav, der kan blive omfattet af lovgivningen om særskilt lønindeholdelse.

Parterne er enige om at følge udviklingen i de kommunale restancer og gøre status for effekten af de igangsatte tiltag inden udgangen af 1. kvartal 2014.

Flere kvinder i ledelse

Regeringen lancerede i maj 2012 en dansk model for at få flere kvinder i ledelse. Regeringen opfordrer i forlængelse heraf kommuner og regioner til at udarbejde fælles retningslinjer for, hvordan man på regionalt eller kommunalt plan kan fremme kvinder i ledelse.

Kommunal fremme af vækst og erhvervsudvikling

Kommunerne har stor betydning for at skabe gode rammebetingelser for vækst og erhvervsudvikling gennem bl.a. effektiv virksomhedsrettet sagsbehandling, god infrastruktur mv.

Regeringen og KL er enige om at igangsætte et arbejde, der skal se nærmere på kommunernes bidrag til vækst og erhvervsudvikling. Arbejdet igangsættes efter færdiggørelsen af den igangværende evaluering af kommunalreformen på området for regional udvikling samt i forlængelse af arbejdet i de vækstteams, der er nedsat under ministerudvalget for ny erhvervs og vækstpolitik, og som løbende frem mod foråret 2013 vil komme med anbefalinger, der kan styrke væksten inden for erhvervsområder, hvor Danmark har særlige styrker og potentialer. Arbejdet skal endvidere ses i sammenhæng med den analyse af kommunernes incitamenter til at fremme vækst og skabelsen af nye arbejdspladser, der gennemføres i regi af Finansieringsudvalget under Økonomi- og Indenrigsministeriet.

Væksthuse

Regeringen og KL er enige om, at væksthuse spiller en rolle i det nationale erhvervsfremmesystem som regionale knudepunkter i et sammenhængende rådgivningssystem. Der er indgået en særskilt national aftale om rammer og mål for væksthuses indsats i 2013. På dette grundlag indgår kommunerne i slutningen af 2012 en aftale med væksthuset i regionen om indsatsen i 2013.

Praktikpladsaftalen

Regeringen har i forbindelse med finansloven for 2012 indgået *Aftale om en forstærket indsats for flere praktikpladser i 2012* med et bredt flertal i Folketinget. KL og regeringen er enige om, at kommunerne understøtter aftalen ved fortsat at prioritere oprettelsen af praktikpladser.

Kommunal ansatte med ret til statslig tjenestemandspension

Udgifter til tjenestemandspensioner hænger tæt sammen med skalatrinsindplaceringen på pensioneringstidspunktet. Regeringen og KL er enige om, at det generelt er et sundt princip, at der er sammenhæng mellem beslutningskompetence og finansieringsansvar. På den baggrund igangsættes en analyse af kommunernes håndtering af kommunalt tjenestemandsansatte med ret til statslig tjenestemandspension.

Ungdomsuddannelse for unge med særlige behov (STU)

Lov om ungdomsuddannelse for unge med særlige behov (STU) skal revideres i folketingsåret 2012/13. STU er en tre-årig ungdomsuddannelse til unge udviklingshæmmede og andre unge med særlige behov, der ikke kan gennemføre anden uddannelse.

Formålet med STU er, at den unge opnår personlige, sociale og faglige kompetencer til en så selvstændig og aktiv deltagelse i voksenlivet som muligt og eventuelt til videre uddannelse og beskæftigelse.

Som led i lovrevisionen foretages en vurdering af behovet for en evt. justering af uddannelsens rammer og indhold. Bl.a. undersøger man, om ungdomsuddannelsen lever op til lovens formål, om målgruppen er rigtigt afgrænset, og om midlerne anvendes hensigtsmæssigt. Regeringen og KL er derfor enige om at se nærmere på, om uddannelsen kan tilrettelægges mere hensigtsmæssigt i forbindelse med den kommende lovrevision, herunder på om kommunernes styring af uddannelsen kan styrkes.

Kommuners mulighed for at deltage i selskaber

Regeringen og KL er enige om at lempe begrænsningerne på kommunernes muligheder for aktivt at deltage i selskaber, og at det skal være nemmere for en kommune at udføre opgaver for en anden kommune.

Regeringen vil derfor søge om tilslutning til følgende:

- Den andel af omsætningen, der må stamme fra salg til andre end kommuner og regioner i virksomheder med deltagelse af kommuner og regioner, øges fra 25 pct. til 50 pct., jf. lov nr. 548 af 8. juni 2006.
- For at styrke kommunernes muligheder for mellem-offentlige samarbejder vil regeringen arbejde for at ophæve kravet om, at kommuner kun kan udføre opgaver for andre offentlige myndigheder, hvis opgaven forinden har været udbudt. Tiltaget vedrører opgaver, der ligger under tærskelværdierne i udbudsdirektiverne, og kommunerne vil fortsat skulle leve op til det almindelige gennemsigtighedsprincip i EU-retten.

Kommunernes betaling af vejbidrag

Regeringen og KL er enige om i efteråret 2012 at se nærmere på rammerne for kommunernes betaling af vejbidrag til spildevandsselskaberne.

Den kommunale kontoplan

Regeringen og KL er enige om, at der er et behov for at foretage et serviceeftersyn af den kommunale kontoplan, herunder vurdere om den overordnede struktur i kontoplanen kan opgøres mere hensigtsmæssigt.

Bilag 21 Aftale om regionernes økonomi for 2013

Regeringen
Danske Regioner

Aftale om regionernes økonomi for 2013

---

9. juni 2012

1. Indledning

Aftalen om regionernes økonomi for 2013 sikrer grundlaget for fortsat økonomisk råderum til flere behandlinger, fokus på kvalitet og understøtter samtidig centrale pejlemærker på sundhedsområdet.

Regeringen og Danske Regioner er enige om, at sundhedsvæsenet skal tilstræbe forbedringer i befolkningens sundhedstilstand med afsæt i høj kvalitet og effektiv ressourceudnyttelse.

Regeringen vil indføre en udrednings- og behandlingsret, der skal sikre hurtig udredning, og at de patienter, der har størst behov, kommer først i behandling. Ældre medicinske patienter skal opleve bedre kvalitet, sammenhængende forløb og færre forebyggelige genindlæggelser. Kræftområdet skal følges tæt for at sikre, at den styrkede kræftindsats fører til bedre behandling, kortere ventetid og stigende overlevelse. Der er sat styrket fokus på indsatsen for mennesker med psykisk sygdom, og der er aftalt en række initiativer, der skal sikre patienter hurtig behandling på landets fælles akutmodtagelser.

En fortsat prioritering af sundhedsområdet stiller krav om kloge og effektive løsninger. Sundhedsområdet står over for en fortsat stigende efterspørgsel, som blandt andet er præget af flere kronikere. Over for det står et begrænset økonomisk råderum for de kommende år. Opgaven er derfor at finde løsninger, der sikrer mere sundhed for pengene og dermed en bedre anvendelse af kapaciteten på sundhedsområdet. Formålet er at skabe plads til at sundhedsvæsenet fortsat kan udvikle sig og tilbyde nye behandlinger af høj kvalitet i hele landet.

Nye rammer for styring

Regionerne har med regnskaberne for 2010 og 2011 vist ansvar i forhold til styrings- og prioriteringsdagsordenen. Den indsats skal videreføres og forstærkes. Aftalen om regionernes økonomi for 2013 markerer, at det er et fælles statsligt og regionalt ansvar. Regionerne skal levere den konkrete styring og resultater, mens staten gennemfører de nødvendige centrale tiltag, der understøtter den regionale styringsindsats. Indsatsen skal ses inden for en ramme for et styrket samarbejde mellem regeringen og regionerne med fokus på tillid og orientering mod resultater.

Et bredt flertal i Folketinget står bag et styrket fokus på styring i form af den nye budgetlovgivning, der skal understøtte den regionale økonomistyring. Og der iværksættes økonomiske sanktioner over

for regionerne, hvis ikke aftalte rammer og budgetter overholdes samlet set. Fra 2014 indebærer budgetlovgivningen introduktion af et 4-årigt planlægningsperspektiv i form af bindende, 4-årige udgiftslofter. Til gengæld har regeringen forpligtet sig til at give regionerne bedre styringsmuligheder, blandt andet igennem en differentieret behandlingsgaranti, fokus på styring og produktivitet i forhold til praksisområdet, prioritering på medicinområdet og en understøttelse af det regionale arbejde med prioritering, blandt andet ved at adressere utilsigtede skred i patientbehandlingen gennem visitationsretningslinjer og ved at understøtte ensartede og effektive behandlingsforløb gennem nationale kliniske retningslinjer. Status for initiativerne indgår i de løbende drøftelser mellem regeringen og regionerne.

Regionerne forpligter sig på at arbejde for en fortsat god styring af omkostningerne på sygehusene, herunder arbejde målrettet på at nedbringe omkostningerne for de samlede patientforløb på de områder, hvor det giver faglig mening. Samtidig frigør regionerne i 2013 et omprioriteringsråderum via reduceret administration og bedre indkøb, som anvendes til en styrket behandlingsindsats. Danske Regioner indgår endvidere i det fælles økonomistyringsprojekt med staten.

2. De økonomiske rammer

Aftalen markerer en økonomisk prioritering af sundhedsområdet i 2013, med afsæt i de regionale budgetter for 2012. Prioriteringen skal ses i sammenhæng med de aktuelt store underskud på de offentlige finanser og den økonomiske krise, der har skærpet kravene til finanspolitikken i Danmark. Det betyder også behov for en forstærket styring af anlægsaktiviteten i 2013. En fast styring af de offentlige udgifter vil i de kommende år således være afgørende for at fastholde en høj troværdighed og tillid til dansk økonomi.

Boks 1**Økonomiske forudsætninger vedrørende sundhedsområdet**

- Med aftalen løftes aktiviteten på sygehusområdet i 2013 med 3 pct. Det tilvejebringes ved et løft på 673 mio.kr. og produktivetsforbedringer på 2 pct. Der prioriteres endvidere 200 mio.kr. til udvidet kapacitet på det psykiatriske område.
- Der er aftalt et samlet niveau for nettodriftsudgifterne (eksklusive medicintilskud) på sundhedsområdet på 94.943 mio. kr. i 2013, hvortil kommer reguleringer i medfør af DUT-princippet.
- Der er aftalt et loft for anlægsudgifterne (brutto) på 2.200 mio.kr. på sundhedsområdet i 2013. Der er hertil forudsat investeringer på 3.000 mio. kr. i 2013 vedrørende de nye sygehuse med støtte fra kvalitetsfonden. Der hensættes endvidere i 2013 i regionerne ved deponering 1.038 mio. kr. (13-PL) til finansiering af projekter med kvalitetsfondsstøtte.
- Det er lagt til grund for aftalen, at regionernes udgifter til medicintilskud i 2013 udgør 6.396 mio. kr.
- Det statslige bloktilskud udgør 82.400 mio. kr. i 2013, hvortil kommer reguleringer i medfør af DUT-princippet.
- Det statslige, aktivitetsbestemte tilskud udgør i 2013 2.707 mio. kr. Den aktivitetsbestemte pulje udmøntes som anført i bilag 1.
- De foreliggende opgørelser viser, at sygehuse i 2011 har præsteret en samlet produktionsværdi på 65.322 mio. kr. (13-PL). I 2012 forventes sygehuse at præstere en aktivitetsstigning på 0,8 pct. svarende til en produktionsværdi på 65.845 mio. kr. (13-PL) ekskl. puljer. I 2013 forventes en yderligere aktivitetsstigning på 3 pct. svarende til en forventet produktionsværdi på 67.820 mio. kr. De forventede produktionsværdier i 2012 og 2013 er opgjort under forudsætning af en produktivetsvækst på 2 pct. i begge år.
- Det maksimale niveau for regional finansiering fra kommunal medfinansiering i form af aktivitetsbestemte bidrag udgør 19.150 mio. kr. i 2013. Finansieringsloftet fordeles mellem regionerne med udgangspunkt i regionernes aktivitet.

Boks 2**Økonomiske forudsætninger vedrørende regional udvikling**

- Der er aftalt et samlet niveau for nettodriftsudgifterne på området for regional udvikling i 2013 på 2.937 mio. kr., hvortil kommer reguleringer i medfør af DUT-princippet.
- Det statslige bloktilskud til regional udvikling udgør 2.242 mio. kr. i 2013, hvortil kommer reguleringer i medfør af DUT-princippet.
- For 2013 vil pris- og lønregulering indebære, at udgangspunktet for regionernes bidragsfastsættelse vil være et grundbidrag på 124 kr. pr. indbygger, svarende til 695 mio. kr. Reguleringen er fastsat på basis af et skøn for den regionale pris- og lønudvikling fra 2012-2013 på 1,2 pct. inklusive medicin.

Boks 3**Øvrige økonomiske forudsætninger**

- Udgifterne til medicintilskud i 2011 udgjorde 6.542 mio. kr. på landsplan. Via den aftalte medicingaranti reguleres bloktilskuddet i 2012 med 75 pct. af mindreudgifterne i regionerne i forhold til det forudsatte niveau.
- Pris- og lønudviklingen på sundhedsområdet fra 2012-2013 er fastsat til 1,4 pct. (ekskl. medicintilskud). For regional udvikling er pris- og lønudviklingen fra 2012-2013 fastsat til 1,6 pct. Den samlede pris- og lønregulering på det regionale område fra 2012-2013 er fastsat til 1,2 pct. inklusive medicin. PL-skønnet for anlægsudgifterne er 1,6 pct. fra 2012-2013.

I 2013 er 1 mia. kr. af regionernes bloktilskud betinget af regionernes aftaleoverholdelse i budgetterne for 2013. Herudover vil en overskridelse af budgetterne i regnskaberne for 2013 indebære en modregning i regionernes bloktilskud.

En andel af regionernes bloktilskud i 2013 på ½ mia. kr. er betinget af, at regionernes budgetter for 2013 lever op til den aftalte ramme for anlægsudgifterne på 2,2 mia. kr.

Der er i aftalen forudsat udgifter til medicintilskud på 6.396 mio. kr. i 2013. Regeringen vil søge Folketingets tilslutning til, at regionerne, som en midlertidig foranstaltning i 2013, ikke vil blive modregnet i bloktilskuddet som følge af eventuelt højere realiserede udgifter i regnskaberne på dette område. Fra 2014 indgår udgifterne til medicintilskud under regionernes udgiftsloft og det samlede aftalte udgiftsniveau på sundhedsområdet. Der er på den baggrund enighed om, frem mod økonomiaftalen for 2014, at drøfte budgettekniske modeller for håndtering af en eventuel usikkerhed på området.

Regeringen og Danske Regioner er enige om, at der i efteråret i Økonomi- og Indenrigsministeriets budget- og regnskabsudvalg drøftes tekniske forhold i regionernes budgetsystem med relevans i forhold til indførelse af budgetlovgivningen. Det omfatter en vurdering af muligheden for at kunne budgettere med generelle reserver på sundhedsområdet, en afdækning af den budgetmæssige håndtering af tilsagnsmidler på det regionale udviklingsområde samt en status for brugen af omkostningsbaserede budgetter og regnskaber. Arbejdet færdiggøres september 2012 med henblik på i relevant omfang at kunne have virkning for de regionale budgetter for 2013.

Styrket økonomi- og omkostningsstyring

En stor del af de senere års øgede aktivitet på sygehusene er gået til mere behandling af hver enkelt patient, blandt andet fordi omlægningen af patientbehandlingen fra stationær til ambulante behandling i flere tilfælde har øget antallet af ambulante patientbesøg markant.

Der er derfor enighed om en styrket regional styring og et øget ledelsesfokus på patientforløbenes samlede omkostning ude på de enkelte sygehuse og sygehusafdelinger. Det betyder, at omkostningerne for de samlede patientforløb bør nedbringes på de områder, hvor det giver faglig mening.

Der er endvidere enighed om, at der i regi af Udvalget for bedre incitamenter i sundhedsvæsenet udvikles modeller, der fra 2014 skal medvirke til at begrænse væksten i udgiften pr. patient og bidrage til effektive behandlingsforløb via blandt andet en samling af kontakterne på færre dage. Udvalgets

arbejde skal blandt andet inddrage resultaterne af igangværende regionale modeller for at bremse stigningen i patientomkostningerne via den lokale takststyring. Målet er korte og effektive udrednings- og behandlingsforløb til gavn for patienterne.

Danske Regioner og regeringen er enige om et styrket samarbejde som led i Projekt god økonomistyring, som skal sikre en god økonomistyring i hele den offentlige sektor. Der gennemføres i regi af Økonomi- og Indenrigsministeriet, Finansministeriet og Danske Regioner en evaluering af regionernes kvartalsopfølgninger i efteråret 2012, der skal understøtte forbedringer i opfølgningen fra 2013. Samtidig igangsættes i regi af Finansministeriet og Danske Regioner en kortlægning af den konkrete regionale økonomistyring med et initialt fokus på økonomistyringen på enhedsniveau (sygehusene), der omfatter budgetter, opfølgninger, kobling mellem økonomi og aktiviteter mv. Kortlægningen på enhedsniveau gennemføres i efteråret 2012, mens analysens resultater forventes klar i foråret 2013, og vil herefter indgå i drøftelser med Danske Regioner.

Der er desuden enighed om, at der fastlægges form og principper for en fremrykning af indberetning af regionernes fordelingsregnskaber. Det aftales derfor, at seneste års fordelingsregnskaber fremover indberettes senest 1. april. Det sikrer, at der kan fastsættes retvisende takster på et så tidstro grundlag som muligt, og at taksterne dermed kan udmeldes endeligt for det efterfølgende år ultimo juni – første gang i 2013. Konsekvenserne af den nye proces for indberetning evalueres i 2013 mellem Danske Regioner og Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse.

Arbejdsgruppe om regioners låntagning

Regeringen og Danske Regioner er enige om at nedsætte en arbejdsgruppe om de regionale låne- og deponeringsregler.

Arbejdsgruppen skal undersøge mulighederne for en modernisering af låne- og deponeringsreglerne for investeringer, der gennem fremtidige driftsbesparelser sikrer en fornuftig rentabilitet. Derudover undersøges mulighederne for et flerårigt perspektiv i kommuner og regioners låntagning, og der foretages en kortlægning af kommuner og regioners eksisterende lånemuligheder. Arbejdsgruppen skal tage i betragtning, at budgetloven indebærer et forstærket behov for overordnet styring i den offentlige sektor.

3. Udrednings- og behandlingsgaranti

Regeringen ønsker at indføre en ny rettighed for patienterne, der indebærer, at alle patienter inden for 1 måned efter, at henvisningen fra den praktiserende læge er modtaget på sygehuset, skal være udredt eller som minimum have en plan for et videre udredningsforløb, hvis udredningen ikke kan afsluttes inden for fristen.

Regionerne får dermed en pligt til at udrede patienterne inden for fristen, hvis det er fagligt muligt, og en pligt til at benytte andre regioners eller privates kapacitet, hvis det er nødvendigt. En hurtig udredning er afgørende for, at patienten kan blive afklaret og få igangsat den rigtige behandling, så hurtigt som muligt.

Derudover vil regeringen differentiere den nuværende ret til hurtig behandling under det udvidede frie sygehusvalg på 1 måned. Den differentierede ret indebærer, at fristen for patientens udvidede frie sygehusvalg fastsættes til 2 måneder fra patientens samtykke til behandlingstilbud på grundlag af

den gennemførte udredning, og 1 måned for patienter med mere alvorlige sygdomme eller tilstande. Vurderingen sker på grundlag af sygdommens alvorlighed, evt. smerter, funktionshæmning m.m. Sundhedsstyrelsen udarbejder et vejledende grundlag for vurderingen, hvor regionernes erfaringer på området vil blive inddraget.

Det vil give sygehusene større fleksibilitet i tilrettelæggelsen af behandlingen og skabe bedre rum for at prioritere de mest alvorligt syge først.

Den differentierede behandlingsret ændrer ikke ved, at livstruende kræft- og hjertesygdomme allerede er garanteret akut handling og planlagte pakkeforløb via blandt andet indførelsen af kræft og hjertepakker. Øvrige akutte patienter behandles fortsat med det samme og efter behov.

Regeringen og Danske Regioner er enige om, at en ret til hurtig udredning for alle somatiske patienter indføres pr. 1. september 2013, mens den differentierede behandlingsgaranti indføres pr. 1. januar 2013.

Der er enighed om, at udredningsgarantien ikke bør føre til ændringer i almen praksis' henvisningspraksis. Mange diagnostiske forløb for en patient kan og bør fortsat ske i praksisregi med nødvendig adgang til undersøgelse på sygehusene (røntgen m.m.) i overensstemmelse med hidtidig praksis.

Regeringen og Danske Regioner er desuden enige om, at der etableres en model for monitorering af udredningsgarantiens overholdelse (fx igennem audit og lignende). Modellen skal foreligge 2. halvår af 2012. Parterne er enige om at evaluere resultaterne af udrednings- og behandlingsgarantien 1 år efter ikrafttræden med henblik på at vurdere behovet for justeringer.

Parterne er endvidere enige om, at de ressourcer, der frigives som følge af, at de enkelte sygehuse opnår større fleksibilitet i tilrettelæggelsen af behandlingen af patienterne anvendes til yderligere at styrke sundhedsindsatsen, herunder til en styrket diagnostisk indsats i forbindelse med indførelsen af en ret til hurtig udredning.

4. Psykisk sygdom

Regeringen og Danske Regioner er enige om, at det psykiatriske område skal sidestilles med det somatiske. Regeringen har derfor nedsat et udvalg, hvor blandt andre Danske Regioner er repræsenteret. Udvalget skal komme med forslag til, hvordan indsatsen for mennesker med psykisk sygdom tilrettelægges og gennemføres bedst muligt, herunder konkrete forslag, der indebærer en bedre udnyttelse af den eksisterende kapacitet på hele psykiatriområdet, samt forslag der kunne prioriteres, baseret på ny viden og evidens samt et generelt krav om effektivitet. Udvalget vil rapportere medio 2013.

Regeringen og Danske Regioner er desuden enige om, at der afsættes 200 mio. kr. i 2013 til at påbegynde en kapacitetsudbygning i psykiatrien med henblik på at forberede indførelse af en udrednings- og behandlingsret i psykiatrien.

Den konkrete udformning af en ret i psykiatrien afventer nærmere analyse og drøftelse mellem parterne, så realisering sker i takt med, at kapacitet og økonomisk råderum kan tilvejebringes.

Parterne er enige om, at der skal sættes fokus på visitationspraksis i psykiatrien. Endvidere igangsættes en analyse af kapaciteten til udredning og behandling på det psykiatriske område, herunder de personalemæssige ressourcer. Analysen skal blandt andet afdække mulighederne for at optimere og tilpasse den samlede kapacitet samt afdække potentialerne for en bedre kapacitetsanvendelse på området. Arbejdet skal afsluttes i efteråret 2012.

Regeringen og Danske Regioner er desuden enige om at fortsætte samarbejdet om den fælles afstigmatiseringskampagne "EN AF OS", hvis formål er at mindske fordomme om psykisk sygdom. Det skal ses i lyset af, at øget viden om psykisk sygdom kan skabe mulighed for, at flere psykisk syge får eller bevarer tilknytningen til arbejdsmarkedet, samt medvirker til, at mennesker behandles i tide.

5. Kræftindsatsen

Kræftområdet er højt prioriteret, og der er tilført betydelige midler til området. Med indførelsen af pakkeforløb på kræftområdet og implementeringen af Kræftplan III er der taget en række initiativer til at forbedre behandlingen, og det har sammen med en betydelig indsats i regionerne bidraget til et løft af behandlingskvaliteten, lavere ventetider og højere overlevelsesrater samtidig med, at personale og udstyr anvendes effektivt.

Det er vigtigt, at der i hele sundhedsvæsenet arbejdes på at styrke kræftbehandlingen. Resultaterne af kræftbehandlingen skal følges tæt, og der skal løbende gøres status for, om de tilførte midler og de mange initiativer fortsat fører til en bedre behandling, kortere ventetid og stigende overlevelse.

I løbet af den seneste periode har der været patienter, som har ventet mere end de maksimale ventetider, før de fik behandling, og den hidtidige monitorering har vist sig ikke at være robust nok. Regeringen og Danske Regioner er enige om en tæt opfølgning på både forløbstider for pakkeforløb og de maksimale ventetider. Regionerne vil sikre overholdelse af reglerne på området og løbende arbejde for en forbedring af forløbstiderne, idet forskelle i forløbstider mellem regionerne anviser et forbedringspotentiale.

Herudover er der enighed om at igangsætte et arbejde vedrørende kontrolforløb af kræftpatienter med henblik på at sikre målrettede, ensartede og i videst muligt omfang evidensbaserede kontrolforløb. Et centralt fokus for arbejdet er bedre anvendelse af personale- og kapacitetsmæssige ressourcer. Formålet er at skabe gode kontrolforløb og frigøre ressourcer, der kan prioriteres til andre områder inden for kræftbehandling. Der nedsættes en styregruppe i regi af Task Force for patientforløb på kræft- og hjerteområdet.

6. Akutområdet

Regeringen og Danske Regioner er enige om, at akutte patienter skal sikres hurtig behandling i landets akutmodtagelser.

Regeringens akutudvalg er i maj 2012 kommet med en række anbefalinger til, hvordan ventetiden i akutmodtagelser kan nedbringes, herunder at samtlige regioner opstiller servicemål for ventetider i akutmodtagelserne. Udvalgets afrapportering viser, at regionerne generelt har fokus på området og har igangsat en række konkrete initiativer til at nedbringe ventetider i akutmodtagelser og højne kvali-

teten i visitation og behandling. Blandt andet er igangsat en række initiativer vedrørende organisering og arbejdstilrettelæggelse med henblik på at optimere arbejdsgangene og sikre effektive patientforløb, herunder triage, tværfaglige teams, "fast track spor"/behandlersygeplejerskerspor til patienter med mindre skader, flowmasterfunktioner og elektroniske oversigtstavler.

Det vurderes samlet med udgangspunkt i de foreliggende ventetidsoplysninger mv., at visitation kombineret med et fortsat fokus på at optimere arbejdstilrettelæggelsen fx gennem triage og en bedre udnyttelse af kompetencerne i de forskellige medarbejdergrupper kan sikre grundlaget for en håndtering af ventetidsproblematikken i akutmodtagelserne.

Regeringen og Danske Regioner er enige om frem mod foråret 2014 gradvist at indfase visiteret adgang til landets fælles akutmodtagelser, idet visiteret adgang er et afgørende tiltag i forhold til at sikre patienten det rette behandlingstilbud og derigennem sikre en effektiv udnyttelse af sundhedsvæsenets ressourcer. Indfasningen gennemføres i forlængelse af de initiativer, som regionerne allerede har igangsat. Der er ligeledes enighed om, at samtlige regioner opstiller servicemål for ventetider i akutmodtagelser og løbende monitorerer disse. Parterne vurderer samtidig, at et vigtigt element i patientens samlede oplevelse af behandlingsforløbet er, at patienterne oplyses om de forventede ventetider i akutmodtagelserne.

Regeringen og Danske Regioner er enige om at følge udviklingen på området tæt med henblik på at se effekten af de igangsatte initiativer.

Der er med finanslovaftalen for 2012 afsat en reserve til drift af akutbiler og akutlægebiler i udkantsområder samt en reserve til etablering af en varig helikopterordning. Det er med finanslovaftalen fastlagt, at der vil blive taget stilling til en varig helikopterordning målrettet tyndtbefolkede områder og øer i efteråret 2012, med afsæt i erfaringerne fra de igangsatte forsøg. En varig ordning skal i givet fald søges etableret i direkte forlængelse af de igangsatte forsøg.

Parallelt med evalueringen af forsøgene med helikopterordninger gennemføres i regi af Akutudvalget en kortlægning af behovet for flere akutbiler og akutlægebiler i landets udkantsområder. På den baggrund vil regeringen i efteråret 2012 tage endeligt stilling til den afsatte reserve til akutbiler og akutlægebiler, i sammenhæng med beslutningen om en eventuel varig helikopterordning.

7. Kvalitet

Det danske sundhedsvæsen skal tilbyde høj kvalitet i behandlingen, uanset hvor patienten kommer hen. Det er et regionalt ansvar, at der sikres god kvalitet og høj patientsikkerhed i behandlingen samtidig med, at ressourcerne anvendes effektivt ude på de enkelte sygehuse. Det er vigtigt, at der lokalt fortsat arbejdes med forbedringen heraf.

Regeringen og Danske Regioner er enige om, at sundhedsvæsenet på samme tid skal stræbe efter følgende tre overordnede målsætninger:

- Forbedringer i befolkningens sundhedstilstand, herunder høj klinisk kvalitet af behandlingerne
- Høj patientoplevelt kvalitet, herunder korte ventetider
- Lave udgifter per borger

For at opnå denne balancerede udvikling af sundhedsvæsenet er regeringen og Danske Regioner enige om både på nationalt, regionalt og lokalt niveau målrettet at fremme og prioritere de initiativer, der giver mest mulig sundhed for pengene.

Regionerne vil fortsætte og intensivere de initiativer, der øger kvaliteten og patientsikkerheden, og som samtidig understøtter en begrænset vækst i sundhedsudgifterne. Fokus på kvalitet indebærer blandt andet ændringer i ledelsesfokus, lokale kulturer, samarbejdsmodeller og patientnære processer. Indsatsen indebærer derfor en bevidst, sammenhængende og flersidet satsning. Den eksisterende viden fra Patientsikkert Sygehus og andre kvalitetsindsatser skal anvendes. Der skal være fokus på fælles metoder, videndeling og vidensopsamling regionerne og sygehusene imellem.

Regeringen og Danske Regioner er derfor enige om følgende ambitiøse målsætninger for kvalitet:

- Sygehusedeligheden (HSMR) reduceres med 10 pct. over tre år.
- Antallet af skader på patienter reduceres med 20 pct. over tre år.

Det er regionernes ansvar at udforme de konkrete strategier og delmål og realisere ambitionerne. Initiativer og indsatser skal målrettes regionale forhold og lokale behov for forandring. Regeringen og Danske Regioner vil løbende drøfte udviklingen, herunder de konkrete indsatser, der understøtter målsætningerne.

Herudover er regeringen og Danske Regioner enige om at følge udviklingen på nedenstående områder med henblik på at:

- Nedbringe omfanget af sygehuserhvervede infektioner
- Reducere den gennemsnitlige liggetid
- Nedbringe andelen af akutte genindlæggelser
- Nedbringe væksten i kontakter pr. patient
- Øge andelen af dagkirurgi

For at understøtte arbejdet med kvalitet har regeringen – sammen med Danske Regioner og KL – nedsat et udvalg om bedre incitament i sundhedsvæsenet. Målet er at sikre en incitamentsstruktur, der tilskynder til øget effektivitet og kvalitet, behandling til tiden, forebyggelse, anvendelse af velfærdsteknologi mv. Udvalget afleverer i foråret 2013.

Nationale kliniske retningslinjer

Regeringen og Danske Regioner er enige om, at alle uanset bopæl skal have adgang til ensartet høj kvalitet i udredning og behandling. Et centralt redskab i den sammenhæng er fokuserede nationale kliniske retningslinjer målrettet det daglige kliniske arbejde. De kliniske retningslinjer skal bidrage til en effektiv ressourceudnyttelse ved at understøtte gode patientforløb og effektive arbejdsgange. Der er afsat 80 mio. kr. på finansloven for 2012 i perioden 2012-2015 til udarbejdelse af nationale kliniske retningslinjer. Der udarbejdes ca. 5 kliniske retningslinjer i 2012 og yderligere ca. 15 kliniske retningslinjer i hvert af de følgende år 2013-2015.

Regeringen og Danske Regioner er enige om, at retningslinjerne skal sikre en løbende prioritering på sundhedsområdet med fokus på at sikre mest mulig sundhed for pengene. Til sikring heraf nedsæt-

tes der en styregruppe for arbejdet med deltagelse af KL, Danske Regioner, Sundhedsstyrelsen og Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse. Styregruppen vil blandt andet have til opgave at udvælge områder, hvor der skal udarbejdes nationale kliniske retningslinjer, og godkende en generisk model for arbejdet, som sikrer korte, præcise og handlingsanvisende kliniske retningslinjer. Styregruppen skal desuden løbende forholde sig til de organisatoriske og økonomiske implikationer ved arbejdet med de kliniske retningslinjer.

Regeringen og Danske Regioner er enige om vigtigheden af, at de kliniske retningslinjer og implementeringen heraf resulterer i en mere effektiv ressourceanvendelse i patientbehandlingen og dermed ligger inden for de eksisterende økonomiske rammer til sundhedsvæsenet.

8. Mere sundhed for pengene

Sundhedsvæsenet prioriteres højt og udgør en stor del af de offentlige udgifter. Det stiller krav til, at ressourcerne anvendes der, hvor der opnås mest mulig sundhed for pengene. Effektiv anvendelse af kapaciteten på sundhedsområdet er en central forudsætning for at imødekomme de kommende års udfordringer med begrænset råderum i den offentlige vækst sammenholdt med fortsat stigende forventninger og øget efterspørgsel på sundhedsområdet. Der er således behov for at fortsætte arbejdet med effektiviseringer, bedre kapacitetsudnyttelse og en styrket prioritering i regionerne.

Effektiv anvendelse af sygehuspersonalets arbejdstid

Som led i regeringens 2020-dagsorden skal der ses på anvendelsen af de offentlige personaleresourcer med henblik på at sikre, at kvaliteten i den offentlige opgaveløsning kan fastholdes, *jf. Danmark i arbejde – udfordringer for dansk økonomi mod 2020*. Det gælder også anvendelsen af sundhedspersonale.

Personalet spiller en vigtig rolle i sygehusvæsenet og er en central forudsætning for en god patientbehandling. Over 60 pct. (47 mia. kr.) af de samlede offentlige udgifter i sygehusvæsenet går til lønninger. Personaleresourcerne skal derfor anvendes så effektivt som muligt. Det handler blandt andet om, at speciallægen kommer frem i front i modtagelsen af patienter, at sikre øget kvalitet og effektivitet i mødet med patienten, optimere organisering og vagtplanlægning samt øge antallet af aktive timer på operationsstuer, ved scanningsudstyr mv.

Øget ledelsesrum og nedbrydelse af overenskomstmæssige barrierer for effektiv sygehusdrift og optimale patientforløb vil blive et vigtigt fokusområde i de kommende overenskomstforhandlinger.

Afgørende for optimal ressourceanvendelse og høj kvalitet er fokus på kerneopgaven, ikke mindst i arbejdstilrettelæggelsen. Regeringen og Danske Regioner er derfor enige om at igangsætte en større analyse af effektiv og fleksibel personaleanvendelse. En styregruppe med deltagelse af Finansministeriet, Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse og Danske Regioner skal følge arbejdet tæt.

Retningslinjer for visitation og henvisning

Arbejdet med nye retningslinjer for visitation og henvisning har vist sig at være et effektivt instrument i prioriteringen af sundhedsressourcer. Visitationsretningslinjerne har blandt andet haft stor betydning for udviklingen i antal behandlinger på fx fedmeområdet. Antallet af disse behandlinger er nu lavere end i 2010, og udgifter, der før kunne henføres til blandt andet indikationsskred og overbehandling på det område, kan nu prioriteres til andre behandlingsområder, herunder livstruende sygdomme. Det er

derfor vigtigt, at arbejdet med visitationsretningslinjer fortsætter, og at det fokuseres på behandlingsområder med en vis volumen, og hvor der er mistanke om et utilsigtet skred i behandlingen.

Regeringen og Danske Regioner er enige om at udarbejde nye retningslinjer for visitation og henvisning på en række behandlingsområder i 2013, herunder plastikkirurgi efter excessivt vægttab, operation for grå stær og ADHD.

Sygehusmedicin og prioritering

Fokus på en bedre anvendelse af offentlige ressourcer gælder også sygehusmedicinområdet. Det er derfor vigtigt, at der fortsat sikres en styring af medicinudgifterne, lavere priser, og at der er mere transparens i forhold til, hvilke behandlinger og medicin, der tilbydes.

Udarbejdelse af fælles behandlingsvejledninger og rekommandationslister i regi af Rådet for Anvendelse af Dyr Sygehusmedicin (RADS) sikrer anvendelsen af omkostningseffektive lægemidler og ens behandling på tværs af regionerne samt øger kvaliteten i behandlingen.

Regeringen og Danske Regioner er enige om, at regionerne sammen med RADS fortsætter arbejdet med at skabe rammer på klinisk niveau for anvendelse af sygehusmedicin, så medicinanvendelsen på alle store behandlingsområder ensartes på tværs af regionerne. Regeringen og Danske Regioner er desuden enige om, at der er særlige forhold vedrørende RADSs anbefalinger om anvendelse af lægemidler uden for godkendt indikation, som nærmere skal afklares.

Der er også enighed om i efteråret 2012 at analysere og overveje fremtidige rammer, der kan sikre lavere priser på sygehusmedicin.

Herudover er der behov for en mere konsekvent og entydig måde at vurdere anvendelse og ibrugtagning af nye lægemidler i Danmark, end det er tilfældet i dag. Parterne er derfor enige om at undersøge mulighederne for en øget prioritering på området, hvor der lægges vægt på lægemidlers omkostningseffektivitet med henblik på at sikre et bedre forhold mellem effekten af og prisen på lægemidlerne og derved sikre mere sundhed for pengene. I arbejdet skal relevante erfaringer fra andre lande inkluderes.

Lægemidler er et godt udgangspunkt for et styrket fokus på omkostningseffektiv anvendelse af ressourcerne i sundhedsvæsenet, men ambitionen er, at dette fokus skal udvides til at omfatte flere og andre områder end blot medicin. Regeringen og Danske Regioner er således enige om at fortsætte drøftelserne om, hvorledes der som led i en bredere dagsorden kan sikres mest mulig sundhed for pengene. En konkret model for det videre arbejde med prioritering skal drøftes som en del af økonomiaftalen for 2014.

Et mere systematisk arbejde med prioritering vil også skabe en større gennemsigtighed i forhold til de beslutninger, der hver dag træffes om valg eller fravalg af lægemidler og anden medicinsk teknologi.

Gebyrer for udeblivelser

Danske Regioner og regeringen er enige om, at der i to regioner iværksættes konkrete forsøg med gebyrer for udeblivelser for derved at tilvejebringe et praktisk erfaringsgrundlag for det videre arbejde med at reducere omfanget af udeblivelser. Forsøgene igangsættes i efteråret 2012. Der samles op

på erfaringerne fra forsøgene, herunder også i forhold til andre metoder til nedbringelse af udeblivelser såsom blandt andet sms og selvbookning, når de første resultater foreligger.

Forbedrede arbejdsgange og videndeling

De nationale og internationale erfaringer med nye metoder i arbejdsgange på landets sygehuse og afdelinger er gode. Mange af disse metoder har bidraget til at realisere betydelige gevinster ved ændring af relativt simple arbejdsprocesser og forbedret planlægning.

Det er vigtigt, at gode eksempler og metoder vedrørende forbedrede arbejdsgange spredes for at anvende ressourcerne så optimalt som muligt. Sundhedsvæsenet skal derfor dele viden og udbrede bedste praksis til gavn for patienten og samfundsøkonomien. Regeringen og Danske Regioner er enige om sammen at drøfte udviklingen i de initiativer, der er sat i gang.

9. Omprioritering af ressourcer til mere borgernær service

Parterne er enige om, at der ved en omprioritering af ressourcerne i det regionale sundhedsvæsen fortsat kan frigøres betydelige ressourcer, uden at kvaliteten af den sundhedsfaglige indsats sænkes. Parterne er således enige om, at der i 2013 skal frigøres 0,3 mia. kr., som omprioriteres til den borgernære service. Det skal blandt andet ske ved mere effektiv regional administration, lavere sygefravær og mere effektivt indkøb.

Mindre administration

Regeringen og Danske Regioner er enige om, at regionerne gennem en omstilling og mere effektive arbejdsgange reducerer administration. Opgørelser for antal administrativt ansatte viser en reduktion i 2011. Regeringen og Danske Regioner noterer den positive udvikling og er fortsat enige om, at arbejdet skal styrkes. Målsætningen er som aftalt i aftale om regionernes økonomi for 2012 at reducere den regionale administration med 2½ pct. i 2012 og 5 pct. i 2013 svarende til knap 160 mio. kr. (2011-pl) i forhold til 2010-niveauet dog med respekt for administration i forbindelse med de kvalitetsfundsstøttede sygehusbyggerier. De frigjorte midler skal anvendes til den patientnære indsats.

Lavere sygefravær

Sygefraværet i regionerne ligger på samme måde som andre steder i den offentlige sektor stadig højt. Regionerne vil fortsat arbejde for at nedbringe sygefraværet, herunder rette særligt fokus på de sygehuse og medarbejdergrupper, der har det største fravær.

Danske Regioner vil inden udgangen af 2012 udarbejde og offentliggøre en benchmark af fravær på sygehusniveau for at få større fokus og indsigt i fraværsproblematikker på de enkelte sygehuse og afdelinger. Parterne vil følge op herpå i foråret 2013.

Effektivt indkøb

Regionerne arbejder via centralisering og standardisering af indkøb samt fælles indkøb mv. for at muliggøre frigørelse af ressourcer ved et mere effektivt indkøb. Arbejdet videreføres, og regionerne vil med mere effektivt vareindkøb og logistik arbejde for at nå målet om at frigøre 1 mia. kr. frem mod 2015 i forhold til 2009-niveau. Som led i regionernes strategi bedømmer regionerne løbende, hvilke varegrupper der er egnede til fælles udbud, herunder medicoteknisk udstyr. Regeringen og Danske Regioner er enige om at følge udviklingen på området tæt.

10. National handlingsplan for den ældre medicinske patient

Regeringen og satspuljepartierne har med satspuljeaftalen for 2012 afsat i alt 200,4 mio. kr. i perioden 2012-2015 til en national handlingsplan for den ældre medicinske patient. Handlingsplanen bygger blandt andet på Sundhedsstyrelsens oplæg "Styrket indsats for den ældre medicinske patient – fagligt oplæg til en national handlingsplan".

Den nationale handlingsplan indeholder i alt 11 initiativer og skal særligt føre til at reducere antallet af uhensigtsmæssige (gen)indlæggelser og styrke sammenhængen i og koordinationen af patientforløbet.

Initiativerne i handlingsplanen udmøntes af regioner, kommuner og stat i henhold til den fælles udmøntningsplan. I udmøntningsplanen er fastlagt milepæle og konkrete målsætninger for de enkelte initiativer, som alle parterne er forpligtede til at overholde. Udmøntningen af de enkelte initiativer vil blive fulgt nøje af Styregruppen for den ældre medicinske patient.

Kapaciteten på de medicinske afdelinger skal anvendes bedst muligt, herunder skal uhensigtsmæssige indlæggelser undgås, og patienterne skal ikke være indlagt længere tid end nødvendigt.

Som et led i handlingsplanen gennemføres derfor en analyse af de medicinske afdelinger blandt andet med henblik på en vurdering af, om de medicinske sengepladser anvendes bedst muligt.

11. Digitalisering/sundheds-it/velfærdsteknologi

Digitalisering og velfærdsteknologi er centrale redskaber til at forny den offentlige sektor, skabe økonomisk råderum og sikre en mere fleksibel, moderne service.

Regeringen, KL og Danske Regioner samarbejder om at realisere digitaliseringsstrategiens målsætning om, at 80 pct. af den skriftlige borgerkommunikation er digitaliseret i 2015.

Regeringen, KL og Danske Regioner er enige om at udarbejde en ny ambitiøs digitaliseringsreform af velfærdsområderne, der kan indgå i økonomiforhandlingerne for 2014. Reformens målsætning er at sætte fart på national udbredelse af digitale og velfærdsteknologiske løsninger, der øger produktiviteten i den offentlige service, reducerer ressourceforbruget, understøtter høj kvalitet og har fokus på borgernes mestring af eget liv.

Parterne er desuden enige om at gennemføre national implementering af telemedicinsk sårvurdering samt at igangsætte initiativerne i en national handlingsplan for udbredelse af telemedicin.

Endvidere er der enighed om at udarbejde en ny digitaliseringsstrategi for sundhedsområdet frem mod økonomiforhandlingerne for 2014. Arbejdet koordineres med digitaliseringsreformen.

Endelig er parterne enige om, at der skal sikres en mere effektiv produktion, distribution og anvendelse af offentlige grunddata.

Aftalerne vedrørende digitalisering og velfærdsteknologi er uddybet i bilag 2.

12. Offentlig-privat samarbejde

Regeringen og Danske Regioner er enige om, at offentlig-privat samarbejde kan bidrage til at sikre kvalitet og effektivitet i den offentlige sektor gennem udnyttelse af kompetencerne i den private sektor, og det kan samtidig medvirke til udvikling af nye innovative løsninger på velfærdsopgaverne.

Der skal i sundhedsvæsenet sættes fokus på et øget samarbejde med private virksomheder om udviklingen af innovative velfærdsteknologiske løsninger og fremdrift i arbejdet med videndeling og fælles løsninger på tværs af kvalitetsfundsbyggerierne med henblik på billigere løsninger.

Parterne er på den baggrund enige om, at de mulige gevinster ved et samarbejde med private virksomheder skal søges udnyttet blandt andet gennem øget samarbejde om udvikling af innovative velfærdsteknologiske løsninger og øget anvendelse af innovative udbudsformer.

Som opfølgning på aftalen om den regionale økonomi for 2012 er der i et samarbejde mellem regeringen og Danske Regioner fastlagt et teknisk grundlag for måling af konkurrenceudsættelsen i regionerne, indikatoren for konkurrenceudsættelse (IKU). Parterne er enige om løbende at følge udviklingen i regionernes konkurrenceudsættelse målt ved den regionale IKU.

Regeringen er derudover indstillet på at søge Folketingets tilslutning til at afskaffe kravet om, at regionerne skal udarbejde udbudsstrategier, hvorved regionerne frigøres fra en række proceskrav. Parterne er således enige om, at regionerne skal have større handlefrihed i arbejdet med udbud mv.

Regeringen og Danske Regioner er enige om vigtigheden af at anvende sociale klausuler om uddannelses- og praktikpladser i relevante udbud. Det konstateres i den forbindelse, at regionerne arbejder med sociale klausuler og etiske hensyn i forbindelse med udbud, herunder i forbindelse med sygehusbyggerier.

Med henblik på at fremme anvendelsen af OPP etableres en deponeringsfritagelsespulje på 300 mio. kr. i 2013, hvor der kan søges om dispensation fra deponeringsforpligtelsen i lånebekendtgørelsen. Puljen administreres af Økonomi- og indenrigsministeriet. Puljen omfatter ikke kvalitetsfundsstøttede byggerier.

Videndeling og fælles løsninger i forbindelse med de nye sygehusbyggerier

Regeringen og Danske Regioner er samtidig enige om, at samarbejde, videndeling, og læring på tværs af projekterne og regionsgrænserne er en central del af arbejdet med at skabe innovative og rationelle løsninger i sygehusbyggerierne. Udnyttelse af stordriftsfordele, muligheder for standardisering mv. har betydning for at få mest muligt ud af de økonomiske rammer, der gælder for sygehusbyggerierne. Det skyldes blandt andet, at de resultater og erfaringer, som både regioner og private virksomheder opnår i ét byggeprojekt, kan genbruges i andre.

Regionerne har, med Danske Regioner som tovholder, igangsat et ambitiøst videndelingsprojekt, som foreløbigt omfatter 10 pejlemærker og 8 fokusområder. Projektet skal sikre systematisk læring, videnopsamling og -deling i relation til centrale elementer i sygehusbyggerierne, ligesom mulighederne for fælles løsninger, herunder fælles indkøb, afdækkes.

Som led i dette arbejde udarbejder Danske Regioner inden udgangen af 2012 en oversigt over forventede resultater og fælles initiativer, som regionerne har igangsat i projektet om videndeling i sygehusbyggeri. Oversigten omfatter endvidere en beskrivelse af initiativer og eksempler, der indebærer ensartede, evt. fælles løsninger, herunder indkøb mv. Hvor det er muligt søges forventede effekter kvantificeret. Oversigten indeholder også en status på kommende fælles initiativer i regi af projektet om systematisk videndeling. I forbindelse med udarbejdelse af oversigten kan Danske Regioner inddrage relevante brancheorganisationer mv.

13. Øvrig sundhed

Sammenhæng mellem sektorer på sundhedsområdet

Regeringen, Danske Regioner og KL er enige om, at et effektivt sundhedsvæsen, der tager udgangspunkt i, hvad der er bedst for patienten, stiller krav om et effektivt samarbejde om og sammenhæng mellem sundhedsindsatsen på tværs af sektorer.

Regeringen har – sammen med blandt andre Danske Regioner og KL – igangsat en række analysearbejder, der vedrører sammenhæng mellem sektorer. I *evaluering af kommunalreformen* er der på sundhedsområdet fokus på at afdække mulige snitflader på tværs af kommune- og regionsgrænser i forhold til blandt andet patientrettet forebyggelse, genoptræning og det psykiatriske område. Hertil kommer den igangsatte *kulegravning af strukturer og incitament i sundhedsvæsenet* samt *udvalget vedrørende potentialer for forbedret kommunal forebyggelse*.

Endvidere indgår sundhed som tema i frikommuneforsøgene, som blandt andet fokuserer på samarbejde og sammenhæng mellem sektorer.

Konklusionerne fra de ovenstående initiativer foreligger i løbet af 2012 og foråret 2013. Disse kan danne afsæt for initiativer, der fremadrettet kan styrke sammenhængende patientforløb og samarbejdet mellem sektorer. Det skal medvirke til at sikre en omkostningseffektiv ressourceanvendelse med patienten i centrum.

Praksissektor

Ændringerne på sygehusområdet, hvor behandling samles på færre og mere specialiserede enheder, stiller krav til det borgernære sundhedstilbud, herunder særligt i relation til samspelet mellem sygehusvæsenet og den lægelige del af praksissektoren, herunder almen praksis.

For at sikre en effektiv ressourceanvendelse på tværs af sundhedsvæsenet er det hensigtsmæssigt, at særligt den lægelige del af praksissektoren i højere grad kan tænkes som en integreret del af den samlede regionale behandlingskapacitet. Det skal sikre behandling på laveste, effektive omsorgs- og omkostningsniveau, og det skal understøtte sammenhængende patientforløb, særligt for patienter med flere kontakter til sundhedsvæsenet.

Regeringen og Danske Regioner vil arbejde for, at særligt den lægelige del af praksissektoren i stadig større grad integreres i det samlede sundhedsvæsen, herunder sikring af at regionerne råder over de fornødne planlægnings- og styringsredskaber.

Samtidig er det centralt, at der i relation til praksissektoren – på linje med det øvrige sundhedsvæsen – til stadighed er fokus på aktivitets- og udgiftsstyring og fokus på, at der sker effektiviseringer og produktivetsforbedringer i sektoren.

Regeringen og Danske Regioner vil derfor arbejde for en skærpet aktivitets- og udgiftsstyring i sektoren. Samtidig bør sektoren løbende levere produktivetsforbedringer.

Svangreomsorg

Regeringen og Danske Regioner er enige om at styrke svangreomsorgen ud fra en behovstilpasset model, hvor indsatsen fokuseres på de patienter, som har størst behov, eksempelvis førstegangsfødende eller fødende, som har haft komplicerede barselsforløb. Regionerne vil som led heri arbejde for at implementere Sundhedsstyrelsens opdaterede anbefalinger for svangreomsorg.

Ejendomsafhændelse i forbindelse med sygehusinvesteringer

Involvering af det statslige ejendomsselskab Freja i salget af nedlagte sygehusejendomme kan skabe øget værdi af de offentlige aktiver. Derfor er der et igangværende arbejde med at udvikle en model for samarbejdet mellem Freja og regionerne i forbindelse med konkrete ejendomssalg. Modellen drøftes snarest med Danske Regioner forud for implementering.

Energirigtige investeringer

Som udmøntning af regeringsgrundlaget etablerer regeringen en lånepulje på ca. 1 mia. kr. til energiinvesteringer i kvalitetsfundsstøttede sygehusbyggerier. Energiinvesteringerne er en effektiv og miljømæssig ansvarlig måde at investere. Lånepuljen giver mulighed for, at regionerne i de kvalitetsfundsstøttede sygehusbyggerier kan prioritere opgradering til de skrappeste energimæssige bygningskrav, lavenergiklasse 2020. Låneadgangen udgør op til 2,3 pct. af totalrammen for det enkelte kvalitetsfundsstøttede projekt. For at sikre optimal udnyttelse af puljen kan regionerne i særlige tilfælde søge om adgang til at pulje midlerne inden for den enkelte region. Lånepuljen fastsætter en ny og endelig total investeringsramme for de konkrete projekter.

Økonomi- og Indenrigsministeriet administrerer puljen i samarbejde med Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse.

14. Øvrige temaer

Regional udvikling

En stærk og koordineret sammenhæng mellem den nationale og regionale indsats for vækst og erhvervsudvikling indgår i arbejdet med målsætningen om en omstilling af dansk økonomi til højere produktivitet, flere innovative virksomheder og flere vækstiværksættere.

Regeringen og Danske Regioner er enige om, at aftalerne mellem regeringen og de regionale vækstfora om vækstpartnerskaber bidrager til at sikre sammenhængen mellem den nationale og regionale vækstindsats, herunder opfølgning på arbejdet i de vækstteams, der er nedsat under ministerudvalget for ny erhvervs- og vækstpolitik. Disse vækstteams vil løbende frem mod foråret 2013 komme med anbefalinger, der kan styrke væksten inden for erhvervsområder, hvor Danmark har særlige styrker og potentialer. Regeringen vil i forlængelse af de enkelte vækstteams anbefalinger udarbejde handlingsplaner, som kan forbedre vækstvilkårene på erhvervsområdet. Regeringen vil drøfte udmøntningen af handlingsplanerne med de regionale vækstfora på relevante områder.

Miljø

Regionernes har til opgave at beskytte drikkevandet og menneskers sundhed mod påvirkning fra jordforurening blandt andet via forureningskortlægninger og oprydninger af forurenede grunde. Regionerne varetager desuden en væsentlig opgave med at yde service til borgere og virksomheder, der søger oplysninger om jordforurening. Regionerne har blandt andet udarbejdet strategier med målsætninger for arbejdet og etableret et Videncenter for Jordforurening, der skaber gode vilkår for at udveksle erfaringer på området, diskutere forskelligheder og arbejde frem mod ensartede afgørelser.

Regeringen og Danske Regioner konstaterer, at området for regional udvikling, herunder råstofområdet mv. indgår i den aktuelle evaluering af kommunalreformen, som regeringen har igangsat i et udvalg med inddragelse af Danske Regioner, KL og en række ministerier. Udvalgets arbejde afsluttes i januar 2013.

Regionernes udfordringsret

Regeringen og Danske Regioner er samtidig enige om at fastholde og forlænge udfordringsretten til udgangen af 2015. Samtidig forenkles ansøgningsprocessen med henblik på at forkorte sagsbehandlingstiderne. Der vil endvidere blive sat øget fokus på systematisk erfaringsopsamling med henblik på, at gode erfaringer kan forankres i den statslige regelforenklingsindsats.

Flere kvinder i ledelse

Regeringen lancerede i maj 2012 en dansk model for at få flere kvinder i ledelse. Regeringen opfordrer i forlængelse heraf kommuner og regioner til at udarbejde fælles retningslinjer for, hvordan man på regionalt eller kommunalt plan kan fremme kvinder i ledelse.

Regioners mulighed for at deltage i selskaber

Regeringen og Danske Regioner er enige om at lempe begrænsningerne på regioners muligheder for aktivt at deltage i selskaber.

Regeringen vil derfor søge om tilslutning til følgende:

- Den andel af omsætningen, der må stamme fra salg til andre end kommuner og regioner i virksomheder med deltagelse af kommuner og regioner, øges fra 25 pct. til 50 pct., jf. lov nr. 548 af 8. juni 2006.

Bilag 1

Principper for udbetaling af den statslige, aktivitetsbestemte pulje og fastsættelse af baseline i 2013

Det statslige, aktivitetsbestemte tilskud på sygehusområdet udgør i 2013 3.945,8 mio. kr. på landsplan inkl. kommunalt aktivitetsbidrag, svarende til 2.706,9 mio. kr. til regionerne.

Midlerne udbetales dels med 100 pct., dels med 70 pct. DRG/DAGS-takst inkl. kommunalt aktivitetsbidrag, *jf. tabel 1*.

Tabel 1

Fordeling af statslige, aktivitetsafhængige midler og udbetalingsprincipper, mio. kr., 2013-pl

	Aktivitetspulje
Udbetaling med 100 pct. af DRG/DAGS-takst	1.249,6
Udbetaling med 70 pct. af DRG/DAGS-takst	1.457,3
I alt	2.706,9

Fastsættelse af størrelsen af regionernes bloktilskud og den kommunale medfinansiering til brug for økonomiforhandlingerne fra 2014 og frem vil ske på baggrund af foreløbige takster. De endelige takster fastsættes således, at der ikke ændres på det forudsatte kommunale aktivitetsbestemte bidrag eller bloktilskuddet.

Statens Seruminstits takstsystem for 2014 udmeldes endeligt ultimo juni 2013.

Der kan én gang hvert år (1. maj til ikrafttrædelse 1. juli) udmeldes budgettakster for nye behandlinger mv. af væsentligt omfang og betydning. Takstsystemet kan herudover efter nærmere aftale mellem Danske Regioner, Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse og KL justeres for indførelse af meget væsentlige, nye behandlingstilbud eller for omlægninger af væsentlig økonomisk betydning for sygehusene.

Dækningsområde for puljemidlerne

Aktivitetspuljen vedrører al somatisk sygehusbehandling, der foregår ambulant eller under indlæggelse, og som finansieres af en sygehusregion ved egne eller fremmede sygehuse, på private klinikker mv. Alternativ og eksperimentel behandling på private sygehuse mv. er undtaget. Desuden indgår en række nærmere definerede ydelser på speciallægeområdet, som substituerer sygehusbehandling.

Udbetaling og fordeling af puljen på regioner

Regionernes aktivitetsbestemte tilskud på i alt 2.706,9 mio. kr. for 2013 udbetales á conto i starten af året og opgøres endeligt ved udgangen af 1. kvartal 2014 på grundlag af den aktivitet i regionerne, som er indberettet senest den 1. marts 2014.

De statslige aktivitetsmidler fordeles mellem regionerne efter samme nøgle som bloktilskuddet til regionernes sundhedsudgifter.

Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse og Danske Regioner er enige om vigtigheden af, at der hver den 10. i måneden foreligger opgørelser af aktivitet mv. til regionerne.

Opgørelse af baseline mv. for de statslige aktivitetspuljer

Der forudsættes i 2012 en aktivitetsstigning i forhold til den faktisk konstaterede aktivitet i 2011 på 0,8 pct.

Den foreløbige baseline for 2013 er 62.898,9 mio. kr. (2013 takstsystem). Metoden til beregning af den foreløbige baseline er aftalekonsistent og er:

1. Den faktiske aktivitet i 2011 opgjort i takstsystem 2013 tillagt 0,8 pct.
2. Produktionsværdien efter pkt. 1 tillægges den forudsatte aktivitetsstigning fra 2012 til 2013 på 3 pct.
3. Produktionsværdien af de statslige aktivitetsafhængige midler i 2013 på i alt 4.921,2 mio. kr. (13-pl) fratrækkes produktionsværdien efter pkt. 1-3 for at danne baseline.

Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse beregner og udmelder en endelig baseline for 2013 pr. januar 2013. Den endelige baseline er fastlagt ved den foreløbige baseline korrigeret (plus/minus) for nettobudgetvirkningen af puljer i finansloven for 2013.

Baseline for 2013 fordeles mellem regionerne med en nøgle, der svarer til deres faktisk realiserede aktivitet i 2011 opgjort ved takstsystem 2013. Såfremt enkelte regioner ikke opnår deres andel af puljen, kan uforbrugte midler overføres til den pågældende regions andel af puljen i det efterfølgende år.

Værdien af aktivitetstilskuddene for 2013 kan korrigeres for kodeændringer eller ny registreringspraksis i takstsystem 2013, der gennemføres efter 1. maj 2012. Korrektionerne har til formål at identificere sygehusenes faktiske aktivitet over baseline i forhold til året før, herunder sikre konsistens over tid i den aktivitet, som ligger til grund for tilskuddet.

Værdien af aktivitetstilskuddene for 2013 kan korrigeres for strukturomlægninger mv. i sygehusvæsenet i henhold til Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse retningslinjer herfor. Regionerne kan løbende fremsende ansøgning om justeringer af aktivitetsopgørelsen, dog senest den 1. februar 2014.

Der fastlægges i 2013 et loft over den gennemsnitlige værdistigning pr. kontakt på 1,5 pct.

Der indregnes et årligt produktivitetskrav, svarende til 2,0 pct. ved fuld udnyttelse af aktivitetspuljen i 2013.

Samspil mellem det statslige og det kommunale aktivitetsbidrag

Der er et overlap mellem det statslige aktivitetstilskud og det kommunale aktivitetsbidrag. Dette håndteres ved en nettoficering af taksterne for de statslige aktivitetsmidler, dvs. taksterne vedrørende den enkelte patientkontakt reduceres med de konkrete beløb, som regionerne modtager fra kommunerne for de præsterede aktiviteter.

Det er lagt til grund for finansieringsbalancen, at den samlede vækst i produktionsværdien på 1.975,3 mio. kr. alene pålægges kommunal medfinansiering på 1.537,6 mio. kr. Den kommunale medfinansiering udgør 25,2 pct. heraf, svarende til 387,1 mio. kr. Herudover sker der et løft på sygesikringsområdet ekskl. medicintilskud på 75 mio.kr., hvoraf den gennemsnitlige kommunale medfinansiering er 10,0 pct., samt et løft af psykiatriområdet på 200 mio.kr., hvoraf den gennemsnitlige kommunale medfinansiering er 9,9 pct.

Fordelingen af de samlede statslige aktivitetsmidler på kommuner og regioner er foretaget på baggrund af takstsystem 2013.

Bilag 2

Digitalisering og velfærdsteknologi

Som led i realiseringen af den fællesoffentlige digitaliseringsstrategi er der enighed om det videre arbejde med en række konkrete digitaliseringsinitiativer. I forlængelse af digitaliseringsstrategien igangsættes endvidere udarbejdelsen af en digitaliseringsreform af velfærdsområderne frem mod økonomiforhandlingerne for 2014. Regeringen, KL og Danske Regioner samarbejder om at realisere denne målsætning.

Digital kommunikation

Med den fællesoffentlige digitaliseringsstrategi er der sat et ambitiøst og realiserbart mål om, at 80 pct. af alle ansøgninger, indberetninger, breve og al anden skriftlig kommunikation med det offentlige som udgangspunkt skal foregå obligatorisk digitalt i 2015.

Regeringen og Danske Regioner er enige om, at overgangen til digital postforsendelse i medfør af L160 om offentlig digital post frigør 34 mio. kr. i 2013, 90 mio. kr. i 2014 og 174 mio. kr. i 2015 og frem. Heraf udgør regionale mindreudgifter til porto og materialer 16 mio. kr. i 2013, 36 mio. kr. i 2014 stigende til 78 mio. kr. årligt fra 2015, som modregnes i det regionale bloktilskud. De øvrige gevinster skal realiseres med henblik på prioritering til borgernær velfærd.

Regeringen, KL og Danske Regioner er desuden enige om at analysere muligheder og potentialer ved en mere effektiv servicering af de borgere som fortsat henvender sig personligt, herunder f.eks. via et fællesoffentligt call center, jf. også initiativ herom i den fællesoffentlige digitaliseringsstrategi.

Grunddata

Regeringen og Danske Regioner er enige om at effektivisere produktion, distribution og anvendelse af de offentlige grunddata om ejendomme, adresser, geodata og virksomheder. Parterne er enige om, at der frem til sommeren 2013 i lighed hermed udarbejdes et grundlag for tilsvarende effektiviseringer vedrørende offentlige grunddata for personer og indkomst.

Regeringen og Danske Regioner er enige om, at gevinster i forbindelse med bedre grunddata drøftes i forbindelse med aftalen om regionernes økonomi for 2014.

Digitaliseringsreform af velfærdsområderne

Der er behov for en mere klar og forpligtende kurs for udviklingen inden for velfærdsteknologi i den offentlige sektor i de kommende år. Regeringen, KL og Danske Regioner er enige om, at der skal udarbejdes en digitaliseringsreform af velfærdsområderne, der kan indgå i økonomiforhandlingerne for 2014. Reformen skal fastlægge retningen for den offentlige sektors arbejde med velfærdsteknologi i årene fremover og skal ses i forlængelse af den fællesoffentlige digitaliseringsstrategi samt arbejdet med sundheds-it, udredning om udbredelse af velfærdsteknologi på det sociale område samt telemedicin.

I forbindelse med reformarbejdet vil der blive udarbejdet målsætninger for øget digitalisering af velfærdsområderne på baggrund af analyser og business cases, ligesom der vil blive fremsat forslag til ændrede rammebetingelser og forslag til udvikling og udrulning af konkrete velfærdsteknologier. Der

fokuseres særligt på de indsatser og metoder, der reducerer ressourceforbruget. I arbejdet tages udgangspunkt i de temaer, der er identificeret som led i det forberedende arbejde.

Endvidere skal den offentlige sektors arbejde med velfærdsteknologi ses i lyset af det nedsatte vækstteam for sundhed og velfærdsløsninger og den kommende innovationsstrategi.

Som led i arbejdet med reformen er regeringen, KL og Danske Regioner enige om, at gevinster ved investeringer i it og teknologi skal synliggøres, og at finansieringen til udvikling og drift af nye fælles it-løsninger og teknologier som udgangspunkt påhviler den eller de parter, som opnår gevinsterne.

Ny digitaliseringsstrategi for sundhedsområdet

Regeringen, Danske Regioner og KL er enige om at udarbejde en ny strategi for digitalisering for sundhedsvæsenet, som tager udgangspunkt i, understøtter og videreudvikler de spor, der er lagt med aftalte mål og milepæle på området. Som grundlag for strategien udarbejdes en grundig afdækning af nuværende status for sundheds-it udviklingen. Strategien koordineres med arbejdet vedrørende digitaliseringsreformen.

Regeringen og Danske Regioner er enige om at prioritere udviklingen af en digital medarbejdersignatur til mobile platforme. Der er enighed om, at regionerne i en overgangsperiode kan anvende andre sikkerhedsløsninger til mobile platforme, der er tilstrækkeligt sikre.

Regeringen, Danske Regioner og KL er ligeledes enige om, at der skal indføres en ny finansierings- og styringsmodel for fællesoffentlig it-infrastruktur på sundhedsområdet, herunder for it-infrastrukturprojektet National Serviceplatform. Omkostninger finansieres af de parter, der opnår gevinsterne. Parterne er enige om, at løsningen medfører, at den National Serviceplatform finansieres med 4,0 mio.kr. fra kommunerne, 6,0 mio.kr. fra regionerne og 2,5 mio.kr. fra staten i 2013. Endvidere afsættes i regionerne 3 mio.kr. i 2013 til udvikling af den centrale FMK-løsning.

National handlingsplan for udbredelse af telemedicin

Der mangler fortsat viden om telemedicinske løsninger i drift. Regeringen, KL og Danske Regioner er derfor enige om at igangsætte storskalaforsøg med telemedicin. Regeringen vil udmønte i alt 50 mio. kr. fra Fonden for Velfærdsteknologi til gennemførelse af national handlingsplan for udbredelse af telemedicin, hvoraf de 33 mio. kr. er udmøntet til medfinansiering af projekt om klinisk integreret hjemmemonitorering. Initiativerne følges tæt i perioden 2012-2015 med henblik på at sikre solide evalueringer.

National implementering af telemedicinsk sårsvurdering

Regeringen, KL og Danske Regioner er enige om at iværksætte en national implementering af telemedicinsk sårsvurdering for patienter med diabetiske og venøse bensår. Gevinsterne skal realiseres med henblik på prioritering til borgernær velfærd. Implementeringen vurderes foreløbigt at kunne frigøre i alt 53 mio. kr. i 2013 stigende til i størrelsesordenen 307 mio. kr. årligt ved fuld indfasning i 2017, heraf 8 mio. i 2013 stigende til 45 mio. kr. i 2017 i regionerne og 45 mio. kr. i 2013 stigende til 262 mio. kr. i 2017 i kommunerne.

Regeringen vil udmønte i alt 30 mio. kr. til formålet. Da der er tale om foreløbige vurderinger, er der enighed om, at der i forbindelse med de årlige økonomiforhandlinger følges op på gevinstrealiseringen og nødvendige forudsætninger i projektet. Der er endvidere enighed om at revidere business ca-

sen i 2013 blandt andet på baggrund af de konkrete resultater af gevinstrealiseringen og på baggrund af resultatet af randomiserede forsøg, hvor de kliniske effekter i form af færre og kortere indlæggelser og reduktion i antallet af amputationer undersøges. Projektudgifter ud over 30 mio. kr. og driftsudgifter efter projektudløb afholdes af kommuner og regioner.

Optimering af regionernes indkøb af eksterne it-driftsydelser

Regeringen og Danske Regioner er enige om at det i efteråret 2012 drøftes, hvordan analyser af statens indkøb af eksterne it-ydelser kan nyttiggøres i regionerne, blandt andet via mere samordnet indkøb, øget prisgennemsigtighed mv.

www.oim.dk